

Jaarrapport 2008
Landelijke Jeugdmonitor

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2006–2007	= 2006 tot en met 2007
2006/2007	= het gemiddelde over de jaren 2006 tot en met 2007
2006/'07	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2006 en eindigend in 2007
2004/'05–2006/'07	= oogstjaar, boekjaar enz., 2004/'05 tot en met 2006/'07

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

De Landelijke Jeugdmonitor wordt samengesteld in opdracht van het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

De uitvoering van de Landelijke Jeugdmonitor is in handen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Inlichtingen

Infoservice Jeugd, telefoon (088) 570 75 75
(maandag–vrijdag, 09.00–17.00 uur)
of via het contactformulier op
www.landelijkejeugdmonitor.nl

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Facilitair Beheer

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Druk

OBT bv, Den Haag

Internet

www.landelijkejeugdmonitor.nl
www.cbs.nl

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Prijs: € 6,10 (excl. administratie- en verzendkosten)

ISBN: 978-90-357-1243-0

ISSN: 1871-6156

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2008.

Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Voorwoord	5
Ten geleide	7
Jeugd in Nederland	9
1. Jeugd en gezin	15
1.1 Jongeren	15
1.2 Gezinnen	18
1.3 Tienermoeders	20
2. Jeugd en opvoeding	23
2.1 Opvoedingsbeleving van de ouders	23
2.2 Hulp zoeken bij de opvoeding	26
3. Jeugd en gezondheid	29
3.1 Preventieve gezondheidszorg	29
3.2 Gezond voelen en overgewicht	29
3.3 Leefstijl: alcohol, roken en drugs	33
3.4 Jeugdzorg en kindermishandeling	37
4. Jeugd op school	41
4.1 Deelname onderwijs	41
4.2 Diploma's onderwijs	44
4.3 Voortijdige schooluitval	46
5. Jeugd actief in de maatschappij	51
5.1 Lidmaatschap van vrijetijdsverenigingen	51
5.2 Ontmoetingsplekken van jongeren	52
5.3 Vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage	54
5.4 Actievoeren en demonstreren	55

6. Jeugd op de arbeidsmarkt	57
6.1 Werkend en werkloos	57
6.2 Uitkeringen	60
6.3 Cursussen en bedrijfsopleidingen	62
7. Jeugd en veiligheid	65
7.1 Slachtofferschap en onveiligheidsgevoelens	65
7.2 Jongeren als daders	66
7.3 Voogdij en ondertoezichtstelling	71
Landelijke Jeugdmonitor wesbite	75
Begrippen	79
Medewerkers aan deze publicatie	85

Voorwoord

Het jaarrapport 2008 van de Landelijke Jeugdmonitor is een gezamenlijke publicatie van het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Dit rapport beschrijft de jeugd in ons land aan de hand van gegevens die op de website www.landelijkejeugdmonitor.nl staan. Deze website is sinds oktober 2007 in de lucht en is samengesteld in opdracht van het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin. De uitvoering is in handen van het CBS.

Een breed scala aan onderwerpen waarover cijfers beschikbaar zijn van de Nederlandse jeugd komt aan bod in dit rapport. Zo zijn er uitkomsten over de jongeren en het gezin, de opvoeding, de gezondheid, het onderwijs, de maatschappelijke participatie, de arbeidsmarkt en de veiligheid. De belangrijkste conclusies van al die onderwerpen staan beschreven in de samenvatting. De afzonderlijke hoofdstukken gaan meer in detail op de onderwerpen in, geïllustreerd met grafieken en kleine tabellen.

Een greep uit de uitkomsten in dit rapport:

- Steeds meer jongeren groeien op in een eenoudergezin;
- Ruim een derde van de ouders met thuiswonende kinderen maakt zich wel eens zorgen over de opvoeding;
- Onder jongeren zonder startkwalificatie bevinden zich twee keer zoveel werklozen als onder jongeren met een startkwalificatie;
- Onder jongeren van 12 tot 25 jaar is het percentage verdachten bijna twee keer zo groot als onder alle Nederlanders.

Deze publicatie is door het CBS samengesteld in goede samenwerking met verschillende organisaties. Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft twee hoofdstukken voor zijn rekening genomen. Daarnaast zijn er bijdragen van STIVORO en het Ministerie van Justitie. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu en het Trimbos-instituut hebben meegelezen met de teksten die geschreven zijn op basis van hun cijfers.

De Directeur-Generaal van de Statistiek
Drs. G. van der Veen

Ten geleide

Over het algemeen gaat het goed met de jeugd en de gezinnen in Nederland. De jeugd voelt zich gezond, is actief en betrokken en volgt vrijwel altijd een opleiding of vindt na de opleiding werk. Slechts met een klein deel van de jeugd gaat het minder goed. Het gaat om jongeren die voortijdig de school verlaten, geen werk hebben, gezondheidsproblemen kennen, met jeugdzorg of soms ook met justitie in aanraking komen. Problemen met het opvoeden van kinderen kunnen hier een rol spelen. Daarom is in deze publicatie ook aandacht voor mogelijke opvoedzorgen en vragen om hulp bij het opvoeden door ouders.

In deze jaarrapportage is veel informatie beschikbaar over hoe het gaat met de jeugd en de gezinnen in Nederland. Alle aspecten die ik eerder als de ontwikkelingsvoorwaarden voor elk kind in mijn programma "Alle Kansen voor Alle Kinderen" heb beschreven, zijn in deze publicatie onderbouwd met gegevens, waaruit trends en ontwikkelingen volgen. De publicatie geeft een integraal overzicht van de staat van de jeugd in Nederland. De informatie uit deze publicatie zal ik gebruiken om de resultaten van mijn beleid te evalueren en te monitoren.

De ontwikkeling van een Landelijke Jeugdmonitor is als idee ontstaan vanuit de operatie JONG. Er bleek behoefte te zijn aan een algemeen toegankelijke website waarop veel informatie over de jeugd in Nederland gebundeld zou worden. Vorig najaar heb ik als minister voor Jeugd en Gezin de Jeugdmonitor mogen lanceren. Inmiddels is de Landelijke Jeugdmonitor een jaar in gebruik en wordt hij veelvuldig bekeken. Om het gebruik van de Jeugdmonitor ook op lokaal niveau te bevorderen, is de toegankelijkheid van de site voor gemeenten verbeterd. Er is meer informatie op regionaal niveau beschikbaar gekomen. Tegelijk met deze jaarrapportage zal ook een kwartaalrapportage met regionale gegevens worden gepubliceerd.

De jaarrapportage is een publicatie bij de Landelijke Jeugdmonitor en is ontwikkeld in opdracht van het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin, samen met de ministeries voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OC&W), Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Het is een goed voorbeeld hoe mijn ministerie samen met andere ministeries werkt aan een gezamenlijk kader voor het landelijke en lokale jeugdbeleid.

Daarom dank ik iedereen die heeft bijgedragen aan deze publicatie: het CBS die de jaarrapportage in opdracht van het programmaministerie heeft samengesteld; de diverse auteurs, die een bijdrage hebben geleverd aan de publicatie en de leden van de projectgroep jeugdmonitor, die de publicatie van hun opmerkingen en commentaar hebben voorzien.

De minister voor Jeugd en Gezin
Mr. A. Rouvoet

Jeugd in Nederland

Inleiding

Hoe gaat het met de Nederlandse jeugd? Een belangrijke vraag voor veel beleidsmakers, want de jeugd is onze toekomst. Het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin hecht in zijn beleidsprogramma veel waarde aan het gezin en wil graag dat onze jongeren gezond en veilig opgroeien. Ook wil dit programmaministerie graag dat de jeugd een steentje bijdraagt aan de maatschappij, en dat jongeren hun talenten ontwikkelen, plezier hebben en goed voorbereid zijn op de toekomst. Om te bepalen hoe het staat met de jeugd op deze aspecten is de Landelijke Jeugdmonitor ontwikkeld. Deze website is sinds oktober 2007 in de lucht en geeft een cijfermatig overzicht van de toestand van Nederlandse jongeren van 0 tot 25 jaar op de terreinen bevolking, gezondheid, onderwijs, arbeidsmarkt en justitie. Deze jaarpublicatie geeft een beschrijving van de jeugd op basis van die cijfers op de website.

In onderstaande samenvatting staan de belangrijkste uitkomsten op een rij. De publicatie bevat verder zeven hoofdstukken waarin de uitkomsten uitgebreider aan bod komen. Zo geeft het eerste hoofdstuk een demografisch beeld van jongeren van 0 tot 25 jaar en de gezinnen waarin ze opgroeien. In de daaropvolgende hoofdstukken komen de aspecten opvoeding, gezondheid, onderwijs, maatschappelijke participatie, arbeidsmarkt en veiligheid aan bod. De publicatie eindigt met een korte beschrijving van de website en een begrippenlijst.

In de Landelijke Jeugdmonitor en in deze publicatie vallen onder de jeugd van Nederland alle jongeren die jonger zijn dan 25 jaar. Dat wil niet zeggen dat alle gegevens die in de Jeugdmonitor staan, ook voor die totale leeftijdsgroep beschikbaar zijn. In de hoofdstukken 1 tot en met 7 is hiermee rekening gehouden door in de tekst en bij de grafieken en staten de leeftijdscategorie te vermelden waarop de uitkomst betrekking heeft.

Samenvatting

Jeugd en gezin

Bijna een derde van onze bevolking bestaat uit jeugd die jonger is dan 25 jaar. Dat zijn 4,9 miljoen jongeren, waarvan er iets meer van het mannelijke geslacht zijn dan van het vrouwelijke. Volgens de bevolkingsprognoses van het CBS neemt het aantal jongeren de komende jaren af en zijn er in 2020 125 duizend jongeren minder dan in 2000. Begin 2008 was 23 procent van de jongeren van allochtone afkomst. Verwacht wordt dat dit aandeel de komende jaren nog iets zal toenemen tot bijna een kwart, met de Marokkaanse jongeren als grootste niet-westerse herkomstgroep.

De meeste jongeren groeien op in een traditioneel gezin met twee ouders. De laatste jaren is het aantal thuiswonende kinderen onder de 25 jaar dat in een eenoudergezin woont toegenomen (van 12 procent in 2000 tot 14 procent in 2007). Steeds meer jongeren wonen bij één van de ouders als gevolg van een echtscheiding of door overlijden. Jongeren met gescheiden ouders wonen zes keer zo vaak bij hun moeder als bij hun vader. Het aantal tienermoeders is sinds 2001 sterk afgenomen. Dit komt vooral voor rekening van de niet-westers allochtone meisjes.

Jeugd en opvoeding – gezond en veilig opgroeien

Uit enquête-onderzoek in 2007 blijkt dat de meeste ouders met thuiswonende kinderen tevreden zijn over de opvoeding. Daarbij geldt dat ouders die samen met hun partner de kinderen opvoeden, meer tevreden zijn over de opvoeding dan ouders die er alleen voor staan. Alleenstaande ouders hebben namelijk vaker het gevoel de opvoeding niet goed aan te kunnen. Ze vinden het ouderschap moeilijker dan gedacht. Ook niet-westers allochtone ouders hebben deze gevoelens vaker dan autochtone ouders. Ze zijn echter even tevreden over de opvoeding als de autochtone ouders.

Opvoeding is niet altijd even gemakkelijk en vanzelfsprekend. Ruim een derde van de ouders met thuiswonende kinderen maakt zich dan ook wel eens zorgen. Ouders die zorgen hebben over de opvoeding en hulp of advies nodig hebben, stappen vooral naar professionals in eerstelijnsvoorzieningen toe, zoals de huisarts, de leerkracht of kinderopvang en het consultatiebureau. Ook wordt advies ingewonnen bij professionals in tweedelijnsvoorzieningen, waaronder vooral medische specialisten, (zelfstandig gevestigde) psychologen en pedagogen en Bureau Jeugdzorg.

Alleenstaande ouders zijn vaker bezorgd dan ouders met een partner. Ook doen zij vaker een beroep op Bureau Jeugdzorg. De laatste jaren is de vraag naar jeugdzorg toegenomen. Verwacht wordt dat, onder andere vanwege het toenemende aantal eenoudergezinnen en de daarbij horende problematiek, deze vraag de komende jaren nog meer zal toenemen.

Jeugd en Gezondheid – gezond en veilig opgroeien

De meeste kinderen groeien op in goede gezondheid. Zo heeft 95 procent van de zuigelingen een vaccinatie gehad tegen difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis (DKTP), wat boven de in Nederland gehanteerde norm van 90 procent is. Ook is de overgrote meerderheid van de jongeren positief over de eigen gezondheid. Het is echter ook zo dat in de periode 2005–2007 een op de zeven jongeren te zwaar was. Zij zijn minder positief over hun eigen gezondheid dan jongeren die geen overgewicht hebben. Niet alle jongeren houden er bovendien een even gezonde leefstijl op na. Veel tieners hebben wel eens alcohol gedronken, een sigaret gerookt of cannabis gebruikt. Positief is wel dat het alcoholgebruik onder de jongste drinkers sterk is afgenomen tussen 2003 en 2007 en het aantal jongeren dat nooit heeft gerookt juist is toegenomen tussen 1998 en 2008.

Helaas groeit een deel van de jongeren op in een voor hen minder gezonde omgeving. Dit blijkt onder andere uit het aantal kinderen dat te maken heeft met mishandeling. Het aantal kinderen waarvoor een melding van kindermishandeling wordt gedaan, nam in de periode 2002–2007 toe. Een ontwikkeling die overigens niet hoeft te betekenen dat het aantal kinderen dat mishandeld wordt, daadwerkelijk is toegenomen. Een verklaring kan namelijk ook zijn dat vanwege de aandacht voor kindermishandeling eerder en vaker contact opgenomen wordt met het Algemeen Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

Jeugd en onderwijs – talenten ontwikkelen en goed voorbereiden op de toekomst

De meeste jongeren brengen een groot deel van de dag door op school. Van de jongeren van 4 tot 18 jaar nam ruim 95 procent deel aan het onderwijs in 2006/'07. Dit is niet verwonderlijk gezien de in Nederland geldende leerplicht en sinds september 2007 ook de kwalificatieplicht. Van de 18-plussers studeerde ruim de helft nog. Vrouwen behalen over het algemeen een iets hoger opleidingsniveau dan mannen. Zij verlaten het voortgezet onderwijs beduidend vaker dan mannen met een havo of vwo diploma en voltooiën iets vaker een opleiding in het hoger onderwijs. Ook zijn vrouwen eerder klaar met hun opleiding in het hoger onderwijs dan mannen. Van de autochtone jongeren behaalde niet alleen een groter deel een diploma dan van de niet-westers allochtone jongeren, maar ging het bovendien vaker om een hogere onderwijssoort.

Van de meeste jongeren verloopt de onderwijsloopbaan zonder al te veel problemen: zij verlaten met het gewenste diploma op zak het onderwijs. Dit geldt echter niet voor alle jongeren. Ruim 50 duizend (4 procent) haken er voortijdig af. Zij gingen zonder startkwalificatie (minimaal een havo-, vwo- of mbo-2-diploma) van school in 2005/'06. Een positieve ontwikkeling is wel dat het aantal voortijdig schoolverlaters is afgenomen vergeleken met een jaar eerder. De meeste uitval vindt plaats in het middelbaar beroepsonderwijs. De kans om het onderwijs voortijdig te verlaten is voor jongens groter dan voor meisjes en voor niet-westerse allochtonen groter dan voor autochtonen. Daarnaast lopen jongeren in stedelijke gebieden en jongeren die opgroeien in een eenoudergezin of een gezin met lage inkomsten meer risico.

Jeugd actief in de maatschappij – steentje bijdragen en plezier hebben

Naast de tijd die jongeren op school doorbrengen, hebben jongeren vrije tijd om bijvoorbeeld te sporten, buiten te spelen of op een andere manier actief bezig te zijn in de maatschappij. Zo is in 2007 driekwart van de jongeren van 6 tot 18 jaar lid van een club of vereniging. Het populairst daarvan zijn de sportverenigingen. Ook zijn veel jongeren op straat, in de speeltuin en op het trap-, voet- en basketbalveldje te vinden. Tieners die een hogere opleiding volgen, zijn wat vaker lid van een club of vereniging terwijl tieners die een lagere opleiding volgen elkaar naar verhouding wat meer op een straathoek, het speelveldje of het clubhuis ontmoeten. Jongens ontmoeten elkaar vaker dan meisjes wekelijks in dergelijke openbare ruimtes. Dit geldt

vooral bij de niet-westers allochtone jongeren. Driekwart van de niet-westers allochtone jongens ziet elkaar wekelijks of vaker op één van deze plaatsen tegen ruim de helft van de niet-westers allochtone meisjes. Deze meisjes zijn overigens ook juist relatief minder vaak lid van een club of vereniging.

Jongeren kunnen hun steentje bijdragen aan de maatschappij door een maatschappelijke stage te lopen of vrijwilligerswerk te doen. De maatschappelijke stage is nog niet altijd een vast onderdeel in het onderwijscurriculum. In 2007 heeft 12 procent van de 12- tot 16-jarigen wel eens een maatschappelijke stage gelopen of vrijwilligerswerk gedaan in het kader van een schoolvak. Dit zijn met name vmbo-leerlingen uit de bovenbouw. Ook buiten school om kunnen jongeren aan vrijwilligerswerk doen of informele hulp geven. Van de 18- tot 25-jarigen deed 57 procent dat in 2007. De maatschappelijke betrokkenheid van jongeren blijkt ook uit het voeren van demonstraties. Van de 12- tot 16-jarigen geeft 15 procent aan wel eens te hebben gedemonstreerd in 2007. Het zijn vooral vwo'ers die actie voeren.

Jeugd en de arbeidsmarkt – talenten ontwikkelen en goed voorbereiden op de toekomst

Veel jongeren maken tijdens de studie via bijbaantjes al kennis met de arbeidsmarkt. Zodra jongeren uit de schoolbanken komen, is het de bedoeling dat ze een blijvende plek op de arbeidsmarkt vinden. De jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, hebben minder kans op de arbeidsmarkt. Een startkwalificatie is namelijk essentieel voor succes op de arbeidsmarkt. Jongeren van 15 tot 23 jaar zonder startkwalificatie waren in 2007 twee keer zo vaak werkloos als hun leeftijdgenoten met een startkwalificatie. Vooral jonge vrouwen zonder startkwalificatie zijn relatief vaak werkloos. Jongeren zonder startkwalificatie zijn ook beduidend vaker niet actief op de arbeidsmarkt. Voor jongeren zonder startkwalificatie is arbeidsongeschiktheid relatief vaak de reden dat ze niet actief zijn. Bij jongeren met een startkwalificatie is het relatief vaak een opleiding buiten het reguliere onderwijs die hen ervan weerhoudt een baan te zoeken. Door de aantrekkende economie is de werkloosheid onder jongeren van 15 tot 23 jaar de laatste jaren afgenomen, en dan vooral bij mannen met een startkwalificatie.

In 2005 ontvingen 19 duizend jongeren (tot 23 jaar) een bijstandsuitkering. Het zijn vooral jonge vrouwen en allochtonen die een bijstandsuitkering ontvangen. Het aantal jongeren met bijstand is afgenomen en lag in 2005 2 duizend lager dan in 2003. Jongeren die al aan het werk zijn, spijkeren soms hun kennis en kunde bij. Bijna 8 procent van de werkende jongeren volgde daarvoor een cursus of een bedrijfsopleiding in 2006. Dat aandeel is licht toegenomen vergeleken met 2004.

Jeugd en veiligheid – veilig opgroeien

Jongeren van 15 tot 25 jaar zijn relatief vaak slachtoffer van een misdrijf. Maar zij plegen daarnaast ook vaak delicten. Onder jongeren van 12 tot 25 jaar is het percentage verdachten bijna twee keer zo groot als onder alle Nederlanders. Jongeren (18 tot 23 jaar) met een ouder die ooit verdachte is geweest van een misdrijf toen de kinderen klein waren, zijn vaker verdachte dan jongeren waarvan geen van beide

ouders ooit verdacht werd. Ook voortijdig schoolverlaters komen vaker in aanraking met de politie dan leeftijdgenoten die wel naar school bleven gaan of het onderwijs met een startkwalificatie hebben verlaten.

De politie handelt een deel van de strafbare feiten die jongeren gepleegd hebben, zelf af. Vaak krijgt de jongere dan een Halt-straf opgelegd. Gaat het om ernstiger feiten dan legt de politie die voor aan het openbaar ministerie (OM). Het aantal zaken dat het OM ontving waarbij jongeren van 12 tot 25 jaar betrokken waren, lag in 2007 ruim een kwart hoger dan in 1995. Tweederde van de binnengekomen zaken handelt het OM zelf af. Daarbij gaat het vooral om jongens die zich schuldig hebben gemaakt aan diefstal en vernieling. De rest van de binnengekomen zaken komt voor de rechter. Die legt in meer dan de helft van de gevallen van minderjarigen (12 tot 18 jaar) een taakstraf op en in iets minder dan een kwart jeugddetentie. Het aantal jongeren van 12 tot 25 jaar dat in een justitiële jeugdinstelling verblijft op grond van een strafrechtelijke reden is van 2005 op 2006 afgenomen. In de jeugdreclassering lijkt de instroom van jongeren in 2007 te stabiliseren, na een relatief sterke toename in de vier jaren daarvoor.

Wanneer ouders tekortschieten kan de rechter een maatregel van kindbescherming opleggen. De meest voorkomende maatregel is de ondertoezichtstelling. Het aantal jongeren (tot 25 jaar) dat onder toezicht is gesteld, is toegenomen van bijna 20,5 duizend in 2002 tot ruim 26 duizend in 2006. Ruim de helft van hen blijft gewoon thuis wonen, waarbij een gezinsvoogdijwerker een oogje in het zeil houdt. Ruim duizend jongeren die onder toezicht zijn gesteld zitten op civiele titel in een justitiële jeugdinstelling, meestal in verband met hun eigen veiligheid. Ook kunnen ouders het gezag over hun kinderen kwijtraken. Het aantal jongeren dat om die reden onder voogdij wordt geplaatst, schommelt al jaren rond de 5 duizend.

1. Jeugd en gezin

De jeugd in ons land bestond begin 2008 uit 4,9 miljoen jongeren onder de 25 jaar. Dit aantal zal naar verwachting de komende jaren dalen tot 4,7 miljoen in 2020. Bijna een kwart van de jongeren is van allochtone herkomst. Zij zijn grotendeels zelf geboren in Nederland. Niet-westers allochtone jongeren wonen vooral in de grote steden of gemeenten daaromheen. In Rotterdam en Amsterdam is ruim de helft van de jeugd van niet-westerse herkomst. De meeste jongeren wonen nog thuis. Steeds meer kinderen die nog thuis wonen, groeien op in een eenoudergezin. Van de 18- tot 25-jarige jongeren hebben vier op de tien het ouderlijke huis verlaten. De helft van de uitwonende jongeren woont alleen. Het aantal tienermeisjes dat voor het eerst moeder wordt, lag in 2007 ruim een kwart lager dan in 2001.

1.1 Jongeren

Een derde van de inwoners is jeugd

Op 1 januari 2008 woonden er in Nederland 4,9 miljoen jongeren onder de 25 jaar. Dat betekent dat bijna een derde van alle inwoners in Nederland tot de jeugd behoort. Er zijn ongeveer 100 duizend meer jongens onder de 25 dan meisjes. Dat er meer jongens zijn dan meisjes is al zo sinds de achttiende eeuw.

Staat 1.1
Jongeren (tot 25 jaar) naar leeftijd

	2000	2004	2008	2010	2015	2020
x 1 000						
Totaal	4 829	4 956	4 918	4 892	4 808	4 703
0 tot 4 jaar	790	818	746	723	704	715
4 tot 12 jaar	1 583	1 591	1 598	1 581	1 468	1 411
12 tot 15 jaar	573	607	592	580	606	548
15 tot 18 jaar	546	588	610	600	597	591
18 tot 25 jaar	1 337	1 353	1 372	1 408	1 433	1 437
2000=100						
Totaal	100	103	102	101	100	97
0 tot 4 jaar	100	103	94	92	89	90
4 tot 12 jaar	100	101	101	100	93	89
12 tot 15 jaar	100	106	103	101	106	96
15 tot 18 jaar	100	108	112	110	109	108
18 tot 25 jaar	100	101	103	105	107	107

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Bevolkingsstatiek en CBS-Bevolkingsprognose 2006.

Begin 2008 waren er 89 duizend meer jongeren dan in 2000. Het aantal kinderen van 15 tot 18 jaar steeg het meest. Deze toename komt vooral door hoge aantallen geboorten in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw. De bevolkingsprognose van het CBS verwacht dat de komende jaren het aantal jongeren gaat dalen, tot 4,7 miljoen in 2020. Dat zijn er 125 duizend minder dan in 2000. Deze daling zit vrijwel alleen bij kinderen van 14 jaar of jonger. Dat komt doordat er aan het begin van deze eeuw veel minder kinderen geboren zijn en de verwachting is dat deze daling in geboorten doorzet tot het jaar 2013. Dit heeft bijvoorbeeld invloed op het aantal basisschoolleerlingen. Het aantal kinderen van 4 tot 12 jaar zal vanaf 2008 met 187 duizend dalen tot 1,4 miljoen in 2020.

Een kwart allochtone jongeren

Van de 4,9 miljoen jongeren onder de 25 jaar van begin 2008 was 23 procent van allochtone herkomst. Daarmee woonden er ruim 1 miljoen allochtone jongeren in Nederland. Driekwart van hen is in Nederland geboren (tweede generatie) en heeft

Staat 1.2
Jongeren (tot 25 jaar) naar herkomst

	2000	2004	2008	2010	2015
<i>x 1 000</i>					
Totaal	4 829	4 956	4 918	4 892	4 808
Autochtonen	3 804	3 819	3 786	3 763	3 668
Allochtonen	1 025	1 138	1 132	1 129	1 140
Westers	336	342	341	342	357
Niet-westers	689	796	791	787	783
w.v.					
Marokko	144	160	167	169	170
Turkije	157	170	167	165	155
Suriname	128	133	127	122	109
Nederlandse Antillen en Aruba	53	63	60	60	63
Overig niet-westers	207	269	269	272	286
<i>%</i>					
Totaal	100	100	100	100	100
Autochtonen	78,8	77,0	77,0	76,9	76,3
Allochtonen	21,2	23,0	23,0	23,1	23,7
Westers	6,9	6,9	6,9	7,0	7,4
Niet-westers	14,3	16,1	16,1	16,1	16,3
w.v.					
Marokko	3,0	3,2	3,4	3,5	3,5
Turkije	3,2	3,4	3,4	3,4	3,2
Suriname	2,7	2,7	2,6	2,5	2,3
Nederlandse Antillen en Aruba	1,1	1,3	1,2	1,2	1,3
Overig niet-westers	4,3	5,4	5,5	5,6	6,0

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Bevolkingsstatistiek en CBS-Bevolkingsprognose 2006.

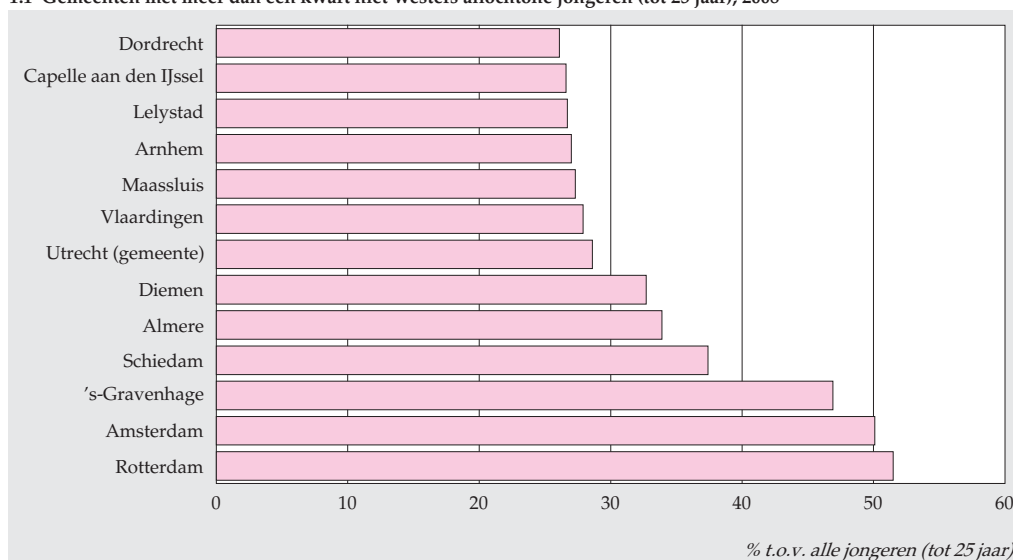
ten minste één ouder die in het buitenland is geboren. Een kwart van de allochtone jongeren is in het buitenland geboren (eerste generatie). Het aandeel allochtone jongeren gaat naar verwachting stijgen naar 24 procent in 2015.

Op 1 januari 2008 woonden in Nederland bijna 800 duizend allochtone jongeren (tot 25 jaar) van niet-westerse herkomst. Dat is 16 procent van het totale aantal jongeren onder de 25 jaar. Turkse en Marokkaanse jongeren vormen met elk een aandeel van een vijfde de grootste groepen binnen de niet-westerse allochtone jeugd. In de toekomst zullen de Marokkaanse jongeren de grootste niet-westerse herkomstgroep worden met een aantal van 170 duizend in 2015. Dit komt doordat Marokkanen de laatste decennia relatief meer kinderen hebben gekregen dan de overige herkomstgroepen (Garssen e.a., 2006), ook al is de vruchtbaarheid van Marokkaanse vrouwen de laatste decennia sterk gedaald. De verwachting is verder dat het aantal Turkse en Surinaamse jongeren zal dalen, omdat enerzijds de immigratie afneemt en anderzijds de vruchtbaarheid is gedaald (Loozen e.a., 2007). Naast de Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse en Arubaanse jeugd is er nog een grote groep jongeren met zeer diverse niet-westerse herkomstlanden, zoals Afghanen en Irakezen. Het aandeel van hen in de niet-westerse allochtone jeugd (tot 25 jaar) zal toenemen van 34 procent in 2008 tot 37 procent in 2015.

Vooraf niet-westerse allochtone jongeren in grote steden

Niet-westers allochtone jongeren wonen vooral in de grote steden of gemeenten daaromheen. Het aandeel niet-westerse allochtone jongeren jonger dan 25 jaar is het hoogst in Rotterdam (52 procent). In Amsterdam is de helft van de jeugd van

1.1 Gemeenten met meer dan een kwart niet-westers allochtone jongeren (tot 25 jaar), 2008

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Bevolkingsstatistiek.

niet-westerse herkomst. Voor Den Haag geldt dit voor bijna van de helft van de jeugd. In Den Haag en Rotterdam wonen vooral veel Surinaamse jongeren, in Amsterdam naar verhouding veel Marokkaanse en Surinaamse jongeren. Opvallend is verder het grote aandeel niet-westerse allochtonen jongeren in de gemeenten Schiedam, Vlaardingen en Maassluis en twee gemeenten in de buurt van Amsterdam: Diemen en Almere. In landelijke gemeenten vormen niet-westerse jongeren maar enkele procenten van alle jongeren. Vooral in het noorden en het zuidwesten van het land bevinden zich veel gemeenten met een laag aandeel zoals in Littenseradiel en Grootegast (1,3 procent).

1.2 Gezinnen

Meeste jeugd woont nog thuis

De meeste jongeren onder de 25 wonen nog thuis bij hun ouders (87 procent). Een klein deel, 6 procent, heeft het ouderlijke huis verlaten en woonde begin 2007 alleen. Daarnaast woonde 4 procent samen met een partner. De overige jongeren zaten als pleegkind in een gezin, waren alleenstaande ouder of woonden in instellingen zoals kindertehuizen of gezinsvervangende tehuizen. De woonsituatie van jongeren is uiteraard sterk afhankelijk van de leeftijd. In 2007 woonden bijna alle kinderen onder de 15 jaar bij hun ouders. Ongeveer 25 duizend van hen woonden niet bij hun biologische ouders maar woonden bijvoorbeeld in een pleeggezin of gezinsvervangend tehuis.

Staat 1.3
Jongeren (tot 25 jaar) naar huishoudenspositie, 1 januari 2007

	Totaal	Thuis-wonend	Alleenstaand	Woont samen	Eenouder	Overig lid huishouden	Woont in institutie
<i>x 1 000</i>							
Totaal	4 923,1	4 305,0	287,3	218,6	12,7	77,4	22,1
0 tot 15 jaar	2 958,6	2 933,0	0,0	0,0	0,0	19,7	5,9
15 tot 18 jaar	605,8	587,3	7,2	1,6	0,2	4,3	5,2
18 tot 25 jaar	1 358,7	784,6	280,1	217,1	12,5	53,5	11,0
<i>%</i>							
Totaal	100	87	6	4	0	2	0
0 tot 15 jaar	100	99	0	0	0	1	0
15 tot 18 jaar	100	97	1	0	0	1	1
18 tot 25 jaar	100	58	21	16	1	4	1

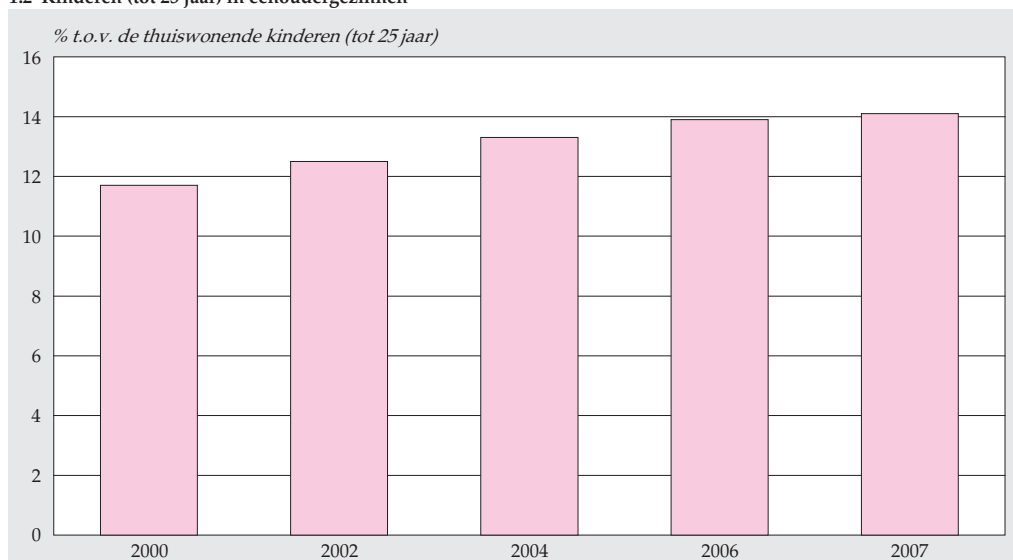
Bron: CBS-Bevolkingsstatistiek.

Jaarlijks verlaten bijna een kwart miljoen jongeren (alle leeftijden) het ouderlijke huis. Een klein deel van hen is al voor de achttiende verjaardag uit huis gegaan. De meeste jongeren gaan zelfstandig wonen wanneer ze begin twintig zijn. De een gaat op kamers in de stad om er een studie te volgen, de ander verhuist voor een baan naar de andere kant van het land en weer een ander gaat samenwonen met zijn of haar partner. Het blijkt dat van de 18- tot 25-jarige jongeren vier op de tien het ouderlijke huis hebben verlaten. Meisjes verlaten daarbij eerder het ouderlijke huis dan jongens. Dit verschil hangt samen met het feit dat meisjes eerder 'volwassen' zijn dan jongens en daarom eerder neigen naar zelfstandigheid en eerder een relatie aangaan (Dieleman, 1993). Tevens stromen meisjes sneller door in het onderwijs en gaan ze op jongere leeftijd samenwonen of trouwen dan jongens (de Graaf e.a., 1999). De helft van de uitwonende jongeren boven de 17 jaar woonde in 2007 alleen en bijna 40 procent heeft een partner gevonden en woonde daarmee samen.

Steeds meer kinderen wonen bij een van de ouders

In 2007 woonden ruim 3,6 miljoen kinderen jonger dan 25 jaar in een gezin met twee ouders. Dit is 86 procent van alle thuiswonende kinderen onder de 25. Wel is dit aandeel de afgelopen jaren gedaald, want steeds meer kinderen groeien op in een eenouderhuishouden. In 2007 woonden ruim 600 duizend kinderen die jonger zijn dan 25 jaar, bij een alleenstaande vader of moeder. Dat is 14 procent van alle thuiswonende jongeren onder de 25. In 2000 lag dat aandeel nog op 12 procent. Eenoudergezinnen ontstaan voor het grootste gedeelte door echtscheiding of door overlijden. Voor een klein deel is het een ouder die bewust gekozen heeft om een

1.2 Kinderen (tot 25 jaar) in eenoudergezinnen

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Bevolkingsstatistiek.

kind alleen op te voeden. Na een echtscheiding gaan de meeste kinderen bij hun moeder wonen. Als er sprake is van een omgangsregeling met de andere ouder en deze ouder samenwoont met een nieuwe partner, groeien deze kinderen voor een deel van de tijd op in een stiefgezin.

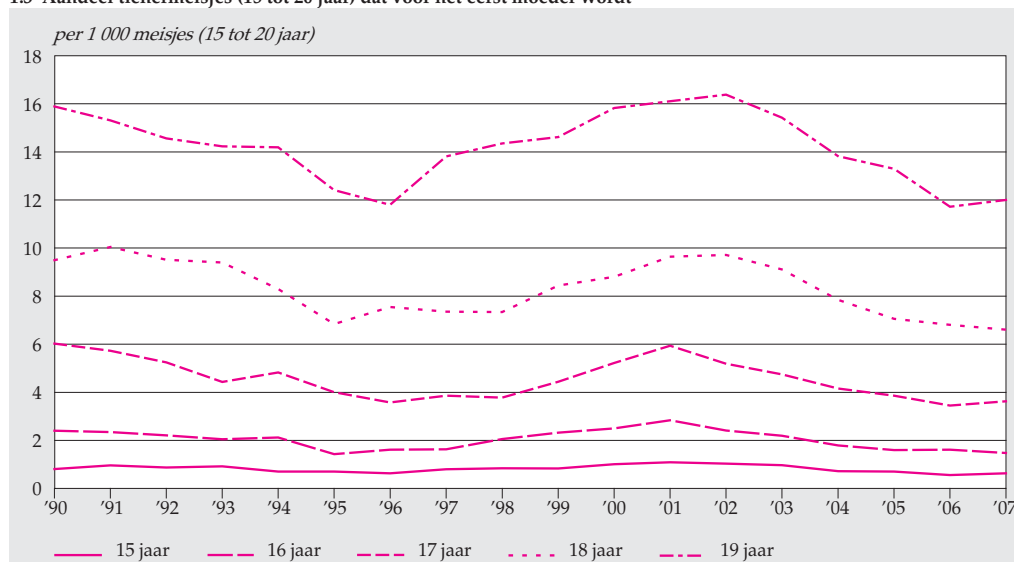
1.3 Tienermoeders

Minder tienermoeders

Begin 2008 waren er 3,2 duizend tienermoeders in Nederland. Dat zijn meisjes onder de 20 jaar die al moeder zijn. Dat aantal neemt wel af in ons land. In 2007 kregen 2,3 duizend tienermeisjes voor het eerst een kind. Ongeveer de helft van de hen is 19 jaar bij de geboorte van het eerste kind. Het aantal tienermoeders is minder dan in 1990, toen er nog ruim 4 duizend voor hun 20ste moeder werden. Van 1990 tot 1996 daalde het aantal tienermoeders. Vanaf 1996 nam het echter weer toe, tot 2001. Sinds 2001 is het aantal tienermeisjes dat voor het eerst moeder wordt met ruim een kwart gedaald.

De daling van het aandeel tienermoeders na 2001 komt bij alle leeftijden voor. Het overgrote deel van de daling sinds 2001 komt echter voor rekening van niet-westers allochtone meisjes. Het aantal niet-westers allochtone tienermoeders is tussen 2001 en 2007 fors afgenomen ondanks de geleidelijke toename van het aantal niet-westerse meisjes van 15 tot 20 jaar. Hier spelen onder andere twee ontwikkelingen een rol. Ten eerste is het aandeel van de eerste generatie van de niet-westerse tieners afge-

1.3 Aandeel tienermeisjes (15 tot 20 jaar) dat voor het eerst moeder wordt

Bron: CBS-Bevolkingsstatistieken.

nomen. Tienermoeders komen namelijk in de eerste generatie relatief vaak voor. Ten tweede zijn in zowel de eerste als de tweede generatie de geboortecijfers gedaald. Het geboortecijfer van Turkse en Marokkaanse tieners van de tweede generatie nadert dat van de autochtone tieners. Het geboortecijfer onder de autochtone tieners bleef de afgelopen jaren vrij stabiel.

Literatuur

Dieleman AJ e.a. (1993). *Jeugd in meervoud*. De tijdstroom, Utrecht.

Garssen J & Nicolaas H (2006). Recente trends in de vruchtbaarheid van niet-westers allochtone vrouwen. *Bevolkingstrends* 54(1) (blz. 15–31). Voorburg/Heerlen: CBS.

Graaf A de & Steenhof L (1999). Relatie- en gezinsvorming van generaties 1945–1979: uitkomsten van het Onderzoek Gezinsvorming 1998. *Maandstatistiek van de Bevolking* 47(12) (blz. 21–36). Voorburg/Heerlen: CBS.

Loozen S en Duin van C (2007). Allochtonenprognose 2006-2050: belangrijkste uitkomsten. *Bevolkingstrends* 55(2) (blz. 60–67). Voorburg/Heerlen: CBS.

2. Jeugd en opvoeding

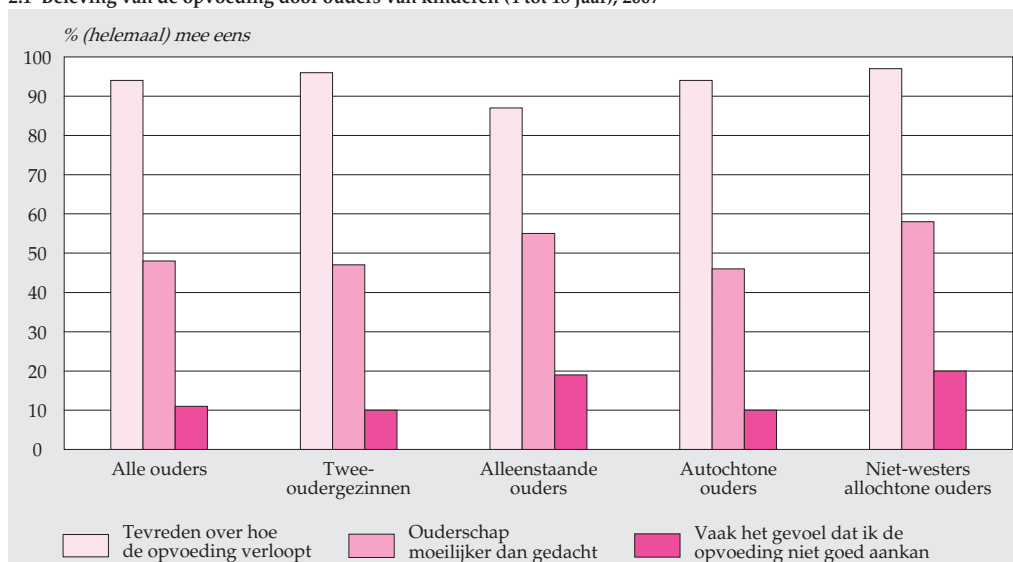
Het overgrote deel van de ouders met thuiswonende kinderen van 4 tot 18 jaar is tevreden over het verloop van de opvoeding. Slechts een kleine minderheid heeft vaak het gevoel de opvoeding niet goed aan te kunnen. Wel heeft ruim een derde van de ouders met thuiswonende kinderen onder de 18 jaar het afgelopen jaar zorgen gehad over de opvoeding, het gedrag of de ontwikkeling van hun kind(eren). Ruim 60 procent heeft hiervoor advies of hulp gezocht. Op deze punten rond de opvoeding, zijn er belangrijke verschillen tussen ouders die samen met hun partner opvoeden en alleenstaande ouders en tussen autochtone en (Nederlands sprekende) allochtone ouders.

2.1 Opvoedingsbeleving van de ouders

Meeste ouders tevreden over opvoeding, de helft vindt het echter moeilijker dan gedacht

De meeste ouders zijn (redelijk) positief over de opvoeding van hun kinderen. Van de ouders met thuiswonende kinderen van 4 tot 18 jaar gaf 94 procent in 2007 aan in algemene zin tevreden te zijn over het verloop van de opvoeding. Tegelijkertijd vond bijna de helft het ouderschap toch moeilijker dan gedacht. Een kleine minderheid van 11 procent had zelfs vaak het gevoel de opvoeding niet goed aan te kunnen. Deze cijfers komen in grote lijnen overeen met de uitkomsten van eerder onderzoek op dit terrein (vgl. Zeijl e.a., 2003).

2.1 Beleving van de opvoeding door ouders van kinderen (4 tot 18 jaar), 2007

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, SCP/CBS-AVO 2007.

Alleenstaande ouders iets negatiever over de opvoeding

Alleenstaande ouders hebben in algemene zin een negatievere beleving van de opvoeding dan ouders die de opvoeding delen met een partner. Dit verschil uit zich vooral bij de vraag over 'vaak het gevoel hebben de opvoeding niet goed aan te kunnen'. In 2007 had één op de vijf alleenstaande ouders dit gevoel, ten opzichte van ongeveer één op de tien ouders uit twee-oudergezinnen. Daarnaast was het percentage alleenstaande ouders dat het ouderschap moeilijker vindt dan gedacht iets hoger dan bij de ouders met een partner (55 procent versus 47 procent). Alleenstaande ouders waren bovendien gemiddeld genomen minder tevreden dan ouders uit twee-oudergezinnen. Van de ouders met een partner was 96 procent (helemaal) tevreden, tegenover 87 procent van de alleenstaande ouders. Ook al ligt dit percentage wat lager, nog steeds had de overgrote meerderheid van de alleenstaande ouders een goed gevoel over het verloop van de opvoeding.

Allochtone ouders vinden opvoeding ook vaker moeilijk, maar blijven zeer tevreden

Niet-westers allochtone ouders hadden in 2007 vaker het gevoel de opvoeding niet goed aan te kunnen dan autochtone ouders. Het ging om één op de vijf ouders uit allochtone gezinnen, ten opzichte van één op de tien ouders uit autochtone gezinnen. Verder vond 58 procent van de niet-westers allochtone ouders het ouderschap moeilijker dan gedacht ten opzichte van 46 procent van de autochtone ouders. Ze verschillen echter niet als het gaat om de tevredenheid met het verloop van de opvoeding. Niet-westers allochtone ouders waren hier even tevreden over als autochtone ouders. Het lijkt er kortom op dat de tevredenheid van niet-westers allochtone ouders over de opvoeding minder vanzelfsprekend gekoppeld is aan hun beleving van de zwaarte van de opvoeding dan bij alleenstaande ouders.

Ruim één op de drie ouders had het afgelopen jaar opvoedzorgen

In 2007 had ruim een derde van de ouders met thuiswonende kinderen van 0 tot 18 jaar zich zorgen gemaakt over een of meerdere van hun kinderen of de opvoeding daarvan. Aan deze ouders is gevraagd nader te duiden waarover zij zich zorgen hebben gemaakt en of het ging om een beetje of om veel zorgen. Eén op de vier geïnterviewde ouders met zorgen gaf aan zich veel zorgen te hebben gemaakt over de opvoeding in het algemeen. Ruim een vijfde had veel zorgen over de emotionele ontwikkeling van hun kinderen. Daarnaast had één op de vijf bezorgde ouders veel zorgen over de schoolprestaties en –motivatie van hun schoolgaande kinderen. Naar verhouding zijn er weinig ouders die zich veel zorgen hebben gemaakt over ziektes of vriendschappen van hun kinderen of het middelengebruik van hun tienerkinderen.

Alleenstaande ouders zijn vaker bezorgd

Meer dan de helft van de alleenstaande ouders gaf in 2007 aan zich in het afgelopen jaar zorgen te hebben gemaakt over (de opvoeding van) hun kinderen. In de groep ouders met een partner lag dit percentage beduidend lager en gaat het om één op de

Staat 2.1

Zorgen over de opvoeding, het gedrag of de ontwikkeling van hun kinderen, door ouders van kinderen van 0 tot 18 jaar, 2007 (n=1843)

	Totaal	Gezinsvorm		Herkomst	
		Twee-oudergezin	Eenoudergezin	Autochtoon	Niet-westers allochtoon
	%				
In afgelopen 12 maanden zorgen? (% ja)	36	33	52	35	35
Indien zorgen (n=657), waarover veel zorgen?					
Opvoeding in het algemeen	27	24	43	28	35
Emotionele problemen	22	18	35	21	27
Schoolprestaties en/of -motivatie ¹⁾	20	19	23	19	–
Gedragsproblemen	16	14	26	16	29
Stellen van regels en grenzen, ongehoorzaamheid	16	13	26	14	31
Achterstand of vertraging in ontwikkeling	15	14	17	14	15
Gevolgen van ziekte	11	11	13	11	14
Contacten met leeftijdgenoten en vrienden ¹⁾	11	10	15	11	–
Alcohol, drugs en/of roken ²⁾	7	7	6	7	–
Iets anders	12	8	27	12	14

¹⁾ Gevraagd aan ouders met minimaal 1 kind van 4 jaar of ouder.

²⁾ Gevraagd aan ouders met minimaal 1 kind van 12 jaar of ouder.

– Minder dan 50 waarnemingen.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, SCP/CBS-AVO 2007.

drie. Daarnaast verschillen alleenstaande ouders op belangrijke punten van ouders met een partner in onderwerpen waarover zij zich zorgen maken. Zo waren alleenstaande ouders vaker erg ongerust over de opvoeding in het algemeen en het stellen van regels en grenzen en zaken als ongehoorzaamheid. Daarnaast maakten zij zich vaker veel zorgen over emotionele en gedragsproblemen van hun kinderen dan ouders met een partner. Verder is de categorie “zorgen over iets anders” aanzienlijk groter onder alleenstaande ouders, 27 procent tegenover 8 procent van de ouders die de opvoeding samen met hun partner doen. Waarschijnlijk gaat het hier om opvoedzorgen die specifiek met deze gezinsvorm samenhangen, zoals zorgen rond de echtscheiding of het contact tussen stiefouders en kinderen. Ook kan sprake zijn van zorgen over het er alleen voor staan in de opvoeding en het combineren van taken (vgl. Van Egten e.a., 2008).

Niet-westers allochtone ouders hebben andere zorgen dan autochtone ouders

Het aandeel ouders dat zich zorgen heeft gemaakt over hun kinderen of de opvoeding daarvan, was bij niet-westerse allochtonen niet anders dan bij de autochtonen. In beide groepen ging het om ruim één op de drie ouders die voor kortere of langere tijd bezorgd zijn geweest. Allochtone ouders maken zich echter zorgen over andere dingen rond de opvoeding dan autochtone ouders. Zo maakten de ondervraagde

niet-westers allochtone ouders zich met name vaker zorgen over het stellen van regels en grenzen in de opvoeding en ongehoorzaamheid en ook over de gedragsproblemen van hun kind(eren).

2.2 Hulp zoeken bij de opvoeding

Hulp wordt vooral gezocht bij huisarts, leerkracht of opvang en consultatiebureau

Van de ouders in de steekproef die zich het afgelopen jaar zorgen maakten over (de opvoeding van) hun kinderen, heeft iets meer dan 60 procent hulp gezocht of advies gevraagd aan mensen buiten het gezin of de familie- en vriendenkring. In 2007 wonnen de meeste bezorgde ouders advies in bij professionals in eerstelijnsvoorzieningen. Dit resultaat komt in grote lijnen overeen met eerdere bevindingen op dit gebied (vgl. Zeijl e.a., 2005). Voor alle ouders is de huisarts een belangrijke vraagbaak, ruim een op de drie vroeg aan deze professional advies of hulp. Voor ouders met jonge kinderen zijn medewerkers van het consultatiebureau ook belangrijke gesprekspartners, 33 procent heeft de opvoedzorgen hier besproken. Verder vroegen bezorgde ouders naar verhouding vaak advies aan leerkrachten en/of leidsters van de kinderopvang (30 procent). Opvoedwinkels, ouder-kind centra en centra voor jeugd en gezin werden in 2007 nauwelijks opgezocht door hulpzoekende ouders. Van de professionals in tweedelijnsvoorzieningen werden medisch specialisten en (zelfstandig gevestigde) psychologen en pedagogen, maar ook Bureau Jeugdzorg het vaakst benaderd. Voor elk van deze voorzieningen geldt dat ongeveer 15 procent van de bezorgde ouders hiermee contact heeft gehad.

Alleenstaande ouders vaker naar maatschappelijk werk, Bureau Jeugdzorg of GGZ

Alleenstaande ouders verschillen van ouders met een partner als het gaat om plekken waar zij hulp en advies zoeken. Bezorgde alleenstaande ouders wonnen in 2007 vaker advies in bij het algemeen maatschappelijk werk dan ouders met een partner (14 procent tegenover 5 procent in 2007). Ook gingen alleenstaande ouders vaker met hun zorgen naar Bureau Jeugdzorg of de GGZ dan ouders met een partner. Ouders met een partner bespraken hun zorgen daarentegen vaker met de leerkracht of de leidster van de kinderopvang. Ook gingen zij vaker met hun zorgen naar medisch specialisten. Het ging hier om bijna een op de vijf ondervraagde ouders met zorgen uit twee-oudergezinnen ten opzichte van ruim een op de twaalf alleenstaande ouders.

'Problemen zijn niet groot' belangrijkste reden om geen hulp te zoeken

De meest genoemde reden van ouders om geen hulp te vragen, terwijl zij toch zorgen hadden over (de opvoeding van) hun kinderen, is dat volgens deze ouders de zorgen niet zo groot waren. De helft van de niet-hulpzoekende ouders in de steekproef gaf dit als reden op. Daarnaast heeft een aanzienlijk deel (38 procent) geen hulp gezocht omdat zij zelf oplossingen hebben gevonden. Bijna een op de vijf

bruik van voorzieningen door Nederlandse huishoudens en personen van 6 jaar en ouder binnen deze huishoudens. Het AVO 2007 heeft de mogelijkheid te wegen naar leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, provincie, stedelijkheidsgraad en herkomst, zodat uitspraken kunnen worden gedaan over de bevolking. Dit hoofdstuk gaat over een subpopulatie van de bevolking, te weten ouders met kinderen. Bij de vragen die zijn gesteld aan alle ouders van thuiswonende kinderen onder de 18 jaar is deze weegfactor toegepast, zodat de uitkomsten generaliseerbaar zijn naar de ouders in Nederland. Bij vragen die alleen zijn gesteld aan ouders met zorgen over hun kinderen, of aan ouders die daarvoor al dan niet advies hebben gezocht is niet gewogen. Deze gegevens kunnen niet zonder meer worden gegeneraliseerd naar de ((niet-)hulpzoekende) ouders met zorgen in Nederland.

De vragen die hier aan de orde komen zijn door één ouder per gezin beantwoord. In 38 procent van de gevallen was deze persoon zelf de hoofdverantwoordelijke voor de opvoeding, 58 procent gaf aan dat men samen met de partner hoofdopvoeder is, en 4 procent gaf aan dat de partner de hoofdopvoeder is. Driekwart van de respondenten was moeder van de kinderen, een kwart was vader.

Omdat alleen allochtone huishoudens waarvan alle leden Nederlands spreken zijn opgenomen in de steekproef, hebben de resultaten over allochtone ouders alleen betrekking op deze groep.

Literatuur

Van Egten C, Zeijl E, De Hoog S, Nankoe C & Petronia E (2008). *Gezinnen van de toekomst. Opvoeding en opvoedingsondersteuning*. Den Haag: E-Quality/SCP.

Zeijl E, Crone M, Wiefferink K, Keuzenkamp S & Reijneveld M (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag/Leiden: SCP/TNO.

3. Jeugd en gezondheid

Het merendeel van de Nederlandse zuigelingen is ingeënt tegen DKTP. Ruim negen op de tien jongeren tot 25 jaar voelt zich gezond. Toch is 14 procent van de jongeren van 12 tot 25 jaar te zwaar. Hoe ouder de kinderen worden, hoe meer er overgewicht hebben. Kinderen die te zwaar zijn, blijken zich bovendien minder gezond te voelen dan kinderen die niet te zwaar zijn. Het aandeel jongeren van 12 tot 19 jaar dat wel eens alcohol heeft gedronken is daarentegen gedaald en er zijn steeds meer jongeren (10 tot 20 jaar) die nog nooit hebben gerookt. Een op de zes scholieren heeft wel eens cannabis gebruikt. Verder is er steeds meer behoefte aan jeugdzorg voor kinderen die problemen hebben rond opgroeien en opvoeding. Ook neemt het aantal meldingen vanwege een vermoeden van kindermishandeling toe.

3.1 Preventieve gezondheidszorg¹⁾

Merendeel zuigelingen ingeënt

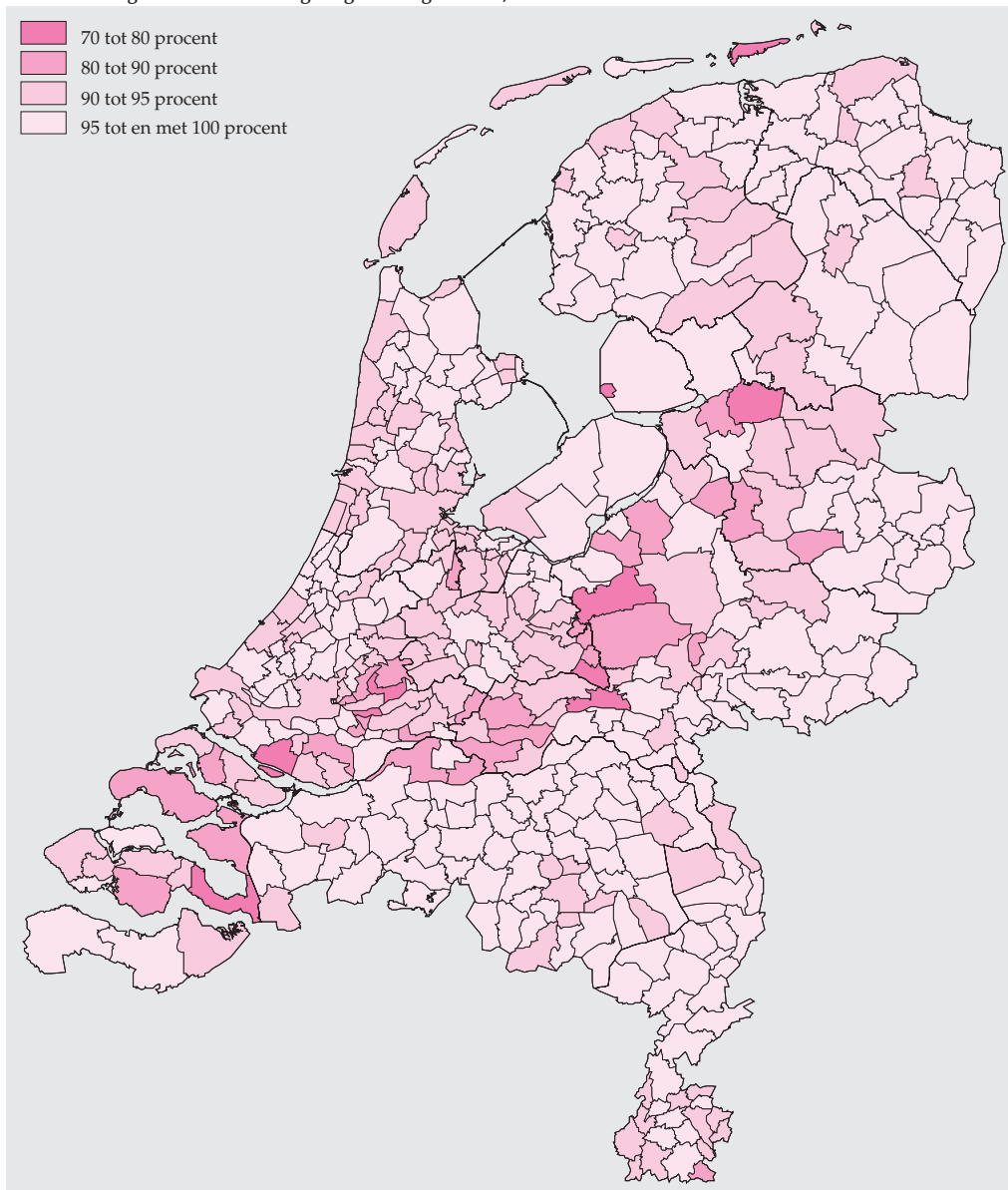
Alle kinderen in Nederland krijgen preventieve gezondheidszorg aangeboden in de vorm van jeugdgezondheidszorg. Deze zorg wordt aangeboden tijdens periodieke contactmomenten bij het consultatiebureau. Tijdens deze contactmomenten voert de jeugdgezondheidszorg ook het Rijksvaccinatieprogramma uit. De vaccinatiegraad geeft hiermee een goede indruk van het bereik van de jeugdgezondheidszorg. In Nederland zijn via dit Rijksvaccinatieprogramma (RVP) bijna alle zuigelingen ingeënt. Van de kinderen geboren in 2005 heeft in 2008 94,5 procent een vaccinatie gehad die hen moet beschermen tegen difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis (DKTP). Dit is boven de norm van 90 procent, die in Nederland voor deze vaccinatie wordt gehanteerd. De vaccinatiegraad is al jaren hoog en wordt door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) dan ook als goed gekwalificeerd. Dat er gestreefd wordt naar een hoge vaccinatiegraad is niet voor niets. Een hoge vaccinatiegraad is namelijk van belang om effectief ernstige en soms dodelijke infectieziekten terug te dringen (RIVM, 2008a). In alle provincies van Nederland ligt de vaccinatiegraad boven de 90 procent. Er zijn gemeenten waarbij de vaccinatiegraag wat lager ligt. Dat zijn meestal gemeenten in de provincies Gelderland, Zuid-Holland en Zeeland waar relatief veel ouders wonen die vaccinatie afwijzen vanwege hun geloof.

3.2 Gezond voelen en overgewicht

Negen van de tien jongeren voelt zich gezond

De meeste Nederlandse jongeren onder de 25 jaar beoordelen hun gezondheid positief. Zo gaf 92 procent in de periode 2005–2007 aan zich gezond te voelen.

3.1 Vaccinatiegraad DKTP van zuigelingen naar gemeente, 2008

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, RIVM.

Hoe ouder het kind, hoe minder positief het oordeel echter is. Bij kinderen onder de 12 jaar was 94 procent positief gestemd ²⁾. Bij de 12- tot 18-jarigen was dit wat lager, namelijk 91 procent. Van de jongeren van 18 tot 25 jaar was met 89 procent het aandeel dat positief is over zijn gezondheid nog minder. Jongens en mannen van 12 tot 25 jaar voelen zich gezonder dan meisjes en vrouwen van deze leeftijd.

Een op de zeven jongeren te zwaar

Overgewicht is een groot probleem in de huidige maatschappij en ook in ons land zijn veel jongeren te dik. In de periode 2005–2007 had 14 procent van de jongens en mannen van 12 tot 25 jaar overgewicht. Bij meisjes en vrouwen was dat 13 procent. Bij ruim 2 procent van de jongeren was zelfs sprake van ernstig overgewicht. Te dik zijn komt meer voor bij de jongeren van boven de 18 jaar dan bij jongere kinderen. Bij de 18- tot 25-jarigen is het aandeel met overgewicht anderhalf keer zo hoog als bij de 12- tot 18-jarigen. Ook ernstig overgewicht komt vaker voor bij jongeren van 18 tot 25 jaar.

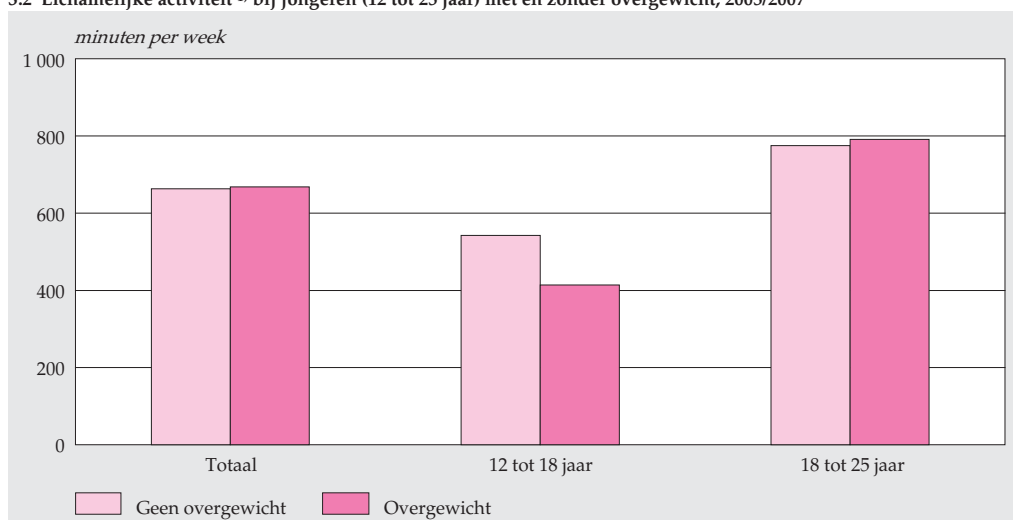
Volgens zelfrapportage bewegen te dikke jongeren even veel als jongeren die niet te zwaar zijn

Een van de veelgenoemde oorzaken van overgewicht is te weinig lichaamsbeweging. Een maat voor het beoordelen van lichamelijke activiteit is de Norm Gezond Bewegen. Volgens deze norm moeten jongeren van 12 tot 18 jaar dagelijks minimaal een uur matig intensieve lichamelijke activiteit verrichten. Personen vanaf 18 jaar dienen minimaal een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit te verrichten op ten minste vijf dagen van de week. Het aandeel jongeren dat voldoet aan deze norm verschilt niet bij de jongeren met en zonder overgewicht in de leeftijdsgroep van 12 tot 18 jaar en 18 tot 25 jaar.

Volgens de Nederlandse gezondheidsenquête is ook het aantal minuten lichamelijke activiteit per week nagenoeg gelijk tussen jongeren zonder overgewicht en jongeren met overgewicht. Lichamelijke activiteit verschilt in intensiteit. Zo kost rennen meer inspanning dan wandelen, en zal een jong en fit individu zich minder hoeven inspannen om met een bepaalde snelheid te rennen dan een ouder en minder fit individu. Er wordt dan ook onderscheid gemaakt in licht intensieve, matig intensieve en zwaar intensieve lichamelijke activiteit. Matig intensieve lichamelijke activiteit, zoals fietsen of stevig wandelen kan indirect of direct het risico verlagen op het ontstaan van ziekten. Intensieve lichamelijke activiteit, zoals hardlopen, voetballen en tennis, bevordert bovendien de conditie van hart en longen (Wendel-Vos, 2008). Matig en zware intensieve lichamelijke activiteit hebben dus een gunstig effect op de gezondheid. Daarom is het interessant om te kijken naar hoeveel minuten per week jongeren met en zonder overgewicht spenderen aan matig en zware lichamelijke activiteit. Bij de hele groep 12- tot 25-jarigen verschillen de jongeren met en zonder overgewicht niet in hoeveelheid minuten matig en zware lichamelijke activiteit per week. Bij de 12- tot 18-jarigen is het aantal minuten net significant³⁾ hoger bij jongeren zonder overgewicht dan bij hen met overgewicht (542 minuten per week tegenover 414 minuten per week). Bij de 18- tot 25-jarigen doen juist de jongeren met overgewicht net iets meer aan matige of zware lichamelijke activiteit (791 minuten per week tegenover 775 minuten per week). De 18- tot 25-jarigen zijn overigens actiever dan de 12- tot 18-jarigen, terwijl het gewichtsprobleem onder de oudere groep groter is.

Uit deze gegevens blijkt dat jongeren met en zonder overgewicht niet veel verschillen in hoeveel ze bewegen. Alleen bij de jongeren van 12 tot 18 jaar is het verschil wat groter. De vragen over lichaamsgewicht en activiteit worden echter op hetzelfde moment gesteld aan de respondenten. Het is daarom mogelijk dat jongeren met overgewicht voorheen minder actief waren en al meer aan het bewegen zijn gegaan om hun overgewicht te verminderen. Daarnaast spelen andere factoren een rol bij het ontstaan van overgewicht, zoals een ongezond voedingspatroon (RIVM, 2008b). Verder is overgewicht bepaald op basis van de body mass index (aangepast voor kinderen). Deze index is een veel gebruikte maat om overgewicht te bepalen, maar mogelijk is deze index niet de meest geschikte index voor kinderen (Reilly e.a., 2008).

3.2 Lichamelijke activiteit ¹⁾ bij jongeren (12 tot 25 jaar) met en zonder overgewicht, 2005/2007

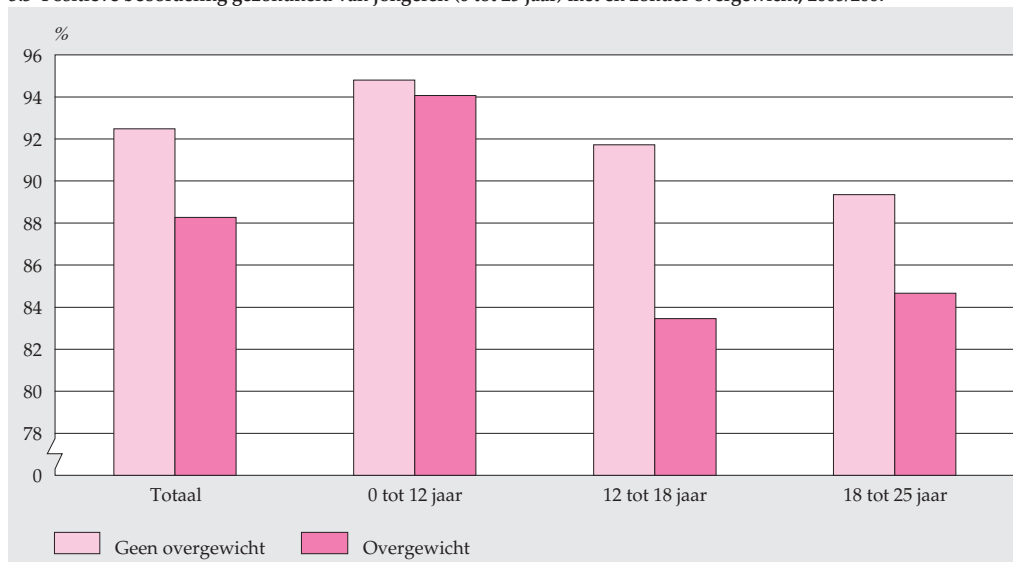
¹⁾ Het gaat hier om matig en zwaar intensieve lichamelijke activiteit (zie ook begrippenlijst).

Bron: CBS-Permanent Onderzoek LeefSituatie.

Jongeren met overgewicht voelen zich wel minder gezond

Jongeren van 12 tot 25 jaar met overgewicht zijn wel negatiever over hun gezondheid dan jongeren die niet te zwaar zijn. Van de 12- tot 18-jarigen die niet te zwaar zijn vond 92 procent zijn gezondheid positief, tegenover 83 procent van hen met overgewicht. Ook bij de 18- tot 25-jarigen waren degene zonder overgewicht positiever dan degene met overgewicht. Dit gold zowel voor meisjes en vrouwen als jongens en mannen. Bij kinderen van 0 tot 12 jaar was er geen verschil in de beoordeling van gezondheid tussen kinderen met en zonder overgewicht ²⁾.

3.3 Positieve beoordeling gezondheid van jongeren (0 tot 25 jaar) met en zonder overgewicht, 2005/2007

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Permanent Onderzoek LeefSituatie.

3.3 Leefstijl: alcohol, roken en drugs

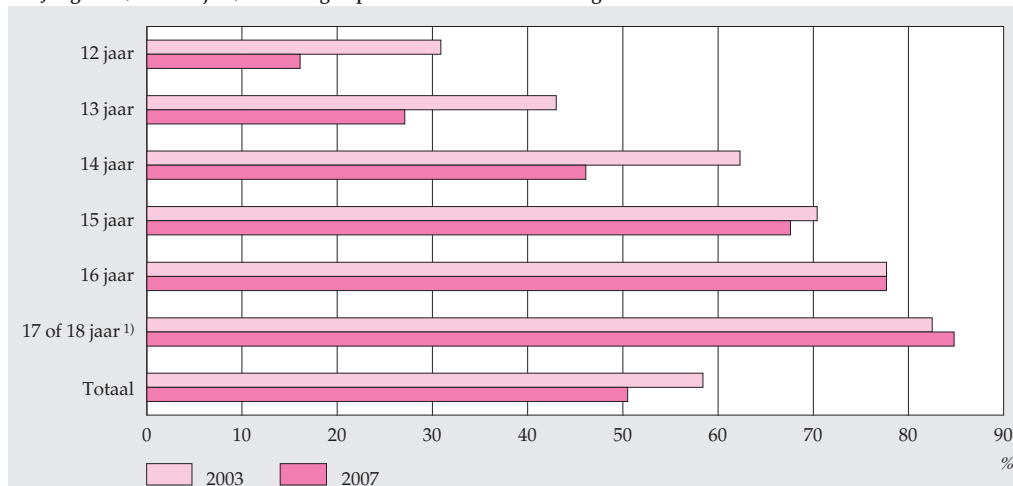
Sterke afname jongste drinkers

Omdat alcoholgebruik op jonge leeftijd schadelijk is voor de gezondheid wil de overheid voorkomen dat jongeren voor hun 16e verjaardag alcohol drinken. Kinderen in Nederland blijken toch al op jonge leeftijd te drinken. In 2007 heeft 79 procent van de scholieren van 12 tot 19 jaar ooit alcohol gedronken. Dit is wel minder dan in 2003, toen 85 procent van hen wel eens gedronken had. Hoe ouder scholieren zijn, hoe meer er wel eens een alcoholisch drankje hebben gehad. Zo heeft ruim 55 procent van de 12-jarigen ooit alcohol gedronken. Onder de 17- en 18-jarigen is dat met 95 procent bijna iedereen.

Op de vraag aan scholieren of ze de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, blijkt dat bij iets meer dan de helft van hen zo te zijn. Het is echter ook minder dan in 2003, toen dit aandeel drinkers nog op 58 procent lag. Vooral onder de 12- tot 15-jarigen is sprake van een sterke afname. Zo had in 2003 bijna één op de drie 12-jarigen in de maand voorafgaand aan het onderzoek gedronken. In 2007 was dat 16 procent. Onder de 13-jarigen is dit aandeel alcoholgebruikers gedaald van 43 procent in 2003 naar 27 procent in 2007 en onder de 14-jarigen van 62 procent in 2003 naar 43 procent in 2007.

Ruim één op drie scholieren van 12 tot 19 jaar deed aan 'binge drinken'. Dat wil zeggen dat zij in de maand voorafgaand aan het onderzoek wel eens bij één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol dronken. Ook het aandeel binge drinkers lijkt lager dan in 2003, toen nog 40 procent dat deed, maar dit verschil is statistisch niet significant³⁾.

3.4 Jongeren (12 tot 19 jaar) die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken

¹⁾ Tot en met 16 jaar zijn de cijfers representatief voor de Nederlandse jongeren. Door meer leerjaren op havo en vwo bestaat de groep 17- en 18-jarigen voornamelijk uit dit hogere schoolniveau.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, Trimbos-instituut.

Bij de 12- tot 15-jarigen nam het aandeel binge drinkers sterker af en waren de verschillen met 2003 wel significant.

Meer jongeren die nog nooit hebben gerookt

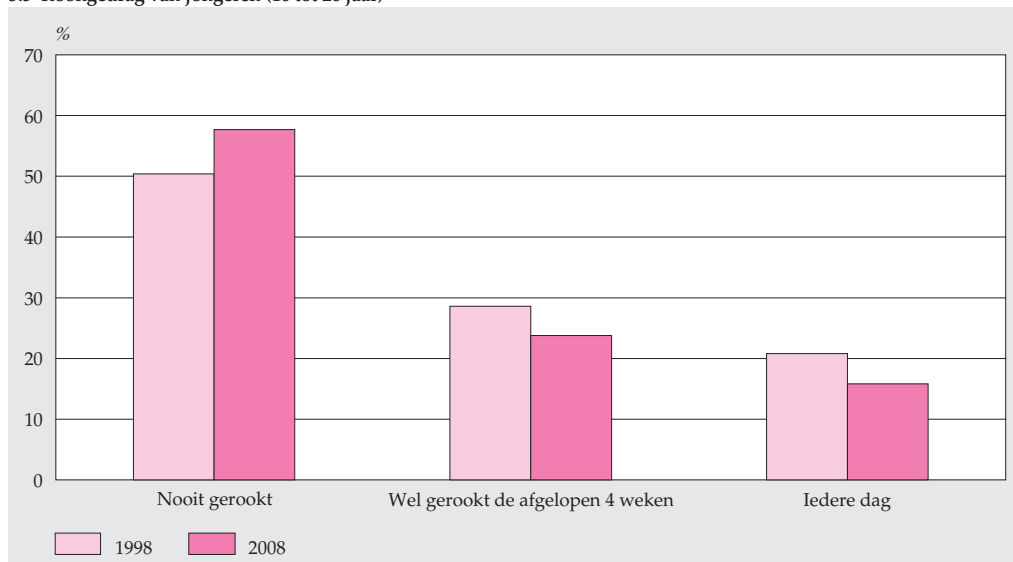
Steeds meer jongeren hebben nog nooit gerookt. In 2008 had 58 procent van de jongeren van 10 tot 20 jaar nog nooit gerookt. Dat is veel meer dan in 1998, toen 50 procent nog nooit gerookt had. Daarnaast daalde het percentage jongeren dat een sigaret opstak in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek, en wel van 29 procent in 1998 naar 24 procent in 2008. Het percentage jongeren dat dagelijks rookte daalde ook, van 21 procent naar 16 procent.

Vooral het aandeel jongens van 10 tot 15 jaar dat nog nooit heeft gerookt nam flink toe. Het steeg van 59 procent in 1998 naar 71 procent in 2008. Bij de meisjes van die leeftijd steeg dit aandeel van 67 procent naar 76 procent. Meer meisjes dan jongens hebben dus nog nooit een sigaret opgestoken.

Minder rokers onder hoger opgeleiden

Ook bij hoger opgeleide jongeren werd er minder gerookt. Van bijvoorbeeld de leerlingen in het 3e leerjaar en hoger van de havo daalde het aandeel dat gerookt heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek van 37 procent naar 24 procent. Bij de studenten in het wo en hbo daalde dit aandeel van 40 procent naar 29 procent. Maar ook bij scholieren in het vmbo en praktijkonderwijs is er sprake van een dalende trend (van 42 procent naar 36 procent). Daarentegen lijkt de daling onder leerlingen in het middelbaar beroepsonderwijs te stagneren. Daar neemt sinds 2 jaar het percentage rokers zelfs licht toe.

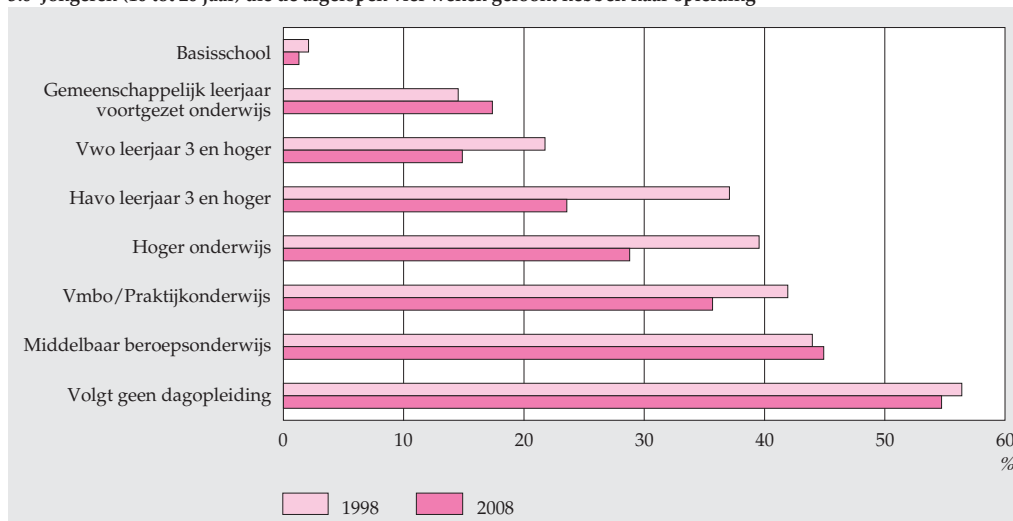
3.5 Rookgedrag van jongeren (10 tot 20 jaar)

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, STIVORO.

Onder jongeren die geen dagopleiding volgen zijn meer rokers te vinden dan onder jongeren die wel een dagopleiding volgen. Meer dan de helft (55 procent) van de jongeren die geen dagopleiding volgen, gaf aan de afgelopen vier weken gerookt te hebben.

3.6 Jongeren (10 tot 20 jaar) die de afgelopen vier weken gerookt hebben naar opleiding ¹⁾

¹⁾ Exclusief leerlingen speciaal basisonderwijs.

Bron: STIVORO.

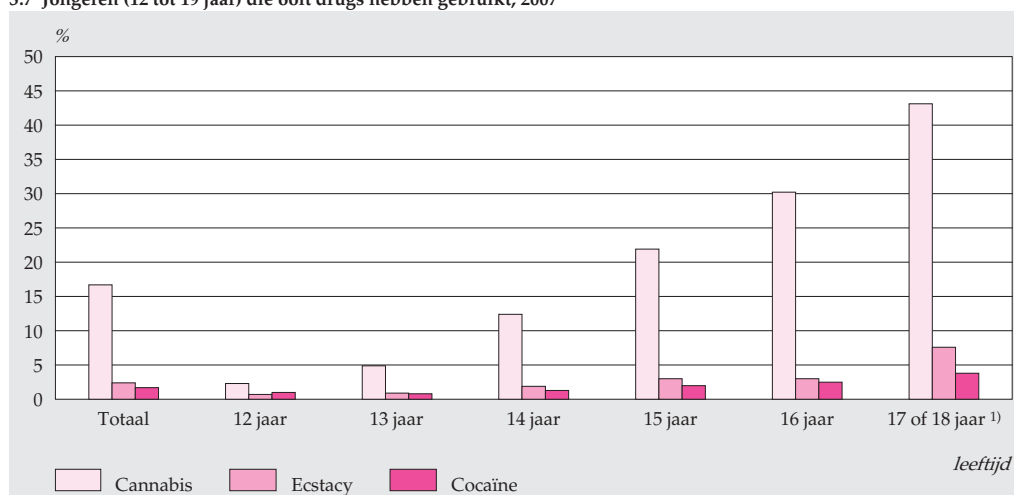
Een op de zes scholieren heeft ervaring met cannabis

Van de scholieren van 12 tot 19 jaar geeft 17 procent in 2007 aan ooit wel eens cannabis te hebben gebruikt. Dit doen zij meestal door een joint op te steken, waarbij cannabis (hasj of wiet) wordt vermengd met tabak. Cannabis verwerken in het eten, zoals een taart (space-cake), doen jongeren veel minder vaak (Monshouwer e.a., 2008). In 2007 zegt 8 procent van de 12- tot 19-jarige scholieren in de maand voorafgaand aan het onderzoek cannabis te hebben gebruikt. Vooral onder jongens neemt het gebruik van cannabis toe naarmate ze ouder worden. Ook gebruiken jongens frequenter cannabis dan meisjes. Van de jongens heeft 4 procent 3 tot 10 keer cannabis gebruikt in de maand voorafgaand aan het onderzoek tegenover 2 procent van de meisjes. Zeer frequent gebruik van cannabis, dat wil zeggen meer dan 10 keer in de afgelopen maand, komt zowel bij jongens als bij meisjes weinig voor.

Ongeveer 2 procent van scholieren gebruikt ecstasy of cocaïne

Cannabis is een zogeheten softdrug. Daarnaast bestaan er ook harddrugs. Van deze drugs geeft de Nederlandse overheid aan dat ze een onaanvaardbaar risico met zich meebrengen, bijvoorbeeld als het gaat om gezondheid. Dit geldt onder andere voor ecstasy en cocaïne. Een klein deel, 2,4 procent, van alle scholieren van 12 tot 19 jaar geeft in 2007 aan ooit wel eens ecstasy te hebben gebruikt. Iets minder jongeren hebben wel eens cocaïne geprobeerd, namelijk 1,7 procent van de scholieren. Scholieren tot en met 14 jaar blijken beide drugssoorten nauwelijks te proberen. Ook het percentage scholieren dat in de maand voorafgaand aan het onderzoek in 2007 ecstasy of cocaïne heeft gebruikt, is laag. Voor beide soorten harddrugs is dit percentage minder dan een procent (Monshouwer et al, 2008).

3.7 Jongeren (12 tot 19 jaar) die ooit drugs hebben gebruikt, 2007

¹⁾ Tot en met 16 jaar zijn de cijfers representatief voor de Nederlandse jongeren. Door meer leerjaren op havo en vwo bestaat de groep 17- en 18-jarigen voornamelijk uit dit hogere schoolniveau.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, Trimbos-instituut.

3.4 Jeugdzorg en kindermishandeling

Steeds meer behoefte aan jeugdzorg

Jongeren tot 18 jaar met problemen rond opgroeien en opvoeden hebben wettelijk recht op jeugdzorg. Dit kan hulp aan de jongere zelf zijn, maar ook bijvoorbeeld hulp in het gezin. De vraag naar jeugdzorg is de afgelopen jaren steeds toegenomen. Vanwege verschillende maatschappelijke ontwikkelingen, zoals complexere opvoedingsproblemen en de toename van het aantal echtscheidingen en de daarbij horende problematiek bij kinderen, wordt verwacht dat de komende jaren deze vraag nog meer zal toenemen (MOgroep Jeugdzorg, 2007a).

De centrale toegangspoort voor jeugdzorg is het Bureau Jeugdzorg. Door de 15 Bureaus Jeugdzorg wordt vastgesteld of geïndiceerde zorg nodig is en zo ja, welke dit moet zijn. Medewerkers van de Bureaus Jeugdzorg, bijvoorbeeld gezinsvoogden, begeleiden een deel van de jongeren zelf en een deel wordt doorverwezen naar andere hulpverleners. Daarbij staat altijd het belang van de jongere centraal. In 2006 is voor ruim 63 duizend jongeren een aanmelding gedaan bij Bureau Jeugdzorg.

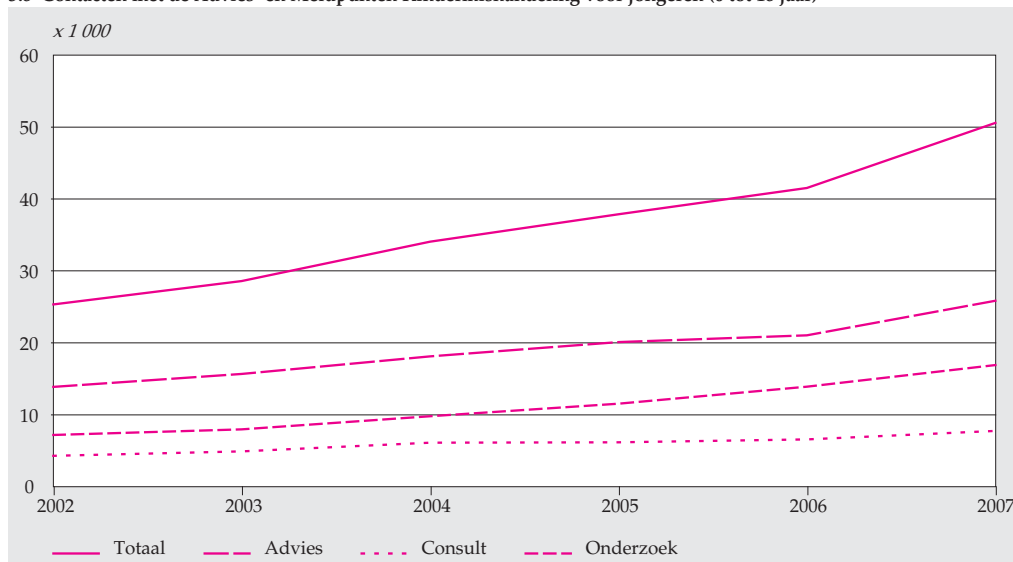
Ruim 50 duizend meldingen vanwege vermoeden kindermishandeling

De Bureaus Jeugdzorg in Nederland hebben ook elk een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Iedereen die zich over jongeren in zijn of haar omgeving zorgen maakt en denkt aan kindermishandeling kan contact opnemen met een AMK. In de praktijk meldt zelden een mishandeld kind of iemand anders uit het gezin waar mishandeling speelt, zich zelf aan. Vaak is het iemand die tijdens het werk te maken heeft met het kind of de ouders die contact opneemt met een AMK, zoals de politie of een leerkracht (MOgroep Jeugdzorg, 2007b).

In 2007 is ruim 50 duizend keer contact opgenomen met een AMK om melding te doen van een vermoeden van kindermishandeling. Hierbij gaat het om het eerste contact en niet om de vervolcontacten. In vergelijking met 2002 is het aantal meldingen sterk gestegen. Toen waren er ruim 25 duizend meldingen. Van de contacten in 2007 ging het 26 duizend keer om een eenmalig advies, bijna 8 duizend keer om een consult. In tegenstelling tot een eenmalig advies gaat het bij een consult om meerdere contacten tussen het AMK en de consultvrager.

Ten slotte werd 16 duizend keer na een melding van kindermishandeling of een vermoeden daarvan een onderzoek uitgevoerd om te bezien of sprake is van kindermishandeling. Niet alle gevallen van kindermishandeling worden gemeld bij de AMK's. Een aantal van de niet-gemelde jongeren is bekend bij instanties zoals de politie en de rechtbank. Maar er zijn ook jongeren die niet bij een instantie bekend zijn en alleen bij leerkrachten, medewerkers van consultatiebureaus of leidsters in kinderdagverblijven. Voor kindermishandeling geldt in Nederland een meldrecht en geen meldplicht (Van IJzendoorn e.a., 2007). In 2008 wordt in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het programmaministerie voor Jeugd en Gezin een onderzoek uitgevoerd om te bezien of in Nederland niet ook de meldplicht moet worden ingevoerd.

3.8 Contacten met de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling voor jongeren (0 tot 18 jaar)

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, Programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

Noten in de tekst

- 1) In de jeugdmonitor is de indicator preventieve gezondheidszorg op dit moment alleen gevuld met gegevens over het aantal zuigelingen dat ingeënt is tegen DKTP. Als in de toekomst meer gegevens beschikbaar zijn, is het de bedoeling dat de indicator wordt uitgebreid.
- 2) De gegevens over gezond voelen en overgewicht komen uit het Permanent Onderzoek LeefSituatie van het CBS. Voor kinderen van 0 tot 12 jaar heeft een van de ouders de gegevens voor dit onderzoek geleverd. Het kan zijn dat ouders de gezondheid van hun kind positiever inschatten dan het kind zelf. Ook de lengte en het gewicht van de kinderen van 0 tot 12 jaar zijn aan de ouders gevraagd, wat waarschijnlijk leidt tot een onderschatting van het percentage kinderen met overgewicht.
- 3) Een uitkomst is statistisch niet significant als de kans groot is dat deze uitkomst door toeval is ontstaan.

Literatuur

Ijzendoorn M van, Prinzie P, Euser EM, Groeneveld MG, Brilleslijper-Kater SN, Noort-Van der Linden AMT van, Bakermans-Kranenburg MJ, Juffer F, Mesman J, Klein Velderman M, San Martin Beuk M, Ohlsen & Koole PC (2007). Kindermishandeling in Nederland Anno 2005. De nationale prevalentiestudie mishandeling

van kinderen en jeugdigen (NPM-2005). Leiden: Cashmir Publishers, Universiteit Leiden, faculteit Sociale wetenschappen, Algemene en Gezinspedagogiek – Data-theorie, WODC.

MOgroep Jeugdzorg (2007a). Steeds meer jongeren doen beroep op Jeugdzorg. www.mogroep.nl.

MOgroep Jeugdzorg (2007b). Adviezen en Meldingen over Kindermishandeling in 2007. Registratiegegevens van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling. www.mogroep.nl.

Monshouwer K, Verdurmen J, Dorsselaer S van, Smit E, Gorter E & Vollebergh W (2008). Jeugd en Riskant gedrag 2007. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren. Utrecht: Trimbos-instituut.

Reilly J, Penpraze V, Hislop J, Davies G, Grant S, and Paton J Y (2008). Objective measurement of physical activity and sedentary behaviour: review with new data. *Archives of Disease in Childhood* 2008; 93: 614–619.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (2008a). Vaccinatiegraad Rijksvaccinatieprogramma Nederland, verslagjaar 2006–2008. Bilthoven: RIVM.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (2008b). Spelen met gezondheid. Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd. Bilthoven: RIVM.

Wendel-Vos GCW (2008). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van lichamelijke activiteit? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM. (elektronische versie: http://www.nationaal-kompas.nl/Gezondheidsdeterminanten/Leefstijl/Lichamelijke_activiteit, 23 september 2008).

4. Jeugd op school

Een zeer groot deel van de jeugd in ons land neemt deel aan het onderwijs. Van de jongeren van 4 tot 18 jaar is dat ruim 95 procent. Van de 18-plussers studeert ruim de helft nog. Meisjes en autochtonen halen gemiddeld een iets hoger niveau dan jongens en niet-westerse allochtonen. De meeste jongeren ronden hun opleiding met een startkwalificatie af. Toch zijn er ook leerlingen die het onderwijs voortijdig verlaten. In het schooljaar 2005/'06 verliet 4 procent het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs zonder een startkwalificatie. Bij allochtone leerlingen van de eerste generatie is de voortijdige schooluitval groter. Dat geldt ook voor leerlingen uit eenoudergezinnen en uit gezinnen met lage inkomsten. Positief is echter dat het percentage voortijdige schooluitval onder jongeren in 2005/'06 lager ligt dan in het schooljaar daarvoor.

4.1 Deelname onderwijs

Bijna 3,5 miljoen jongeren op school

In het schooljaar 2006/'07 namen in Nederland 3,45 miljoen jongeren tot 25 jaar deel aan het door de overheid bekostigde onderwijs. Daarvan ging bijna de helft (48 procent) naar het basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs of een speciale school en ruim een kwart (27 procent) naar het voortgezet onderwijs. De rest nam deel aan het middelbaar beroepsonderwijs of het hoger onderwijs.

Staat 4.1
Jongeren (12 tot 25 jaar) die deelnemen aan het onderwijs¹⁾ naar geslacht en herkomstgroepering, 2006/'07*

	Mannen				Vrouwen			
	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar
	x 1 000		% van de betreffende bevolkingsgroep		x 1 000		% van de betreffende bevolkingsgroep	
Autochtonen	410,1	280,6	86	54	409,6	269,0	89	54
Westerse allochtonen	32,0	26,6	80	50	32,1	28,1	82	50
Niet-westerse allochtonen	73,3	54,9	77	49	73,3	59,0	82	53
w.v.								
Marokkanen	14,6	9,9	76	50	14,7	11,2	81	51
Antillianen en Arubanen	5,3	5,2	72	54	5,6	6,5	80	65
Surinamers	13,3	10,3	78	51	13,8	12,1	83	58
Turken	17,0	9,9	77	45	16,7	10,5	81	46
Overige niet-westerse allochtonen	23,2	19,6	78	47	22,6	18,8	82	51

¹⁾ Exclusief primair onderwijs, praktijkonderwijs en volwasseneneducatie.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Onderwijsstatistieken.

In Nederland zijn kinderen vanaf vijf jaar tot het einde van het schooljaar waarin zij zestien worden verplicht om naar school te gaan. Deze leerplicht geldt zowel voor autochtone als allochtone kinderen die in ons land wonen. Met ingang van het schooljaar 2007/'08 is daar de kwalificatieplicht bijgekomen. Deze houdt in dat jongeren zonder startkwalificatie tot hun achttiende verjaardag onderwijs moeten volgen. Een startkwalificatie is een diploma op minimaal havo-, vwo- of mbo-2-niveau.

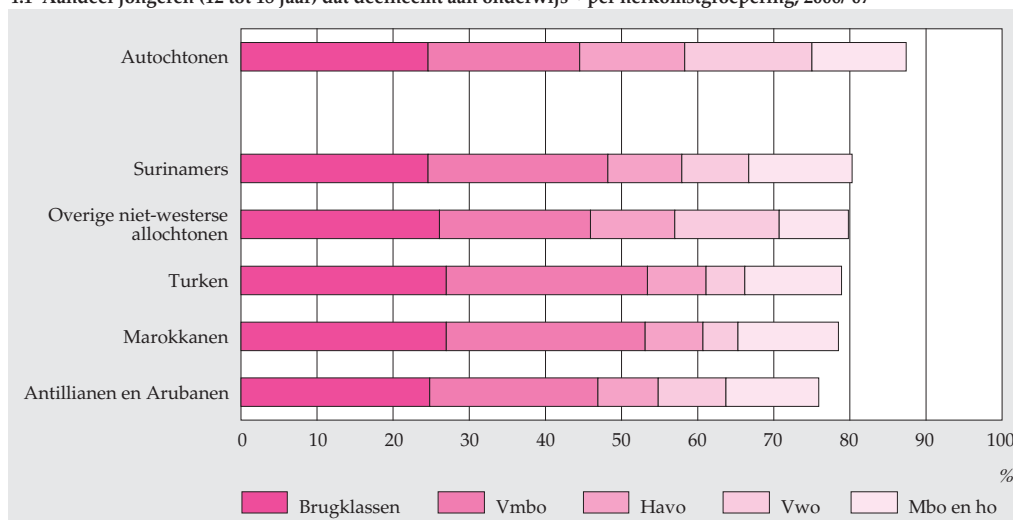
Een groot deel van de jongeren van 4 tot 18 jaar neemt dus ook deel aan het onderwijs. Van de 1,6 miljoen 4- tot 12-jarigen is dat 99 procent en van de 1,2 miljoen 12- tot 18-jarigen is dat bijna 95 procent.

Iets meer tieners in havo en vwo

De meeste tieners van 12 tot 18 jaar gaan naar het voorgezet onderwijs, bijna driekwart in 2006/'07. Een kwart van deze leeftijdsgroep zit in de brugklas, iets meer dan 20 procent in het vmbo en het overige deel in het havo of vwo. Vergeleken met 2003/'04 is sprake van een lichte verschuiving. Iets meer jongeren volgen een opleiding in het havo of vwo en juist iets minder jongeren zitten in een brugklas. Een klein deel zit in het voortgezet speciaal onderwijs.

Naast het voortgezet onderwijs zit ook een aanzienlijk deel van de jongeren in het middelbaar beroepsonderwijs. Hierbij gaat het vaak om jongeren van 15 jaar en ouder. Van de groep tieners van 15 tot 18 jaar zat 22 procent in het middelbaar beroepsonderwijs. Slechts een heel klein deel van de tieners nam al deel aan het hoger onderwijs.

4.1 Aandeel jongeren (12 tot 18 jaar) dat deelneemt aan onderwijs ¹⁾ per herkomstgroepering, 2006/'07*

¹⁾ Exclusief primair onderwijs, praktijkonderwijs en volwasseneneducatie.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Onderwijsstatistieken.

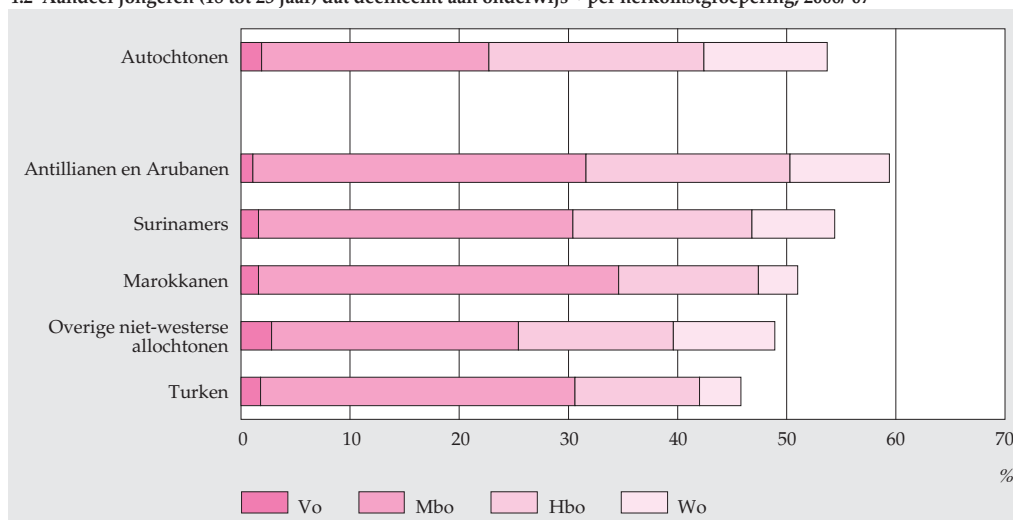
Het deelnamepercentage van de niet-westers allochtone kinderen van 12 tot 18 jaar aan het voortgezet onderwijs lag op 67 procent in 2006/'07. Van de niet-westerse allochtonen van 12 tot 18 jaar zat een iets groter deel nog in een brugklas, en volgde ook een groter deel een lagere onderwijssoort dan hun autochtone leeftijdgenoten. Zo volgde ruim een kwart van de 12- tot 18-jarigen van Turkse of Marokkaanse herkomst het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) en 5 procent het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). Van hun autochtone leeftijdgenoten volgde respectievelijk 20 procent het vmbo en 17 procent het vwo.

Steeds meer 18-plussers volgen hoger onderwijs

De meeste jongeren die 18 jaar of ouder zijn, hebben inmiddels het voortgezet onderwijs achter zich gelaten. Als ze daarna door willen leren kunnen ze afhankelijk van hun vooropleiding kiezen voor een opleiding in het middelbaar of hoger beroepsonderwijs of een studie aan de universiteit. Van de 1,4 miljoen 18- tot 25-jarigen volgde in 2006/'07 ruim de helft (54 procent) nog een opleiding. Ruim 30 procent nam deel aan het hoger onderwijs. Dat is veel meer dan in 2000/'01, toen 26 procent in het hoger onderwijs zat. Die toename was bij vrouwen van 18 tot 25 jaar groter dan bij mannen. Het deelnamepercentage van de vrouwen in het hoger onderwijs nam in die periode toe van 28 naar 32 procent. Bij de mannen liep het op van 25 naar 28 procent. De mannen van 18 jaar en ouder namen naar verhouding iets meer deel aan het mbo dan vrouwen (23 procent tegenover 20 procent).

Bij de niet-westers allochtone leeftijdgenoten loopt het deelnamepercentage hoger onderwijs uiteen van 15 procent voor de Turken tot 27 procent voor de Antillianen

4.2 Aandeel jongeren (18 tot 25 jaar) dat deelneemt aan onderwijs¹⁾ per herkomstgroepering, 2006/'07*

¹⁾ Exclusief primair onderwijs, praktijkonderwijs en volwasseneneducatie.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Onderwijsstatistieken.

en Arubanen. Bij de niet-westerse allochtonen is het mbo meer in trek dan het hoger onderwijs. Bij de niet-westerse allochtonen nemen ook veel meer vrouwen dan mannen deel aan het onderwijs. Vooral bij de Antillianen en Arubanen is dit verschil groot.

In het hoofdstuk Jeugd op de arbeidsmarkt staat beschreven hoeveel jongeren er nog doorleren terwijl ze al aan het werk zijn.

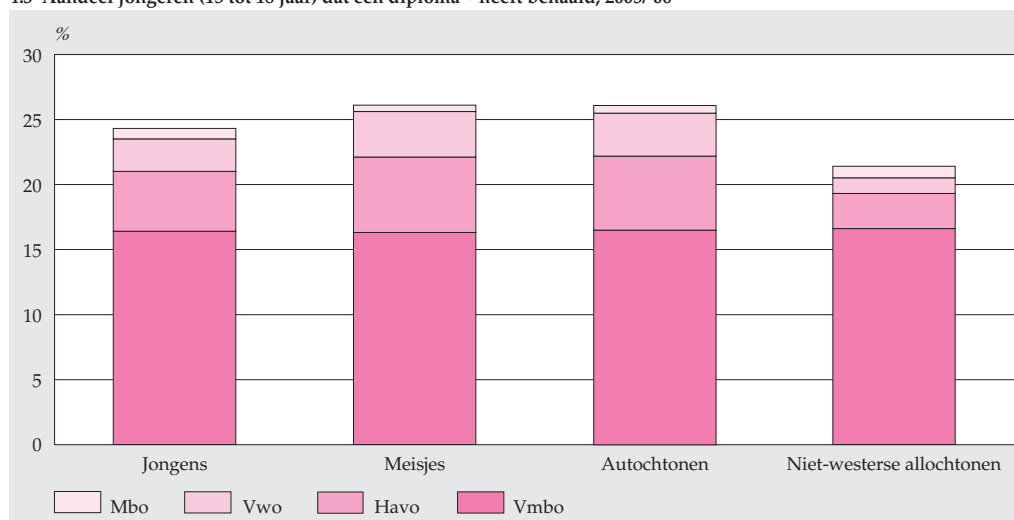
4.2 Diploma's onderwijs

Tweederde van geslaagde tieners haalt vmbo-diploma

In het schooljaar 2005/'06 behaalden ruim 150 duizend jongeren van 15 tot 18 jaar een diploma. Van deze geslaagden sloot 65 procent een opleiding af in het vierjarige vmbo, 21 procent in het vijfjarige havo en 12 procent in het zesjarige vwo. Daarnaast ontving 3 procent op betrekkelijk jonge leeftijd een mbo-diploma. Meestal voor een assistentopleiding, dat wil zeggen een opleiding op het laagste niveau binnen het mbo met een nominale duur van een half of een heel jaar.

Meisjes van 15 tot 18 jaar behaalden gemiddeld hogere diploma's dan jongens van die leeftijd. Van de 15- tot 18-jarige meisjes slaagde 5,8 procent voor het havo en 3,5 procent voor het vwo. Bij de jongens haalde 4,6 procent een havo-diploma en 2,5 procent een vwo-diploma. Van de autochtonen behaalde niet alleen een groter deel al voor hun 18e een diploma dan van de niet-westerse allochtonen, maar ging

4.3 Aandeel jongeren (15 tot 18 jaar) dat een diploma ¹⁾ heeft behaald, 2005/'06*

¹⁾ Exclusief behaalde diploma's in het volwassenenonderwijs.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Onderwijsstatistieken.

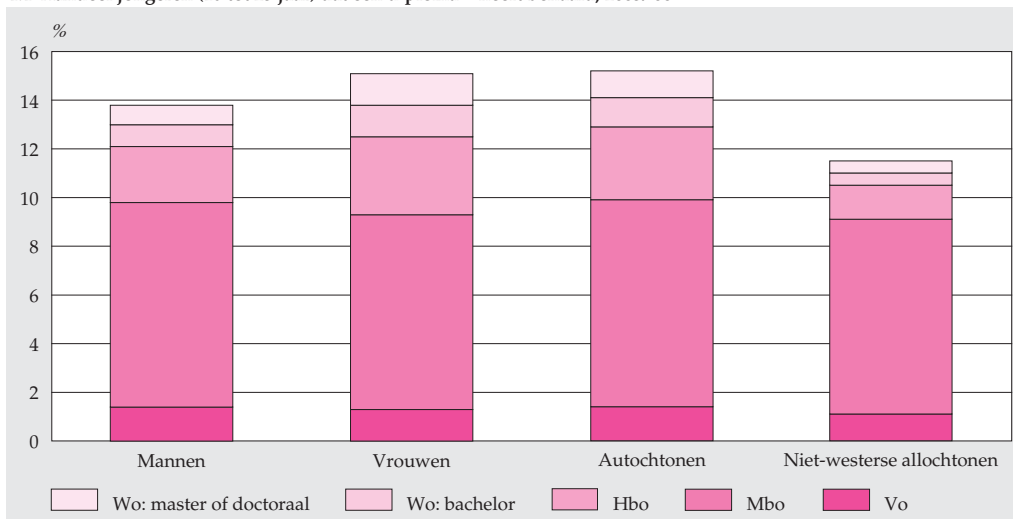
het bovendien vaker om een hogere onderwijssoort. Zo kregen van de autochtonen van 15 tot 18 jaar vier op de tien geslaagden een diploma op minimaal havo-niveau uitgereikt. Bij de niet-westers allochtone geslaagden waren dit er drie op de tien.

Ruim de helft van de 18- tot 25-jarige geslaagden haalt mbo-diploma

In 2005/'06 behaalden 196 duizend jongeren van 18 tot 25 jaar een diploma. Van deze geslaagden deed 9 procent met succes eindexamen in het voortgezet onderwijs (meestal vwo). Ruim de helft (57 procent) kreeg een diploma voor een mbo-opleiding op minimaal niveau 2. Daarnaast zette ruim een derde deel van alle geslaagden een kroon op hun studie in het hoger onderwijs: 19 procent voor een hbo-opleiding, 8 procent voor een bacheloropleiding in het wo en 7 procent voor een master- of doctoraalopleiding in het wo.

Het aandeel vrouwen dat een diploma in ontvangst mocht nemen, was iets groter dan het aandeel mannen. Bovendien voltooide een groter deel van de vrouwen al voor hun vijftiengste een studie op het hoogste niveau in het onderwijs (hbo en wo). In het verlengde van de jongeren onder de 18 jaar zijn vooral de studieprestaties van de autochtone jongeren beter dan die van de niet-westerse allochtonen. Van de autochtonen tussen de 18 en 25 jaar behaalde in 2005/'06 ruim 15 procent een diploma, waarvan een derde deel in het hoger onderwijs. Van hun niet-westers allochtone leeftijdgenoten behaalde in hetzelfde jaar 11,5 procent een diploma, waarvan een vijfde deel in het hoger onderwijs. Toch is het aandeel niet-westerse allochtonen met een diploma in het hbo wel toegenomen. In 2000/'01 slaagde 0,9 procent van hen voor een hbo-opleiding, vijf jaar later was dat 1,4 procent.

4.4 Aandeel jongeren (18 tot 25 jaar) dat een diploma ¹⁾ heeft behaald, 2005/'06*

¹⁾ Exclusief behaalde diploma's in het volwassenenonderwijs.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Onderwijsstatistieken.

4.3 Voortijdige schooluitval

Vier procent van de leerlingen voortijdig van school

De meeste jongeren in ons land doen het goed op school en halen hun diploma's. Dat is onder andere belangrijk bij het vinden van een baan (zie ook hoofdstuk 6 Jeugd op de arbeidsmarkt). Er zijn echter ook jongeren die de school voortijdig, ofwel zonder startkwalificatie verlaten (zie kader).

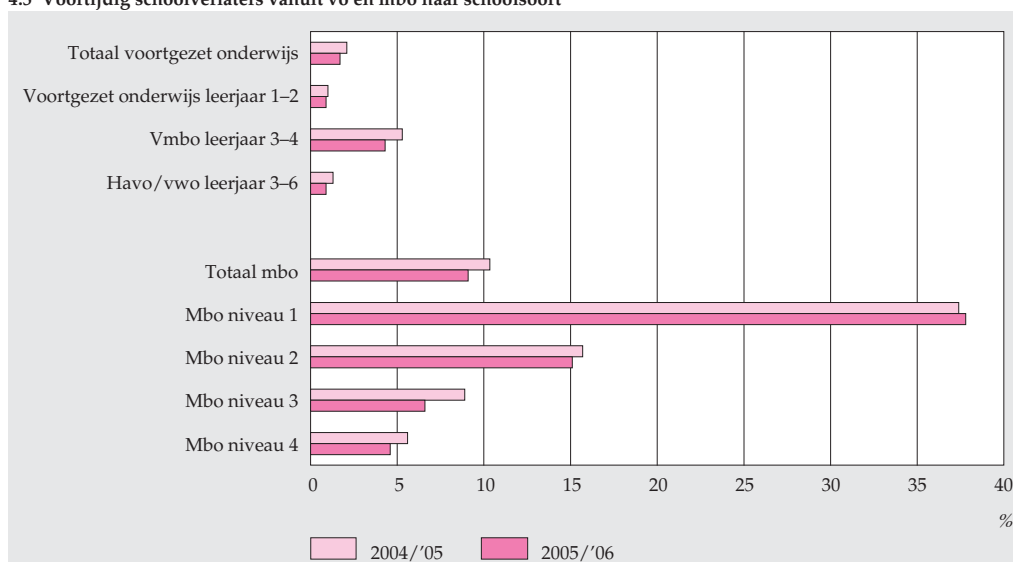
In het schooljaar 2005/'06 zaten bijna 1,3 miljoen jongeren in het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs. Een jaar later had 4 procent het onderwijs voortijdig, dus zonder startkwalificatie, verlaten. In totaal verlieten in 2005/'06 ruim 50 duizend jongeren voortijdig het onderwijs. Jongens vielen iets vaker uit dan meisjes (5 procent tegenover 3 procent).

Het aantal voortijdig schoolverlaters is wel minder geworden. In het schooljaar 2005/'06 verlieten ruim 2,8 duizend leerlingen minder het onderwijs zonder startkwalificatie dan in schooljaar 2004/'05. Dat komt neer op een daling van 0,5 procentpunt. Het aandeel voortijdig schoolverlaters daalde het meest in het mbo, op niveau 3 (2,3 procentpunt). Op niveau 1 van het mbo steeg het aandeel licht, van 37,4 procent in 2004/'05 naar 37,8 procent in 2005/'06.

Meeste uitval op mbo

In het mbo is meer voortijdige schooluitval (9 procent) dan in het voortgezet onderwijs (2 procent). Binnen het mbo vallen vanuit de hogere niveaus echter veel minder leerlingen voortijdig uit dan vanuit de lagere niveaus. Van de leerlingen op het

4.5 Voortijdig schoolverlaters vanuit vo en mbo naar schoolsoort

Bron: CBS-Onderwijsstatistieken.

eerste mbo-niveau behoorde in 2005/'06 38 procent een jaar later tot de voortijdig schoolverlaters. Op niveau twee was dat 15 procent en op de niveaus drie en vier respectievelijk 7 en 5 procent. Vanuit de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) vallen leerlingen vaker uit dan vanuit de beroepsopleidende leerweg (bol).

Binnen het voortgezet onderwijs vindt naar verhouding veel uitval plaats vanuit de laatste twee leerjaren van het vmbo. Daar bedroeg de schooluitval in 2005/'06 ruim 4 procent. Het gaat vooral om leerlingen die vertraging hebben opgelopen en leerlingen met een indicatie voor leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Hoewel een vmbo-diploma geen startkwalificatie geeft, stroomde 6 procent van de vmbo-geslaagden uit het onderwijs. Leerlingen die hun examenjaar afsluiten zonder een diploma vallen het vaakst voortijdig uit. Bij het vmbo ging het om bijna 17 procent van de ongediplomeerde examenleerlingen, bij het havo en vwo om ruim 8 procent.

Onder eerste generatie allochtonen meer uitval

Het aandeel voortijdig schoolverlaters onder niet-westerse allochtonen was in 2005/'06 met bijna 7 procent hoger dan onder autochtonen (3 procent). De eerste generatie valt vaker uit dan de tweede generatie, en dan vooral diegenen die korter dan vijf jaar in ons land woonden. Deze verschillen zijn in het mbo wat groter dan in het voortgezet onderwijs. Naar herkomstland (Turkije, Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen en Aruba) zijn de verschillen in schooluitval tussen niet-westerse allochtonen beperkt.

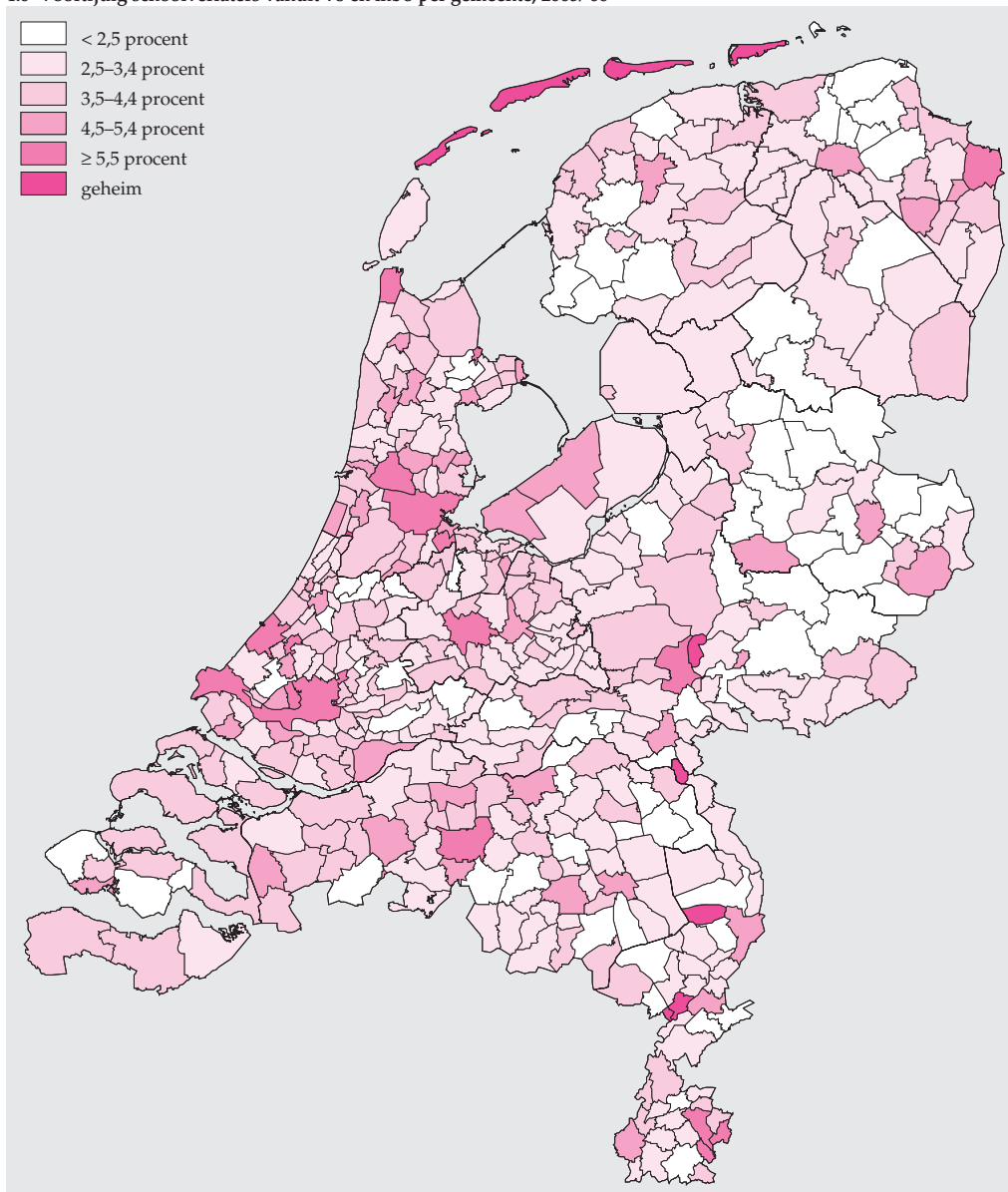
Voortijdige schooluitval hangt ook samen met stedelijkheid, deels omdat daar naar verhouding meer niet-westers allochtone jongeren wonen. Over het algemeen geldt dat hoe groter de stedelijkheid, hoe hoger de uitval. In de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht viel 6 procent van de leerlingen uit in 2005/'06. Rond Rotterdam komen de hoogste percentages voortijdige uitval voor. In de provincies Noord- en Zuid-Holland is de uitval het hoogst, terwijl deze in Overijssel, Drenthe en Friesland het laagst is. Opvallend zijn de relatief lage percentages in het 'Groene hart' van de Randstad.

Staat 4.2
Voortijdig schoolverlaten vanuit vo en mbo naar kenmerken huishouden, 2005/06

	Voortijdig schoolverlaters
	%
Type huishouden	
Thuiswonend, twee ouders	2,9
Thuiswonend, één ouder	6,3
Eigen huishouden	13,7
Inkomsten huishouden	
0 tot 2 keer minimumloon	6,4
2 tot 4 keer minimumloon	3,3
4 of meer keer minimumloon	2,7

Bron: CBS-Sociaal Statistisch Bestand.

4.6 Voortijdig schoolverlaters vanuit vo en mbo per gemeente, 2005/06

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Onderwijsstatistieken.

Uitval bij eenouderhuishoudens groter

Leerlingen uit een eenoudergezin vallen naar verhouding vaak voortijdig uit. Met 6 procent was hun voortijdig schoolverlaten twee keer zo hoog als onder leerlingen uit een twee-oudergezin. Een kleine groep, vooral mbo-leerlingen, voert al een eigen huishouden. Onder hen was de voortijdige schooluitval met 14 procent het grootst.

Verder blijkt ook dat leerlingen uit een huishouden met hogere inkomsten minder vaak voortijdig uitvallen dan leerlingen uit een huishouden met lage inkomsten.

In het hoofdstuk Jeugd en veiligheid komen de voortijdig schoolverlaters ook aan bod. Dan komt aan de orde of ze meer in aanraking komen met de politie dan de niet-voortijdig schoolverlaters.

Voortijdig schoolverlaters

De resultaten in dit hoofdstuk over voortijdig schoolverlaters geven inzicht in de achtergrondkenmerken van voortijdig schoolverlaters in vergelijking tot niet-voortijdig schoolverlaters. Deze uitkomsten hebben daarmee niet het doel het totaal aantal voortijdig schoolverlaters in Nederland weer te geven. Cijfers hierover zijn berekend door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en worden hoger ingeschat. Deze cijfers zijn ook in de Landelijke Jeugdmonitor opgenomen en weergegeven als indicator 'voortijdig schoolverlaters, totaalcijfer OCW'.

Voortijdig schoolverlaters zijn leerlingen uit het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs die op 1 oktober van het volgende schooljaar het (bekostigd) onderwijs hebben verlaten en niet in het bezit zijn van een startkwalificatie (dat wil zeggen minimaal een havo- of vwo-diploma, of een diploma op mbo-2-niveau). Bovendien betreft het de leerlingen die jonger zijn dan 23 jaar en die staan ingeschreven in de Gemeentelijke Basisadministratie.

5. Jeugd actief in de maatschappij

Driekwart van de jongeren van 6 tot 18 jaar was in 2007 lid van een club of vereniging. Sportverenigingen zijn veruit het populairst. Daarnaast ontmoette bijna tweederde van de 6- tot 16-jarigen elkaar wekelijks of vaker op minimaal één openbare plek om te spelen of bij te kletsen. Ruim 10 procent van de jongeren van 12 tot 16 jaar heeft wel eens vrijwilligerswerk gedaan in het kader van een schoolvak of een maatschappelijke stage gelopen. Verder heeft 15 procent van de jongeren van 12 tot 16 jaar wel eens actie gevoerd of gedemonstreerd om ergens aandacht voor te krijgen of om iets te veranderen. Er zijn wel enkele verschillen tussen jongere en oudere kinderen, jongens en meisjes, leerlingen van verschillende schoolniveaus en autochtone en allochtone jeugd.

5.1 Lidmaatschap van vrijetijdsverenigingen

Driekwart van de jongeren van 6 tot 18 jaar is lid van een vrijetijdsvereniging

Het aandeel kinderen van 6 tot 18 jaar dat lid is van een vrijetijdsvereniging is de afgelopen tien jaar nagenoeg hetzelfde gebleven. In 2007 was, net zoals in 1999, 74 procent van de 6-tot 18-jarigen lid van een club of vereniging. Ook is het aantal clubs waar jongeren lid van zijn hetzelfde gebleven. Gemiddeld genomen zijn 6- tot 18-jarigen lid van één vrijetijdsvereniging. Sportverenigingen zijn daarbij veruit het populairst. Ongeveer zes op de tien jongeren van 6 tot 18 jaar waren in 2007 lid van zo'n vereniging.

Wel zijn er duidelijke verschillen tussen leeftijdsgroepen, als het gaat om het lid zijn van vrijetijdsverenigingen. Oudere tieners zijn minder vaak lid dan kinderen en jongere tieners. In 2007 was ruim driekwart van de basisschoolkinderen (6 tot 12 jaar) en de kinderen in de eerste jaren van de middelbare school (12 tot 16 jaar) lid van een vrijetijdsvereniging. Bij de 16- en 17-jarigen was dat 63 procent. Dit verschil komt vooral doordat de oudere tieners minder vaak een sportlidmaatschap hebben. Van de 16- en 17-jarigen was 47 procent lid van een sportvereniging, tegenover 65 procent van de 6- tot 12-jarigen.

Autochtone en hoger opgeleide jeugd vaker lid van een vrijetijdsvereniging

Autochtone jongeren waren in 2007 beduidend vaker lid van een vrijetijdsvereniging dan niet-westers allochtone jongeren. Het gaat om bijna 80 procent van de autochtone 6- tot 18-jarigen tegenover ruim de helft van hun niet-westers allochtone leeftijdgenoten. Dit verschil doet zich zowel in de kindertijd (6 tot 12 jaar) als de vroege (12 tot 16 jaar) en latere tienertijd (16 en 17 jaar) voor en lijkt daarmee redelijk constant. Het zijn overigens met name de allochtone meisjes die naar verhouding minder vaak lid zijn van een vrijetijdsvereniging (niet in tabel). Ook het opleidingsniveau van jongeren is in dit verband van belang. Onder de jongeren die een hogere

Staat 5.1
Jongeren (6 tot 18 jaar) met een lidmaatschap van verenigingen of organisaties, 1999 (n=2215), 2003 (n=2217) en 2007 (n=2180)

	2007				2003	1999
	Totaal	6 tot 12 jaar	12 tot 16 jaar	16 en 17 jaar		
	%					
Lid van minimaal één vereniging of organisatie	74	77	76	63	76	74
Jongens	76	78	78	64		
Meisjes	72	76	73	63		
Autochtoon	79	82	81	68		
Niet-westers allochtoon	55	53	59	48		
Brugklas vmbo/havo/vwo (leerjaar 1 en 2)			82			
Vmbo (leerjaar 3 en verder)			70	–		
Havo (leerjaar 3 en verder)			82	81		
Vwo (leerjaar 3 en verder)			81	75		
Mbo				63		
Soort vereniging of organisatie						
Sportvereniging	61	65	63	47	63	60
Zang-, muziek- of toneelvereniging	13	13	15	10	13	14
Organisatie op gebied van natuur of milieu	10	11	11	4	9	11
Jeugdvereniging, clubhuis, scouting	9	9	10	9	13	14
Hobbyvereniging	5	5	8	3	5	6
Vereniging voor beeldende vorming ¹⁾	2	2	2	1	2	
Politieke organisatie of organisatie met maatschappelijk doel ^{1), 2)}	2	1	2	2		
Ander soort vereniging of organisatie ³⁾	11	7	11	20	13	13
	<i>aantal</i>					
Gemiddeld aantal lidmaatschappen	1,1	1,1	1,2	0,9	1,1	1,1

¹⁾ Hier is niet naar gevraagd in 1999 resp. 1999 en 2003.

²⁾ Bij de 6- tot 16-jarigen: politieke organisatie of actiegroep (1 item); bij de 16- en 17-jarigen: politieke partij/vereniging of organisatie met een specifiek maatschappelijk doel (2 items).

³⁾ Bij de 16- en 17-jarigen is naar meer verenigingen gevraagd dan bij de 6- tot 16-jarigen; bij de 16- en 17-jarigen zijn deze opgenomen in de categorie anders.

– Minder dan 50 waarnemingen.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, SCP/CBS-AVO 1999–2007.

opleiding volgen waren er meer lid van een vrijetijdsvereniging dan onder jongeren die een lagere opleiding volgen.

5.2 Ontmoetingsplekken van jongeren

Bijna tweederde van de jongeren van 6 tot 16 jaar ontmoet elkaar wekelijks in de openbare ruimte

Bijna twee derde van de jeugd van 6 tot 16 jaar gaf in 2007 aan wekelijks of dagelijks vrienden en vriendinnen te ontmoeten op één of meerdere plekken in de openbare ruimte om te spelen, bij te kletsen of een wedstrijdje te doen. Vooral kinderen van 6

tot 12 jaar zijn vaak op publieke plaatsen te vinden. Ruim twee derde van kinderen van 6 tot 12 jaar ontmoette hun vrienden daar wekelijks of dagelijks in 2007. De straat, de speeltuin en het trap-, voet- of basketbalveldje zijn onder deze groep het populairst. Tieners van 12 tot 16 jaar zijn iets minder frequent in de openbare ruimte te vinden (59 procent wekelijks of dagelijks in 2007). Bovendien geven zij de voorkeur aan andere plekken dan kinderen onder de 12 jaar. De tieners zijn vaker te vinden in club- of buurthuizen en jongerencentra in vergelijking tot de kinderen.

Staat 5.2
Jongeren (6 tot 16 jaar) die wekelijks of vaker vrienden/vriendinnen ontmoeten op publieke plaatsen, 2007 (n=1844)

	Totaal	6 tot 12 jaar	12 tot 16 jaar
	%		
Wekelijks of vaker op minimaal één publieke ontmoetingsplaats te vinden	64	67	59
Jongens	68	70	66
Meisjes	59	65	51
Autochtoon	62	65	56
Niet-westers allochtoon	68	70	65
Brugklas vmbo/havo/vwo (leerjaar 1 en 2)			57
Vmbo (leerjaar 3 en verder)			60
Havo (leerjaar 3 en verder)			53
Vwo (leerjaar 3 en verder)			51
Soort ontmoetingsplaats			
Plein of hoek van een straat	40	46	30
Voetbal-, basketbal- of trapveldje	31	30	32
Speeltuin	27	36	12
Clubhuis van (sport)vereniging	25	20	31
Park	12	12	12
Skatebaan	6	5	7
Jongerencentrum, buurt/dorps huis, wijkcentrum	5	3	8
	<i>aantal</i>		
Gemiddeld aantal plaatsen	1,4	1,5	1,3

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, SCP/CBS-AVO 2007.

Jongens meer op straat dan meisjes

Jongens ontmoeten elkaar vaker op verschillende publieke plaatsen dan meisjes. Het gaat in totaal om 68 procent van de jongens en 59 procent van de meisjes die dit wekelijks of vaker deden in 2007. Dit verschil geldt vooral voor de 12-tot 16-jarigen. Verder blijkt dat niet-westers allochtone jongeren elkaar iets vaker op publieke plaatsen treffen dan autochtone jongeren. Dit geldt met name voor niet-westers allochtone jongens. In 2007 ontmoette ruim driekwart (76 procent) van de jongens van 12 tot 16 jaar uit deze groep elkaar wekelijks of vaker op de straathoek, het speelveldje of het clubhuis, tegenover ruim de helft (54 procent) van de meisjes van 12 tot 16 jaar van deze groep (niet in tabel). Ook het schoolniveau speelt in de tienertijd een

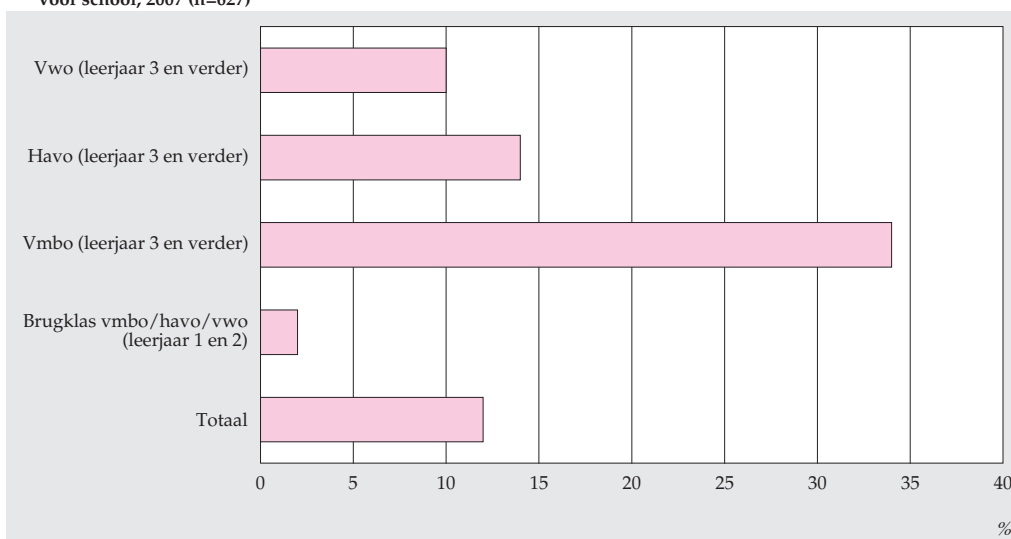
rol als het gaat om het elkaar ontmoeten op publieke plaatsen. In 2007 ontmoetten leerlingen van het vmbo elkaar naar verhouding wat vaker in de publieke ruimte dan havo- en vwo-leerlingen.

5.3 Vrijwilligerswerk en maatschappelijke stage

Eén op de acht jongeren van 12 tot 16 jaar heeft voor school vrijwilligerswerk of maatschappelijke stage gedaan

Momenteel maakt de maatschappelijke stage nog niet altijd een vast onderdeel uit van het schoolcurriculum van jongeren. Sommige scholen bieden dergelijke stages al geruime tijd aan, terwijl andere scholen nog in de beginfase van dit traject staan. In 2007 gaf 12 procent van de 12- tot 16-jarigen aan wel eens vrijwilligerswerk te hebben gedaan in het kader van een schoolvak of een maatschappelijke stage te hebben gelopen. Het zijn met name vmbo-leerlingen uit de bovenbouw die dit hebben gedaan: één op de drie leerlingen van hen in 2007 tegenover ruim één op de zeven leerlingen van het havo en één op de tien leerlingen van het vwo. In de brugklas werden (nog) nauwelijks maatschappelijke stages gelopen (2 procent). De onderzochte jongeren die zeiden in het kader van een schoolvak vrijwilligerswerk of een maatschappelijke stage te hebben gedaan, deden dit met name in de eigen school, in een bedrijf of in een zorginstelling (niet in tabel). Dat de jongeren zo vaak een bedrijf noemden is opvallend. De bedoeling van een maatschappelijke stage is immers het doen van vrijwilligerswerk bij een vrijwilligers- of maatschappelijke organisatie,

5.1 Jongeren (12 tot 16 jaar) in het voortgezet onderwijs, die deelnemen aan vrijwilligerswerk of maatschappelijke stage voor school, 2007 (n=627)

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, SCP/CBS-AVO 2007.

eventueel in de eigen school. De beroepsgerichte stage daarentegen, vindt juist vaak bij een profit organisatie (bedrijf) plaats. Mogelijk was voor de ondervraagde jongeren het onderscheid tussen de beroepsgerichte en de maatschappelijke stage onvoldoende duidelijk.

Meer dan de helft van de jongeren van 18 tot 25 jaar doet vrijwilligerswerk of geeft informele hulp

In het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) is gevraagd naar het vrijwilligerswerk dat jongeren buiten de school om doen. Dan gaat het bijvoorbeeld over vrijwilligerswerk op het gebied van politiek en sport. Deze vragen zijn alleen voorgelegd aan personen van 18 jaar en ouder. Hieruit bleek dat in 2007 57 procent van de 18- tot 25-jarigen vrijwilligerswerk deed of informele hulp gaf. Dit percentage is weinig veranderd sinds het jaar 2000. Ook is er geen verschil tussen jongens en meisjes.

5.4 Actievoeren en demonstreren

Eén op de tien jongeren van 6 tot 16 jaar heeft wel eens gedemonstreerd

Op de vraag of jongeren wel eens actie hebben gevoerd of gedemonstreerd hebben om ergens aandacht voor te krijgen, antwoordde in 2007 één op de tien jongeren van 6 tot 16 jaar ja. Actie voeren of demonstreren is vooral een tieneraangelegenheid: 15 procent van de 12- tot 16-jarigen tegenover 3 procent van de 6- tot 12-jarigen hebben dit wel eens gedaan. Er zijn geen grote verschillen tussen jongens en meisjes en tussen autochtone en niet-westers allochtone jeugd. Wel zijn er verschillen naar

Staat 5.3
Jongeren (6 tot 16 jaar) die actievoeren of demonstreren, 2007 (n=1263)

	Totaal	6 tot 12 jaar	12 tot 16 jaar
	%		
Wel eens actie gevoerd of gedemonstreerd	10	3	15
Jongens	10	3	16
Meisjes	10	3	15
Autochtoon	11	4	16
Niet-westers allochtoon	7	0	14
Brugklas vmbo/havo/vwo (leerjaar 1 en 2)			13
Vmbo (leerjaar 3 en verder)			15
Havo (leerjaar 3 en verder)			19
Vwo (leerjaar 3 en verder)			23
Als wel eens actie gevoerd (n=127), met wie?			
Leerlingen en/of leraren van school	68		
Vrienden	33		
(Landelijke) vereniging, organisatie en/of actiegroep	22		
Ouders en/of broers/zussen	15		
Alleen	9		
Jongeren die ik op internet heb ontmoet	2		
Jongeren die ik bij jeugddebatten, inspraakavonden en/of jongerenraden heb ontmoet	2		

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, SCP/CBS-AVO 2007.

schoolniveau. Vwo-leerlingen hebben in vergelijking met leerlingen van andere schoolniveaus het vaakst wel eens gedemonstreerd.

Verreweg de meeste ondervraagde jeugdigen die in 2007 – het jaar van de scholierendemonstraties – aangaven wel eens actie te hebben gevoerd, hebben dit gedaan samen met leerlingen of leraren (68 procent). Daarnaast heeft één op de drie gedemonstreerd met vrienden en ruim een op de vijf met een landelijke vereniging of actiegroep. Er zijn naar verhouding weinig jongeren die alleen actie voerden (9 procent).

Toelichting ten aanzien van de onderzoeksgroep

De resultaten in dit hoofdstuk komen uit het Aanvullend voorzieningengebruik onderzoek (AVO). Dit is een vierjaarlijks onderzoek naar kenmerken van en gebruik van voorzieningen door Nederlandse huishoudens en personen van 6 jaar en ouder binnen deze huishoudens. Het AVO heeft de mogelijkheid te wegen naar leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, provincie, stedelijkheidsgraad en (in 2007) herkomst, zodat uitspraken kunnen worden gedaan over de bevolking. Dit hoofdstuk gaat over een subpopulatie van de bevolking, namelijk de jeugd van 6 tot 18 jaar. Bij de vragen die zijn gesteld aan alle kinderen van een bepaalde leeftijdsgroep, is deze weegfactor toegepast, zodat de uitkomsten generaliseerbaar zijn naar de jeugd van die leeftijdsgroep in Nederland. Bij vragen die alleen zijn gesteld aan kinderen of jongeren die een maatschappelijke stage hebben gedaan respectievelijk die wel eens actie hebben gevoerd, is niet gewogen. Deze gegevens kunnen niet zonder meer worden gegeneraliseerd naar alle Nederlandse kinderen of jongeren die een stage hebben gedaan respectievelijk wel eens actie hebben gevoerd. Omdat alleen allochtone huishoudens waarvan alle leden Nederlands spreken zijn opgenomen in de steekproef, hebben de resultaten over allochtone jeugd alleen betrekking op kinderen en jongeren uit zulke gezinnen.

6. Jeugd op de arbeidsmarkt

Veel jongeren van 15 tot 23 jaar hebben al tijdens hun studie een klein baantje. Om vervolgens ook na hun studie succesvol te zijn op de arbeidsmarkt is een startkwalificatie van essentieel belang. Jongeren die zonder een startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten, zijn twee keer zo vaak werkloos als jongeren met een startkwalificatie. Ook zijn ze vaker niet actief op de arbeidsmarkt. De werkloosheid onder jongeren is de laatste jaren afgenomen. Dit heeft te maken met de aantrekkende economie. Het zijn vooral de mannen met een startkwalificatie die daar van profiteren. Niet-werkende jongeren, en soms ook werkenden, hebben niet altijd voldoende inkomsten om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. In 2005 ontvingen daarom 19 duizend jongeren een bijstandsuitkering. Dit waren vooral vrouwen en allochtonen. Jongeren die het onderwijs hebben verlaten, zijn niet altijd ook uitgeleerd. Steeds meer werkende jongeren volgen een cursus of bedrijfsopleiding en leren bij.

6.1 Werkend en werkloos

Veel scholieren en studenten hebben een bijbaan

Veel jongeren hebben een kleine baan van minder dan 12 uur per week. Dit zijn meestal jongeren die nog wel op school zitten of een studie doen, maar naast hun opleiding wat bijverdienen. In 2007 had een derde van alle 15- tot 23-jarigen zo'n bijbaan. Jongeren met een kleine baan werken vooral in de handel en horeca. In de

Staat 6.1
Jongeren (15 tot 23 jaar) met kleine baantjes ¹⁾ naar onderwijsdeelname

	Totaal	Onderwijsvolgenden	Niet-onderwijsvolgenden
	<i>x 1 000</i>		
2003	443	429	14
2004	449	434	15
2005	470	452	18
2006	482	465	17
2007	504	488	15
	<i>% van de betreffende groep in de bevolking</i>		
2003	29,0	36,7	4,0
2004	29,3	36,2	4,5
2005	30,4	36,6	5,9
2006	30,9	37,0	5,6
2007	31,9	38,3	5,1

¹⁾ Een baan met een arbeidsduur van minder dan 12 uur per week.

Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking.

handel gaat het meestal om baantjes als winkelbediende, vakkenvuller of kassamedewerker. In de horeca werken ze vaak als kelner of barbediende. Ook populair als bijbaantje is het bezorgen van kranten, tijdschriften en folders of werken als schoonmaker. Dit zijn beroepen die de jongeren makkelijk in deeltijd kunnen uitvoeren.

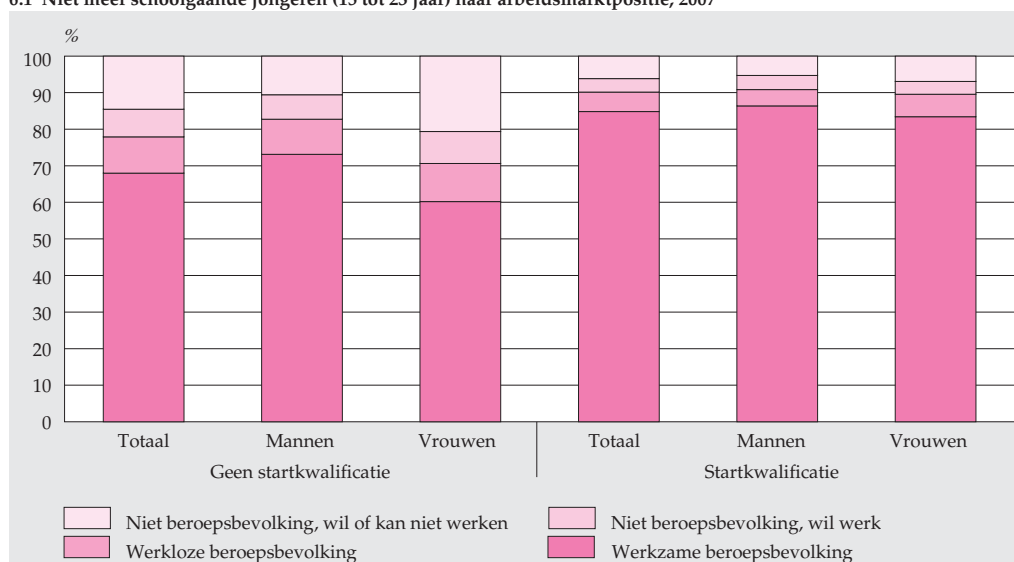
Waarom een startkwalificatie van belang is

Om na de studie succesvol de stap naar de arbeidsmarkt te kunnen maken, is een goede opleiding essentieel. De minimale opleiding die hiervoor nodig is wordt aangeduid met de term startkwalificatie, ofwel een diploma op minimaal havo, vwo of mbo 2-niveau. Het Nederlandse onderwijs- en arbeidsmarktbeleid is erop gericht dat jongeren dit niveau halen. Wanneer jongeren eerder van school gaan, wordt verwacht dat ze problemen krijgen op de arbeidsmarkt. Dit geldt zowel voor het vinden van een baan als bij het doorstromen naar betere posities op de arbeidsmarkt. Ze lopen bijvoorbeeld het gevaar te blijven hangen in tijdelijk werk of uitzendwerk.

Vaker een baan met een startkwalificatie

Jongeren die niet meer op school zitten, zijn succesvoller op de arbeidsmarkt wanneer ze over een startkwalificatie beschikken. In 2007 had 85 procent van de niet meer schoolgaande jongeren (15 tot 23 jaar) met een startkwalificatie een betaalde baan voor twaalf uur of meer per week. Van degenen zonder startkwalificatie had een veel kleiner deel betaald werk, namelijk 68 procent. Jongeren zonder startkwa-

6.1 Niet meer schoolgaande jongeren (15 tot 23 jaar) naar arbeidsmarktpositie, 2007

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Enquête Beroepsbevolking.

lificatie waren vaker niet actief op de arbeidsmarkt. Van hen gaf maar liefst 15 procent aan niet minimaal twaalf uur te kunnen of te willen werken, tegen ruim 6 procent van de jongeren met een startkwalificatie. Jonge vrouwen participeerden vaker niet dan jonge mannen. Van de jonge vrouwen die niet meer naar school gingen en geen startkwalificatie hadden gaf zelfs een op de vijf aan niet te kunnen of willen werken.

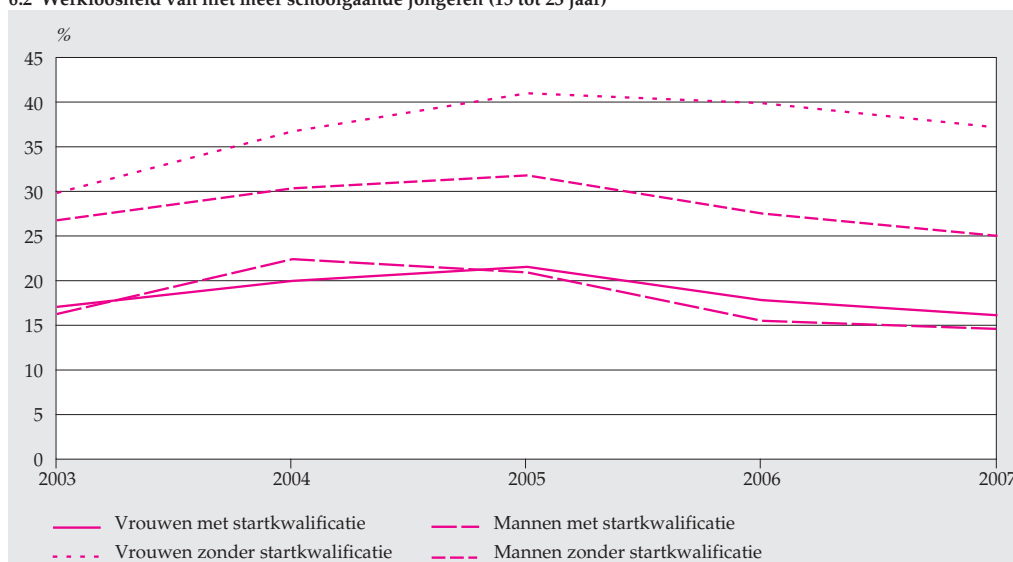
Niet actief vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid

Bijna 40 procent van de jongeren van 15 tot 23 jaar zonder startkwalificatie geeft ziekte of arbeidsongeschiktheid op als reden om niet actief te zijn op de arbeidsmarkt. Dit geldt overigens meer voor autochtone jongeren dan allochtone jongeren. Bij jongeren die wel een startkwalificatie hebben is het volgen van een opleiding of studie verreweg de belangrijkste reden om niet te werken (36 procent). Zij zijn, nadat ze het reguliere onderwijs hebben verlaten, gestart met een niet-reguliere opleiding die hen ervan weerhoudt een baan te zoeken. Daarnaast is een deel van de jongeren (met en zonder startkwalificatie) niet actief op de arbeidsmarkt vanwege de zorg voor een gezin of huishouden. Dit zullen voor een deel tienermoeders zijn, want het gaat hoofdzakelijk om jonge vrouwen.

Vaker werkloos zonder startkwalificatie

In 2007 was de werkloosheid onder jongeren die de school hadden verlaten zonder startkwalificatie 30 procent. Onder jongeren (15 tot 23 jaar) met startkwalificatie lag de werkloosheid met 15 procent een stuk lager. Jongeren zonder startkwalificatie

6.2 Werkloosheid van niet meer schoolgaande jongeren (15 tot 23 jaar)

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Enquête Beroepsbevolking.

waren dus bijna tweemaal zo vaak werkloos als jongeren met een startkwalificatie. Ze zijn ook vaker langdurig werkloos, ofwel al 12 maanden of langer op zoek naar werk. Van de werkloze jongeren zonder startkwalificatie was in 2007 een kwart langdurig werkloos. Bij de jonge werklozen met startkwalificatie gold dat voor slechts één op de zeven (Landelijke jeugdmonitor, 2008).

Werkloosheid is gerelateerd aan de conjunctuur. In de periode 2001–2004 was er in Nederland sprake van een verslechterende arbeidsmarktsituatie en steeg de werkloosheid. Bij jongeren met een startkwalificatie steeg de werkloosheid sneller dan bij jongeren zonder startkwalificatie. Doordat de werkloosheid onder de eerste groep relatief laag was, heeft deze sterk kunnen groeien in een periode van laagconjunctuur. Gaat het echter beter met de economie dan zijn de jongeren met een startkwalificatie ook de eersten die daarvan profiteren.

De snelle stijging van de werkloosheid in 2001–2004 is onder jongeren met een startkwalificatie vooral te zien bij de allochtonen. Bij allochtone jongeren zonder startkwalificatie zet de stijging van de werkloosheid echter langer door. Allochtone jongeren, zowel met als zonder startkwalificatie, zijn vaker werkloos dan hun autochtone leeftijdgenoten.

Werkloosheidsontwikkeling jonge vrouwen anders dan bij jonge mannen

Jonge vrouwen zonder startkwalificatie zijn vaker werkloos dan jonge mannen zonder startkwalificatie. Binnen de groep jongeren met een startkwalificatie ligt dit iets anders. In deze groep zijn de mannen vaker werkloos dan de vrouwen als het economisch slecht gaat. Gaat het daarentegen goed met de economie, dan zijn de vrouwen vaker werkloos. Dit verschil in werkloosheidsontwikkeling tussen jonge mannen en vrouwen is mogelijk conjunctureel bepaald (Beckers et al, 2007). Jonge mannen zijn vaker werkzaam in conjunctuurgevoelige beroepen, zoals in de ICT-sector, terwijl jonge vrouwen meer in sectoren werken die minder gevoelig zijn voor conjuncturele schommelingen, zoals de overheid, het onderwijs en de zorg.

6.2 Uitkeringen

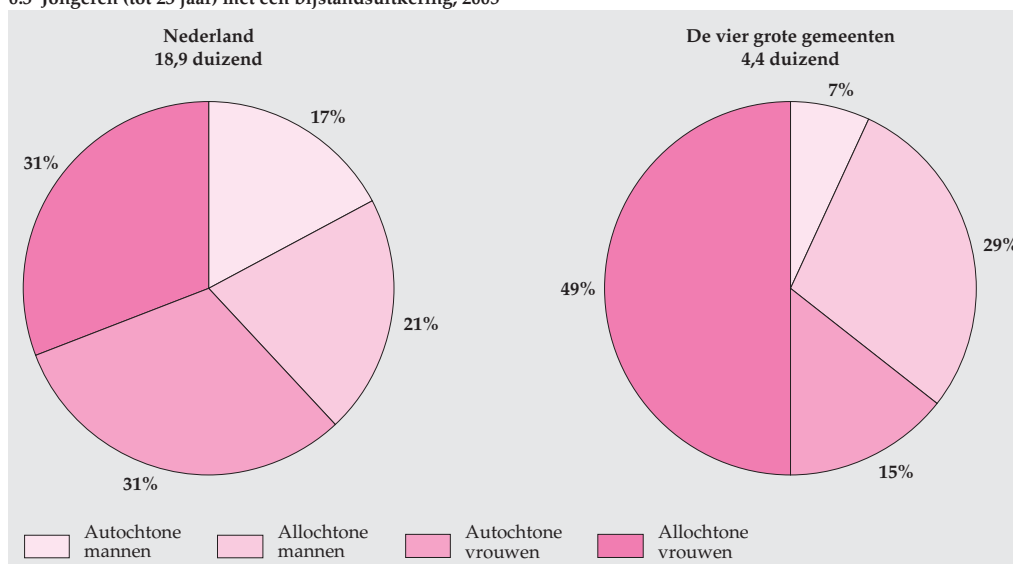
Twee derde van de jonge bijstandsontvangers vrouw

Jongeren die geen opleiding volgen en geen baan hebben of onvoldoende inkomen hebben om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien, kunnen onder bepaalde voorwaarden een (gedeeltelijke) werkloosheidsuitkering (WW) of bijstandsuitkering krijgen. Jongeren met een bijstandsuitkering zijn overigens niet per definitie werkloos. Als ze een baan hebben van 12 uur of meer per week zijn ze officieel niet werkloos. Hun inkomsten kunnen echter wel onvoldoende zijn om in het levensonderhoud te voorzien. Hierdoor hebben ze toch recht op een (gedeeltelijke) bijstandsuitkering. Daarnaast vragen niet alle werkloze jongeren een bijstandsuitkering aan, bijvoorbeeld omdat ze al zicht hebben op een baan.

In 2005 ontvingen ongeveer 19 duizend jongeren tot 23 jaar een bijstandsuitkering¹⁾. Dat zijn er 2 duizend minder dan in 2003. Bijna twee derde van de jongeren met bijstand in 2005 was vrouw. Het aantal jonge allochtone vrouwen met bijstand was in 2005 ongeveer even groot als het aantal jonge autochtone vrouwen met bijstand (bijna 6 duizend). Onder de jonge mannen met bijstand waren er iets meer allochtonen dan autochtonen. Het percentage van de jonge allochtone vrouwen dat een bijstandsuitkering ontving, is ruim drie procent, tegenover een half procent van de jonge autochtone mannen.

Omdat jongeren vaak weinig werkervaring hebben, komt slechts een klein deel van hen in aanmerking voor een WW-uitkering. In 2005 hadden 3800 jongeren tot 23 jaar een WW-uitkering. Dat betekent dat slechts 0,2 procent van de jongeren een WW-uitkering kreeg in 2005. Dit zijn vooral jonge vrouwen en autochtonen.

6.3 Jongeren (tot 23 jaar) met een bijstandsuitkering, 2005

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Sociaal Statistisch Bestand.

Bijstandsafhankelijkheid onder jongeren groter in de vier grote gemeenten

In de vier grote gemeenten (Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam) is het percentage jongeren tot 23 jaar met een bijstandsuitkering bijna tweemaal zo hoog als in heel Nederland, ruim 2 procent tegenover ruim 1 procent. In de vier grote steden bestond in 2005 ongeveer de helft van de ruim 4,4 duizend bijstandsontvangers tot 23 jaar uit jonge allochtone vrouwen. Daarnaast was een derde van de bijstandsontvangers tot 23 jaar in de vier grote gemeenten een jonge allochtone man. Dit betekent dat daar bijna 4 procent van de jonge allochtone vrouwen en ruim 2 procent van de jonge allochtone mannen bijstand ontving, tegenover ongeveer 1 procent van de autochtone jonge mannen en vrouwen.

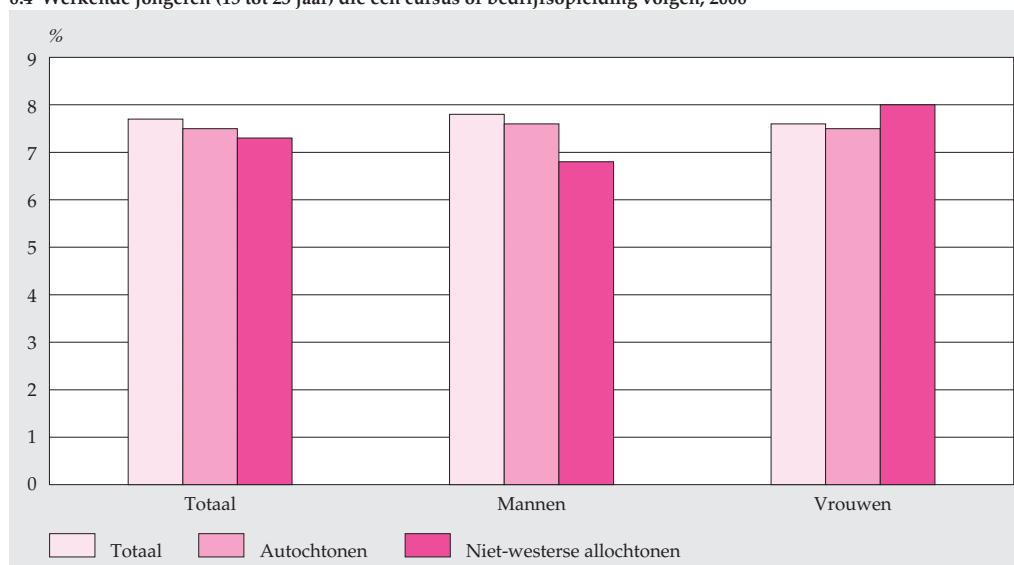
Toch is bijstandsafhankelijkheid onder (allochtone) jongeren niet alleen een probleem van de grote steden. Gemeenten met een hoog aandeel jongeren in de bijstand zijn vooral ook in meestal kleine gemeenten in de provincies Groningen, Drenthe en Limburg te vinden. Een hoog aandeel niet-westers allochtone jongeren in de bijstand komt in veel gemeenten in Nederland voor, en dus ook niet alleen in de grote steden (CBS, 2008).

6.3 Cursussen en bedrijfsopleidingen

Bijna 8 procent van de werkende jongeren volgt een cursus

Veel schoolgaande en studerende jongeren hebben een bijbaan. Andersom komt het echter ook regelmatig voor: werkende jongeren die hun kennis en kunde bijspijkeren. In 2006 waren er 38 duizend werkende jongeren van 15 tot 23 jaar die een cursus of bedrijfsopleiding volgden. Dit komt overeen met 7,7 procent van de werkende jongeren. De opleidingen die zij volgen in het kader van hun werk, variëren van een korte computercursus tot een langere taal- of managementcursus. Het percentage jongeren van 15 tot 23 jaar met een betaalde baan dat deelneemt aan een cursus of bedrijfsopleiding is vanaf 2004 licht toegenomen. Steeds meer werkende jongeren leren bij.

6.4 Werkende jongeren (15 tot 23 jaar) die een cursus of bedrijfsopleiding volgen, 2006

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Enquête Beroepsbevolking.

Ook onder de niet-westers allochtone werkende jongeren ging de deelname aan een cursus of bedrijfsopleiding omhoog. In 2006 ging het om 7,3 procent. Dat is een stijging van bijna 1,4 procentpunt ten opzichte van 2004. Deze stijging kwam vooral voor rekening van de allochtone jongens.

De deelname aan cursussen of bedrijfsopleidingen door jonge werkende mannen en vrouwen is steeds meer op elkaar gaan lijken. De deelname van mannen steeg tussen 2004 en 2006 enigszins, van 6,8 tot 7,8 procent. Bij de vrouwen daalde het percentage van onderwijsvolgenden juist licht in deze periode, van 8,3 tot 7,6 procent. In 2006 was de deelname aan vervolgonderwijs in het kader van een baan relatief gezien dus bijna gelijk voor mannen en vrouwen. Twee jaar daarvoor volgden werkende jonge vrouwen veel vaker een cursus of bedrijfsopleiding dan werkende jonge mannen.

Werkend, werkloos en niet actief op de arbeidsmarkt

De beroepsbevolking van Nederland is verdeeld in werkzame beroepsbevolking (werkenden) en de werkloze beroepsbevolking. Een jongere hoort tot de werkzame beroepsbevolking als hij of zij een betaalde baan heeft van meer dan 12 uur per week. Werkloos is iemand die niet werkt, of minder dan 12 uur per week, maar wel actief op zoek is naar een baan van 12 uur of meer per week en op korte termijn kan beginnen. Het werkloosheidspercentage is het aantal werklozen in de beroepsbevolking, gedeeld op de totale beroepsbevolking.

Als een jongere niet of minder dan 12 uur per week werkt en niet actief op zoek is naar werk voor 12 uur of meer per week of niet beschikbaar is, dan behoort hij of zij tot de niet-beroepsbevolking. Onder deze niet-actieven zitten jongeren die niet willen of kunnen werken, maar ook jongeren die aangeven wel te willen werken. Zij zijn echter niet actief op zoek naar werk voor 12 uur of meer per week.

Noot in de tekst

- ¹⁾ Jongeren van 18 tot 21 jaar (thuis- of uitwonend) komen slechts in beperkte mate in aanmerking voor bijstand. Als ze er zelf niet in slagen werk te vinden, krijgen ze begeleiding bij het zoeken naar een baan. Zolang ze die betaalde baan nog niet hebben, kunnen ze een gedeeltelijke bijstandsuitkering krijgen. Als dat bedrag niet toereikend is, zullen de jongeren een beroep moeten doen op de ouders. Ouders zijn onderhoudsplichtig voor hun kinderen tot 21 jaar (Kleine Gids voor de Nederlandse Sociale Zekerheid, 2008).

Literatuur

Beckers I, Mol M, Mooren F van der & Vries R de (2007). Jeugd gezond en steeds beter opgeleid. In: CBS, De Nederlandse samenleving 2007 (blz. 183–192). Den Haag: OBT bv.

Landelijke Jeugdmonitor (2008). Jeugdwerkloosheid. In: Landelijke Jeugdmonitor, Rapportage 1e kwartaal 2008. Voorburg/Heerlen: CBS.

Maanen T van (2008). Grootste aandeel jongeren met bijstand in Groningse gemeenten. Webmagazine CBS. www.cbs.nl.

Kleine gids voor de Nederlandse Sociale Zekerheid (2008). Editie 2008.1. Kluwer.

7. Jeugd en Veiligheid

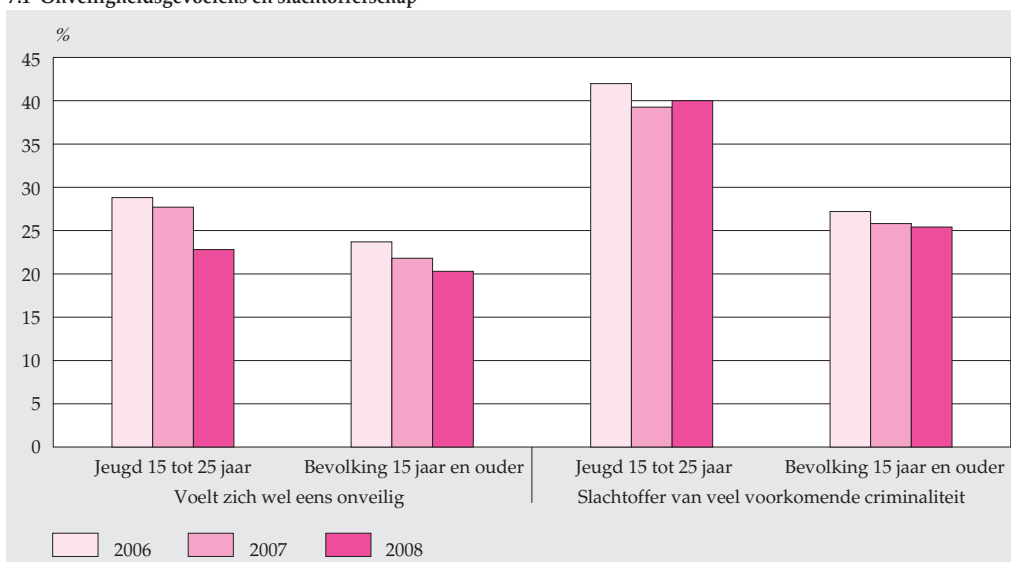
Bijna een kwart van de jongeren in ons land voelt zich wel eens onveilig. Een veel groter deel, 40 procent, is wel eens slachtoffer van criminaliteit. Aan de andere kant maken jongeren zich ook vaak schuldig aan criminaliteit. Onder jongeren is het percentage verdachten bijna twee keer zo groot als onder alle Nederlanders. Ook werden in 2005 meer jongeren aangehouden als verdachte van een strafbaar feit dan in 2000. Meestal gaat het om diefstal of vernieling. Als de jongere een straf krijgt, is het vaak een Halt-straf of een taakstraf. Justitie is er ook om kinderen te beschermen. Het aantal kinderen dat vanuit de kinderbeschermingsmaatregel door de rechter onder toezicht is gesteld, is toegenomen. Het aantal kinderen dat onder voogdij staat is al jaren stabiel.

7.1 Slachtofferschap en onveiligheidsgevoelens

Eenderde van de meisjes voelt zich wel eens onveilig

In 2008 zegt 23 procent van de jongeren van 15 tot 25 jaar zich wel eens onveilig te voelen. Er is hierbij een groot verschil tussen jongens en meisjes. Ruim 30 procent van de meisjes voelt zich wel eens onveilig, terwijl maar 13 procent van de jongens zegt zich wel eens onveilig te voelen. Jongeren voelen zich gemiddeld iets onveiliger dan alle Nederlanders. In 2008 voelen jongeren zich wel veiliger dan een jaar eerder. Voelde in 2007 nog bijna 28 procent van de jongeren zich wel eens onveilig, in 2008 was dat afgenomen tot 23 procent.

7.1 Onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Veiligheidsmonitor Rijk.

Jongeren melden veel vaker dan de rest van Nederland slachtoffer te zijn geworden van criminaliteit. Gemiddeld rapporteert een kwart van alle Nederlanders in 2007 slachtoffer geweest te zijn van criminaliteit. Voor jongeren van 15 tot 25 jaar ligt dit percentage op 40 procent. Er is overigens weinig verschil tussen jongens en meisjes, iets meer dan 42 procent van de jongens geeft aan slachtoffer te zijn geworden in 2007, tegenover bijna 38 procent van de meisjes.

Voor zowel onveiligheidsgevoelens als slachtofferschap geldt dat de verschillen tussen autochtone en allochtone jongeren in 2008 over het algemeen gering zijn. In 2005 meldde ruim 30 procent van de allochtone jongeren zich wel eens onveilig te voelen, tegenover bijna 26 procent van de autochtone jongeren. In 2008 is dit verschil vrijwel nihil.

7.2 Jongeren als daders

Jongeren steeds vaker verdacht van misdrijven

Jongeren rapporteren niet alleen relatief vaak slachtoffer van criminaliteit te zijn geweest, maar maken zich ook meer schuldig aan misdrijven dan de hele bevolking. Een kwart van alle in 2005 door de politie aangehouden verdachten van misdrijven was 16 tot 23 jaar oud. Het percentage jongeren van 12 tot 25 jaar dat in aanraking kwam met de politie¹⁾ liep van 2000 tot 2005 op van 2,0 tot 3,1 procent. Onder jongeren is het percentage verdachten daarmee bijna twee keer zo groot als het percentage verdachten onder alle Nederlanders. In totaal ging het om 80 duizend verdachte jongeren van 12 tot 25 jaar in 2005.

Staat 7.1
Jongeren (12 tot 25 jaar) in aanraking met de politie, 2005*

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	12 tot 25 jaar	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar	12 tot 25 jaar	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar	12 tot 25 jaar	12 tot 18 jaar	18 tot 25 jaar
Totaal (x 1 000)	80	29	51	68	24	44	13	6	7
In % van de betreffende bevolkingsgroep	3,1	2,4	3,7	5,2	3,9	6,3	1,0	0,9	1,0
	%								
Soort delict ¹⁾									
Geweldsdelict	31	34	30	32	34	31	28	33	23
Vermogensdelict	34	41	29	31	40	27	45	44	45
Vernieling	31	38	28	33	40	30	20	27	15
Overig	28	13	36	29	14	38	19	8	28

¹⁾ De percentages naar soort delict tellen op tot meer dan 100 procent omdat een jongere in een jaar verdacht kan zijn van meer dan één delict.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Korps Landelijke Politiediensten.

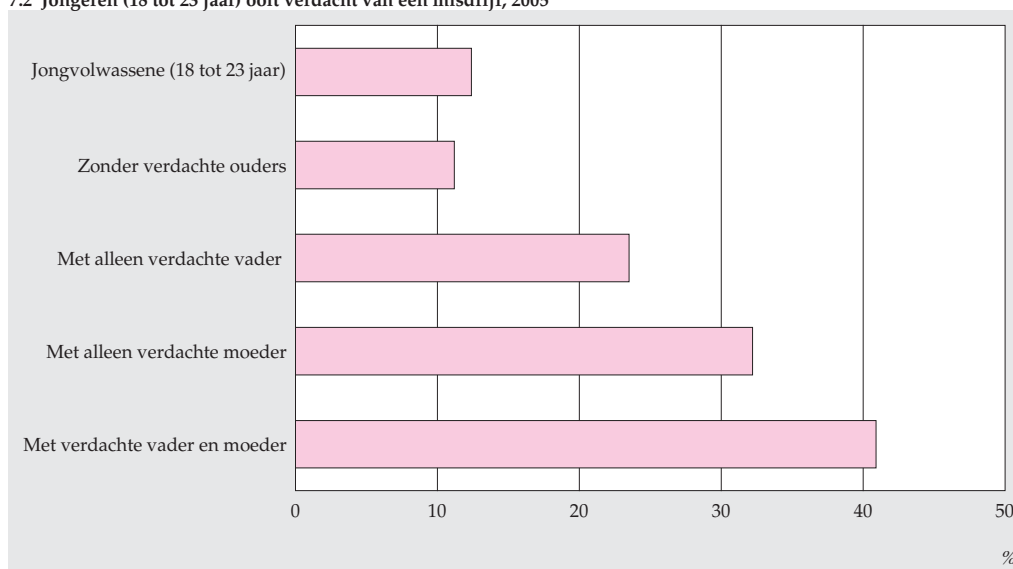
Van de jongens en jonge mannen van 12 tot 25 jaar was 5,2 procent verdachte in 2005. Dat is aanzienlijk meer dan bij de meisjes en jonge vrouwen van 12 tot 25 jaar, van wie 1 procent verdachte was. Het aandeel verdachte meisjes en jonge vrouwen (12 tot 25 jaar) is de afgelopen jaren wel toegenomen. In 2000 werd 0,5 procent van hen verdacht. Opvallend is dat het percentage verdachten onder de minderjarige meisjes (12 tot 18 jaar) even hoog is als voor vrouwen van 18 tot 25 jaar. Bij het andere geslacht is dat anders. Minderjarige jongens zijn namelijk minder vaak verdachte dan mannen van 18 tot 25 jaar. Het vaakst verdacht worden mannen van 19 jaar oud. Ook is er een verschil in het soort misdrijf dat gepleegd wordt. Bij meisjes en vrouwen van 12 tot 25 jaar gaat het vooral om vermogensmisdrijven, zoals diefstal. Jongens en mannen in die leeftijdsgroep maken zich daarentegen meestal schuldig aan vernielingen of verstoring van de openbare orde. Mannen van 18 tot 25 worden ook relatief vaak verdacht van verkeersmisdrijven.

Jongeren van niet-westers allochtone afkomst worden relatief vaker aangehouden door de politie als verdachte van misdrijven dan autochtone jongeren. In 2005 was 5,8 procent van de minderjarige niet-westerse allochtonen verdachte, tegenover 1,8 procent van de autochtone minderjarigen. Ook bij de 18 tot 25-jarigen bestaat dit verschil. Van de niet-westerse allochtonen van 18 tot 25 jaar kwam 7,1 procent in 2005 in aanraking met de politie, terwijl dit voor de autochtonen op 3 procent lag.

Kinderen van verdachte ouders vaker verdacht van een misdrijf

Uit onderzoek is gebleken dat als ouders met de politie in aanraking kwamen toen hun kinderen nog geen 17 jaar waren, dit de kans vergrootte dat deze kinderen zelf

7.2 Jongeren (18 tot 23 jaar) ooit verdacht van een misdrijf, 2005

Bron: CBS-Sociaal Statistisch Bestand.

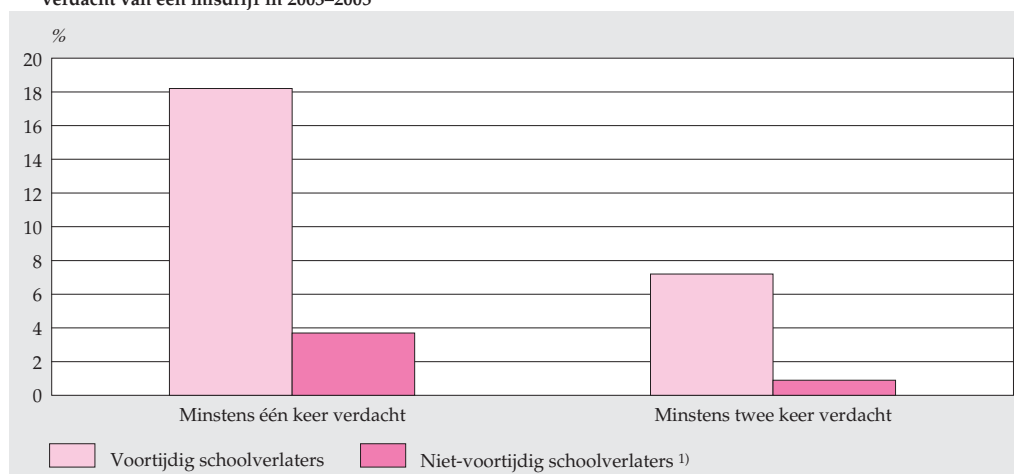
later ook ooit met de politie in aanraking kwamen (Besjes e.a., 2008). De samenhang met de moeder is hierbij groter dan met de vader. Bijna een derde van de jongeren (18 tot 23 jaar) die een moeder hebben die ooit verdachte is geweest van een misdrijf toen de kinderen nog geen 17 waren, is zelf ook ooit als verdachte door de politie aangehouden in 2005. Bij jongeren met een verdachte vader was dit 24 procent. Als beide ouders ooit werden verdacht van een misdrijf, kwam ruim 40 procent in aanraking met de politie. Als de ouders beide nooit verdachte waren, werd slechts 11 procent van de jongeren zelf ooit verdacht van een misdrijf. Tevens geldt dat hoe vaker de ouders in aanraking kwamen met de politie, hoe hoger de kans dat het kind zelf ook ooit verdacht werd. Van kinderen met een veelplegende moeder werd zelfs 59 procent ooit als verdachte aangehouden door de politie.

Voortijdig schoolverlaters vaker verdacht van een misdrijf

Ook blijkt dat voortijdig schoolverlaters vaker verdacht werden van een misdrijf dan leerlingen die doorstromen in het onderwijs of die het onderwijs met een startkwalificatie verlaten. In de drie jaar voorafgaand aan het schoolverlaten in 2005/2006 werd 18 procent van alle voortijdig schoolverlaters aangehouden door de politie als verdachte van een misdrijf. Onder niet-voortijdig schoolverlaters was dit 4 procent. Voortijdig schoolverlaters worden ook veel vaker verdacht van meer dan één misdrijf: 7 procent van de voortijdig schoolverlaters was minstens twee keer verdachte van een misdrijf in de drie jaar voorafgaand aan de schooluitval, tegenover 1 procent van de niet-voortijdig schoolverlaters.

Jongens zijn vaker verdachte dan meisjes. Onder voortijdig schoolverlaters was een kwart van de jongens verdachte van een misdrijf tegenover 8 procent van de meisjes.

7.3 Jongeren (tot 22 jaar) in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in schooljaar 2005/'06, naar verdacht van een misdrijf in 2003–2005

¹⁾ Niet-voortijdig schoolverlaters omvatten zowel leerlingen die het volgend schooljaar nog altijd onderwijs volgen, als leerlingen die het onderwijs met een startkwalificatie verlaten.

Bron: CBS-Onderwijsstatistieken, CBS-Korps Landelijke Politiediensten.

Voortijdig schoolverlaters van niet-westers allochtone herkomst zijn twee keer zo vaak verdachte van een misdrijf als autochtone voortijdig schoolverlaters (28 procent tegenover 14 procent).

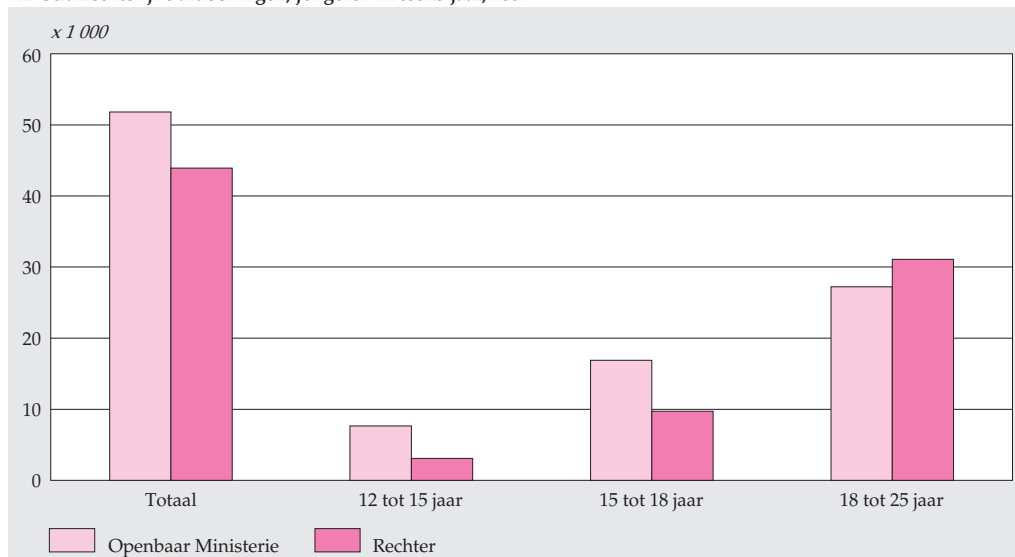
Ruim 23 duizend Halt-afdoeningen

De politie handelt meestal de minder ernstige strafbare feiten van minderjarigen (12 tot 18 jaar) af. In die gevallen kan de politie een Halt-afdoening opleggen. Een Halt-afdoening bestaat meestal uit een aantal uren werken of meedoen aan een speciale leeractiviteit. Daarnaast kan het aanbieden van excuses door de verdachte aan de benadeelde en het vergoeden van de eventuele schade deel uitmaken van de Halt-afdoening. De jongere komt zo niet in aanraking met Justitie. De politie stuurt ongeveer de helft van de minderjarigen die worden aangehouden door voor zo'n straf (in 2007 ruim 23 duizend gevallen). Wanneer het om ernstige feiten of veelplegers gaat bij minderjarige jongeren, zal de politie de zaak voorleggen aan het Openbaar Ministerie (OM). Bij 18- tot 25-jarigen kan de politie in minder ernstige gevallen kiezen voor een politietransactie, bijvoorbeeld het opleggen van een boete. De rest van de zaken bij deze leeftijdsgroep stuurt de politie door naar het OM.

Jongeren maken zich vooral schuldig aan diefstal en vernieling

In 2007 werden bijna 104 duizend strafzaken tegen jongeren onder de 25 ingeschreven bij het OM. Dit is ruim een kwart meer dan in 1995. In ruim 85 procent van de gevallen ging het om zaken tegen jongens. Ongeveer een derde van de zaken die bij het OM komen, worden voorgelegd aan de rechter. De overige zaken doet het OM

7.4 Strafrechtelijke afdoeningen; jongeren 12 tot 25 jaar, 2007

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Parketadministratie Rechtbanken.

zelf af. Van de zaken die het OM zelf afdeed in 2007 ging het bij minderjarigen (12 tot 18 jaar) in ongeveer een derde van de gevallen om vermogensmisdrijven. Nog eens een derde van de gevallen betrof vernieling of verstoring van de openbare orde. Een op de vijf gevallen betrof een geweldsmisdrijf. Meerderjarige jongeren (18 tot 25 jaar) maakten zich in één op de tien gevallen schuldig aan rijden onder invloed. Eén op de vijf afdoeningen van het OM bij de 12- tot 25-jarigen betrof een sepot, dat wil zeggen dat de zaak wordt afgesloten zonder dat er verder een straf wordt opgelegd. In de overige gevallen was er sprake van een transactie, waarbij de officier van justitie aan de verdachte jongere een aanbod doet om bijvoorbeeld een boete te betalen of een werk- of leerproject te gaan volgen. Als de verdachte hieraan voldoet, zal worden afgezien van verdere strafvervolging. Minderjarigen kregen in 70 procent van de gevallen een werk- of een leerstraf opgelegd door het OM in 2007. Bij meerderjarige jongeren lag dit aandeel een stuk lager, op bijna 15 procent.

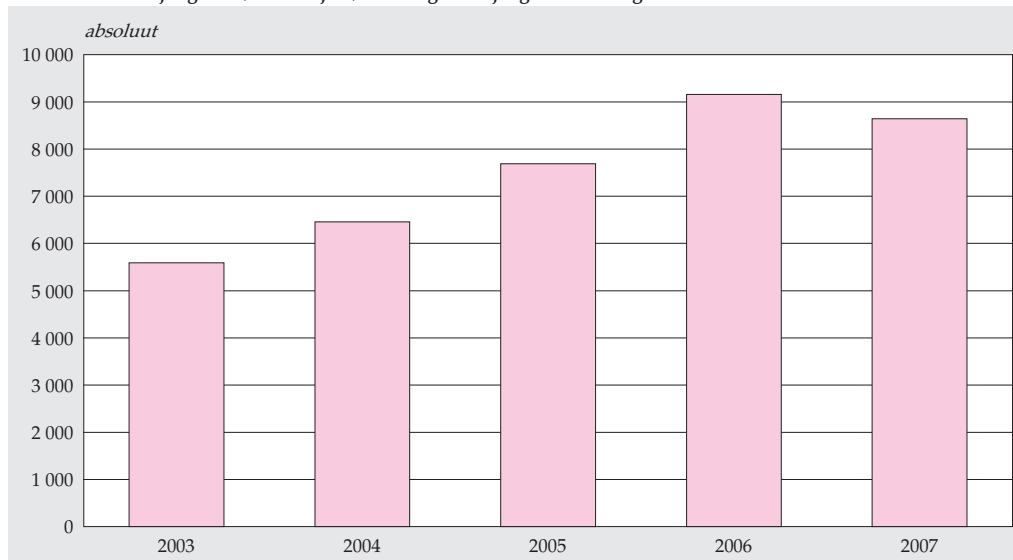
Minderjarigen krijgen vaak een taakstraf van de rechter

Ernstige zaken of zaken waarbij de verdachte een bekende is van justitie, worden doorgestuurd naar de rechter. In 2007 ging het om 43,9 duizend zaken tegen jongeren onder de 25 die door de rechter zijn afgedaan. Van deze zaken ging het in iets minder dan 30 procent van de gevallen om een vermogensmisdrijf. Daarnaast betrof iets minder dan een kwart van de gevallen een geweldsmisdrijf, met name mishandeling. Nog eens 20 procent van de zaken bij de rechter betroffen vernielingen. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een misdrijf plegen, vallen onder het jeugdstrafrecht. In sommige gevallen kan de rechter jongeren die 16 of 17 waren op het moment dat zij het delict pleegden veroordelen volgens het volwassenenstrafrecht. Omgekeerd kan de rechter het jeugdstrafrecht ook toepassen op jongeren tot en met 20 jaar, wanneer zij in verstandelijk of emotioneel opzicht achterlopen in hun ontwikkeling. In 55 procent van de zaken waarin een rechter een minderjarige (12 tot 18 jaar) veroordeelde, werd een taakstraf opgelegd. In iets minder dan een kwart van de gevallen legde de rechter jeugddetentie op. Het aantal jongeren van 12 tot 25 jaar dat in een justitiële jeugdinrichting verblijft op grond van een strafrechtelijke reden, is tussen 2005 en 2006 met 250 afgenomen. In 2006 verbleven bijna 3 400 jongeren in een justitiële jeugdinrichting. Dit waren voor meer dan 90 procent jongens.

Instroom jeugdreclassering stabiliseert

Het bureau jeugdzorg is met de inwerkingtreding van de Wet op de Jeugdzorg in 2005 de thuisbasis van de medewerkers van de jeugdreclassering. Die medewerkers moeten jeugdigen die van de rechter een straf opgelegd hebben gekregen, door hulpverlening en begeleiding weer een goede plek in de samenleving geven. Dit gebeurt soms onder dwang, met een juridische 'stok achter de deur'. In 2007 was er een instroom van 8,6 duizend jongeren (12 tot 25 jaar) in de reguliere jeugdreclassering. In de vier jaren daarvoor was er sprake van een relatief sterke toename van de instroom bij de reguliere jeugdreclassering. In 2007 lijkt er een stabi-

7.5 Instroom van jongeren (12 tot 25 jaar) in de reguliere jeugdreclassering

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, Ministerie van Justitie.

lisatie van de instroom te zijn opgetreden ten opzichte van de twee voorgaande jaren.

7.3 Voogdij en ondertoezichtstelling

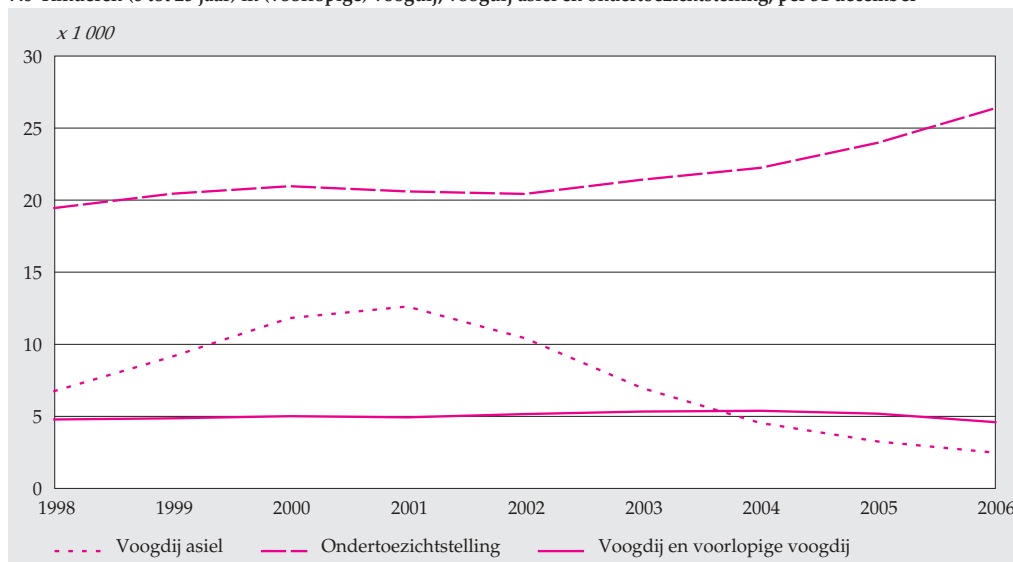
Steeds meer kinderen onder toezicht gesteld

Kinderen hebben recht op een gezonde en evenwichtige ontwikkeling en groei naar zelfstandigheid. Dit recht is opgenomen in het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind dat ook door Nederland is ondertekend. Wanneer ouders tekort schieten in het nemen van de verantwoordelijkheid voor de zorg voor hun kinderen dan kan de rechter een maatregel van kindbescherming opleggen. Dit kan alleen wanneer jeugdzorg in een vrijwillig kader niet mogelijk is en de rechten van het kind ernstig (dreigen te) worden geschonden.

De meest voorkomende kindbeschermingsmaatregel is ondertoezichtstelling (OTS). Ondertoezichtstelling is een maatregel die wordt opgelegd ter bescherming van kinderen en om ouders en kinderen te motiveren om ontstane problemen op te lossen waar nodig met verplichte inschakeling van hulp. Bij een ondertoezichtstelling behouden de ouders het gezag, maar het gezag wordt wel beperkt. Een gezinsvoogdijwerker van een Bureau Jeugdzorg wordt belast met de taak ouders hulp en steun te verlenen bij de opvoeding van hun kind. De gezinsvoogdijwerker heeft de bevoegdheid schriftelijke aanwijzingen te geven waar de ouders zich aan moeten houden.

Het aantal kinderen dat onder toezicht is gesteld, is vanaf 2002 toegenomen, van bijna 20,5 duizend in 2002 tot ruim 26 duizend in 2006. Ruim de helft van de kinderen die een OTS opgelegd krijgen, blijft gewoon thuis wonen. In dat geval houdt een gezinsvoogdijwerker een oogje in het zeil. Een andere mogelijkheid is plaatsing in een pleeggezin, residentiële behandeling of dagbehandeling, of plaatsing in een internaat. Een deel van de groep jeugdigen met OTS wordt, meestal in verband met de eigen veiligheid, geplaatst in een justitiële jeugdinrichting. In 2006 verbleven ruim duizend jongeren op grond van een civielrechtelijke uitspraak in een justitiële jeugdinrichting. Dit waren ongeveer evenveel meisjes als jongens.

7.6 Kinderen (0 tot 25 jaar) in (voorlopige) voogdij, voogdij asiël en ondertoezichtstelling, per 31 december

Bron: Landelijke Jeugdmonitor, CBS-Statistiek Justitiële kindbescherming.

Aantal kinderen onder voogdij stabiel

Wanneer ouders de verzorging en opvoeding van een kind niet aankunnen en te voorzien is dat daar geen verandering in zal komen, of als zij het kind ernstig verwaarlozen of misbruiken, kunnen ouders uit het gezag over hun kinderen worden ontheven en bij ernstig misbruik zelfs worden ontzet. Kinderen worden in dat geval onder voogdij geplaatst, waarbij het gezag meestal wordt opgedragen aan een Bureau Jeugdzorg. In dat geval wordt een kind voor onbepaalde tijd uit huis geplaatst, bij voorkeur naar een pleeggezin, maar vaak ook naar een instelling. Het aantal kinderen dat onder voogdij staat, schommelt al jaren rond de 5 duizend. Deze cijfers zijn exclusief de alleenstaande minderjarige vreemdelingen aan wie de voogdij wordt opgedragen aan de stichting NIDOS, die jeugdbescherming voor vluchtelingen biedt. Door het verscherpte toelatingsbeleid van vluchtelingen in

Nederland, is het aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen sterk gedaald. Als gevolg hiervan is ook het aantal onder voogdij staande alleenstaande minderjarige vreemdelingen sterk afgenomen, van 12,6 duizend in 2001 tot minder dan 2,5 duizend in 2006.

Noot in de tekst

- 1) 'In aanraking met de politie' is een indicator die gebruikt wordt in de Landelijke Jeugdmonitor. Dit staat voor het aantal jongeren dat door de politie als verdachte van een strafbaar feit is verhoord.

Literatuur

Besjes G, van Gaalen R (2008). Jong geleerd, fout gedaan? In: Bevolkingstrends 2e kwartaal 2008, blz. 23-31. Voorburg/Heerlen: CBS.

Landelijke Jeugdmonitor website

Doel en achtergrond

Dit jaarrapport 2008 is een publicatie bij de website Landelijke Jeugdmonitor (www.landelijkejeugdmonitor.nl). Deze website maakt zichtbaar hoe het gaat met de jeugd van 0 tot 25 jaar in Nederland. Daarbij gaat het om de gehele levensloop van de jongere en om alle aspecten van het bestaan, evenals de onderlinge verbanden tussen die aspecten. Om in de Jeugdmonitor een samenhangend beeld van de jeugd te kunnen geven, worden bestaande gegevensverzamelingen naast elkaar gepresenteerd. Op basis van de verzamelde gegevens kan bepaald worden welke belangrijke ontwikkelingen of veranderingen zich hebben voorgedaan. Gaat het beter of juist niet? Zijn de veranderingen gewenst? Zijn doelstellingen gehaald? De informatie uit de Jeugdmonitor is dan ook vooral bedoeld als ondersteuning van politiek, beleid en bestuur, zowel op rijksniveau als op het niveau van provincies en gemeenten.

De Jeugdmonitor laat de situatie van de jeugd zien aan de hand van indicatoren. Deze indicatoren bestrijken de domeinen bevolking, gezondheid, onderwijs, arbeid, en justitie. Behalve de indicatoren bevat de Jeugdmonitor ook de statistische gegevens waarop zij gebaseerd zijn. Deze gegevens zijn opgeslagen in de Jeugddatabase. Op de website van de Jeugdmonitor is deze database online te raadplegen; de bezoeker van de site kan de gewenste gegevens en detaillering selecteren en zo de geleverde tabellen naar behoefte aanpassen.

Naast een jaarrapport staan er ook kwartaalrapporten op de website, die elk kwartaal een wisselende selectie van de gegevens in de Jeugddatabase toelichten. Zie hiervoor www.landelijkejeugdmonitor/publicaties. In deze kwartaalrapportages komen in de vorm van artikelen de jongste ontwikkelingen aan bod en worden die ontwikkelingen in een bredere context geplaatst. Verder bevat de Jeugdmonitor verwijzingen naar organisaties die onderzoeksresultaten op het terrein van de jeugd publiceren.

De 3e kwartaalrapportage van 2008 besteedt speciaal aandacht aan regionale uitkomsten. In de Jeugddatabase staan namelijk ook tabellen met alle indicatoren die op gemeente- of provincieniveau beschikbaar zijn. Met deze tabellen kan een gemeentebestuurder bijvoorbeeld de uitkomsten van de jeugd van zijn eigen gemeente vergelijken met een andere gemeente of het totaal van zijn provincie.

Wie maken de Landelijke Jeugdmonitor?

De Landelijke Jeugdmonitor wordt samengesteld in opdracht van het Programmaministerie voor Jeugd en Gezin. De uitvoering van de Landelijke Jeugdmonitor is in handen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

De gegevens zijn afkomstig van:

- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS);
- Centrum voor Werk en Inkomen (CWI);
- Dienst Justitiële Jeugdinstellingen (DJI);
- Gemeentelijke Basisadministratie (GBA);
- Intomart GfK;
- Korps Landelijke Politiediensten (KLPD);
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- Ministerie van Justitie;
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport;
- Programmaministerie voor Jeugd en Gezin;
- Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu (RIVM);
- Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP);
- STIVORO;
- TNO;
- Trimbos-instituut;
- Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).

Indicatoren Landelijke Jeugdmonitor

De Landelijke Jeugdmonitor bevat gegevens over allerlei aspecten rondom de Nederlandse jeugd vanaf het jaar 2000. Voor zover mogelijk, wordt bij de onderwerpen onderscheid gemaakt naar geslacht, leeftijd, herkomst en regio. Vooralsnog is het meest gedetailleerde regionale niveau in de Landelijke Jeugdmonitor de gemeente. Het streven is om voor ieder onderwerp zowel het absolute aantal als het percentage te geven. De Landelijke Jeugdmonitor wordt regelmatig aangevuld met de meest recente gegevens. Ook worden regelmatig nieuwe onderwerpen opgenomen.

Op moment van verschijnen van dit jaarrapport zijn de volgende onderwerpen opgenomen:

- Aantal jongeren;
- Actievoeren of demonstreren;
- Alcohol;
- AMV- en (voorlopige) voogdij;
- Bedrijfsongevallen;
- Criminaliteit (dader en slachtoffer);
- Cursussen en bedrijfsopleidingen;
- Diploma's;
- Drugs;
- Ervaren gezondheid;
- Gebruik jeugdzorg;
- Hulp zoeken bij opvoeding;

- Jeugdreclassering;
- Jeugdwerkloosheid;
- Jongeren in eenoudergezinnen;
- Justitiële jeugdinstellingen;
- Kinder mishandeling;
- Kinderopvang;
- Lichaamsgewicht;
- Lichaamsbeweging;
- Lid van vrijetijdsvereniging;
- Maatschappelijke stage;
- Onder toezicht gestelde kinderen;
- Onderwijsdeelname;
- Onveiligheidsgevoelens;
- Opvoedingsbeleving van ouders;
- Perinatale sterfte;
- Preventieve gezondheidszorg;
- Roken;
- Slachtofferschap;
- Startkwalificatie/onderwijsvolgend;
- Tienermoeders;
- Uitkeringen;
- Voogdij;
- Voortijdig schoolverlaten;
- Vrijwilligerswerk of informele hulp;
- Werksituatie;
- Ziekteverzuim;
- Zuigelingensterfte.

De gegevens over de jeugd die in dit rapport staan beschreven, zijn bijna allemaal terug te vinden op de website. Van een aantal onderwerpen staan in dit rapport extra gegevens die niet zijn opgenomen als indicator op de website. Het gaat dan meestal om verdiepingen van bestaande indicatoren. U kunt dit herkennen aan de bronvermelding onder de staten en grafieken. Als een statistische uitkomst ook terug te vinden is in de Landelijke Jeugdmonitor, dan staat de Landelijke Jeugdmonitor ook als bron vermeld onder de grafiek of staat. Indien een gegeven gebruikt is in de tekst van dit rapport dat niet terug te vinden is op de website, dan staat de Landelijke Jeugdmonitor niet vermeld als bron, maar alleen de bron waaruit dat gegeven komt.

Begrippen

Aanraking met de politie

De jongeren van 12 tot 25 jaar die als verdachte van een strafbaar feit zijn gehoord door de politie. Deze gegevens zijn afkomstig uit het landelijk bestand met verdachtegegevens, dat is samengesteld uit de 27 regionale Herkenningsdienstsysteem (HKS). Dit systeem wordt sinds 1986 door de politie gebruikt om gegevens over verdachten te registreren. Het bevat zowel de aangiftegegevens van misdrijven als de persoonsgegevens van de verdachten daarvan.

Allochtoon

Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren en personen die in Nederland zijn geboren. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf of dat van de moeder, tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval geldt het geboorteland van de vader.

Arbeidsongeschikt

Situatie waarin iemand verkeert als hij of zij door ziekte of gebrek een belemmering ondervindt bij het verkrijgen of verrichten van arbeid.

Autochtoon

Persoon van wie beide ouders in Nederland geboren zijn.

Beroepsbevolking jongeren

De personen van 15 tot 23 jaar die ten minste 12 uur per week werken, of werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste 12 uur per week gaan werken, verklaren ten minste 12 uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste 12 uur per week te vinden.

Bijstandsuitkering

De bijstandsuitkering is een maandelijks uitkering voor de kosten van levensonderhoud in het kader van de Wet werk en bijstand (WWB). Een bijstandsuitkering is bedoeld voor mensen zonder of met een laag inkomen en geen of een laag eigen vermogen.

Delicten

Delicten worden bepaald aan de hand van de standaardclassificatie misdrijven van het CBS. Voor de in deze kwartaalrapportage genoemde delicten is het Wetboek van Strafrecht bepalend.

In deze rapportage komen vier typen delicten aan bod:

Geweldsmisdrijven;

- Verkrachting (artikel 242);
- Feitelijke aanranding der eerbaarheid (artikel 246);
- Overige seksuele misdrijven (artikel 243 t/m 245, 247 t/m 249, 250, 251bis);
- Bedreiging (artikel 251);
- Misdrijven tegen het leven (artikel 287 t/m 291);
- Mishandeling (artikel 300 t/m 306);
- Dood en lichamelijk letsel door schuld (artikel 307 t/m 309);
- Diefstal met geweld (artikel 312);
- Afpersing (artikel 317).

Vermogensmisdrijven

- Valsheidsmisdrijven (artikel 208 t/m 235);
- Eenvoudige diefstal (artikel 310);
- Gekwalificeerde diefstal (artikel 311);
- Verduistering (artikel 321 t/m 323);
- Bedrog (artikel 326 t/m 337);
- Heling en schuldheling (artikel 316 t/m 317bis).

Vernieling en openbare orde

- Tegen de openbare orde (artikel 131 t/m 136, 138 t/m 151a);
- Discriminatie (artikel 137c t/m 137g);
- Gemeenengevaarlijke misdrijven (artikel 157 en 158);
- Tegen het openbaar gezag (artikel 177 t/m 206);
- Schennis der eerbaarheid (artikel 239);
- Vernieling (artikel 350 t/m 352).

Overige misdrijven

Eenoudergezin

Particulier huishouden bestaande uit één ouder met thuiswonende kind(eren) (en met mogelijk ook overige leden).

Halt-afdoening

Halt is een afkorting van Het Alternatief. Halt heeft tot doel jongeren die voor het eerst met politie of justitie in aanraking komen (de first offenders), de mogelijkheid te bieden tot het verrichten van herstelwerkzaamheden voor de benadeelde of ten algemene nutte. Een Halt-afdoening wordt niet voorafgegaan door een uitspraak van de (kinder)rechter en is daarom formeel juridisch gezien geen sanctie. Voor een afdoening door middel van Halt komen in aanmerking: vernielingen, kleine vormen van brandstichting (met geringe schade), diefstal/verduistering

zonder inbraak en aansluitend hierop heling (tot een maximaal onvreemd bedrag of een maximale waarde van het goed), verwisselen van prijskaartjes, baldadigheid, afsteken van vuurwerk op niet-toegestane tijden en plaatsen en zwartrijden.

Kortdurig werkloos

Tot de kortdurig werklozen wordt iedereen gerekend die 11 maanden of minder werkloos is.

Langdurig werkloos

Tot de langdurig werklozen wordt iedereen gerekend die 12 maanden of meer werkloos is.

Lichamelijke activiteit: licht, matig en zwaar intensief

- Bij licht intensieve lichamelijke activiteit is er vaak geen sprake van verhoogde hartslag of versnelde ademhaling;
- Matig intensieve lichamelijke activiteit zorgt ervoor dat een individu een verhoogde hartslag heeft, het wat warmer heeft en een versnelde ademhaling heeft;
- Bij zwaar intensieve lichamelijke activiteit gaat een individu zweten en raakt deze buiten adem.

Niet-westers allochtoon

Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (excl. Indonesië en Japan) of Turkije. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westers allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Normen voor bewegen

In Nederland gelden drie belangrijke normen voor bewegen:

- De *Nederlandse Norm Gezond Bewegen* (NNGB) houdt in dat minimaal een half uur matig intensieve activiteit verricht moet worden op ten minste vijf dagen van de week;
- Voor de *Fitnorm* moet minstens drie keer per week 20 minuten inspannende lichaamsbeweging verricht worden;
- De *Combinorm* is een combinatie van de NNGB en de Fitnorm. Voor de Combinorm moet zomers én 's winters of de Fitnorm of de NNGB gehaald worden.

Ondertoezichtstelling

Plaatsing, door de kinderrechter, van een minderjarig kind onder toezicht van een gezinsvoogd, als een kind zodanig opgroeit dat het met zedelijke of lichamelijke ondergang wordt bedreigd.

(Ernstig) Overgewicht

Om te bepalen of iemand overgewicht heeft, wordt de zogeheten Body Mass Index (BMI) gebruikt. Hiervoor wordt het gewicht (in kg) gedeeld door de lengte in het kwadraat (in meters). Voor jongeren vanaf 18 jaar en volwassenen geldt dat sprake is van overgewicht bij een BMI-waarde hoger dan 25 kg/m². Naast overgewicht wordt ook gesproken van ernstig overgewicht, ofwel obesitas. Iemand met obesitas heeft een BMI-waarde hoger dan 30 kg/m². Omdat jongeren nog groeien en langzaam volwassen worden, is één vaste waarde voor overgewicht en obesitas niet bruikbaar. Daarom zijn voor leeftijden jonger dan 18 jaar per leeftijdsjaar en apart voor jongens en meisjes afkappunten bepaald voor de Body Mass Index waarboven dan sprake is van overgewicht of obesitas.

Postief ervaren gezondheid

Jongeren van 0 tot 25 jaar die hun gezondheid als goed of zeer goed ervaren. Cijfers betreffen antwoorden op de vraag 'Hoe is over het algemeen uw gezondheidstoestand?' Ervaren gezondheid, ook wel subjectieve gezondheid of gezondheidsbeleving, weerspiegelt het oordeel over de eigen gezondheid. Ervaren gezondheid is een samenvattende gezondheidsmaat van alle gezondheidsaspecten die relevant zijn voor de persoon in kwestie. Voor kinderen van 0 tot 12 jaar heeft een van de ouders de gegevens voor dit onderzoek geleverd. Het kan zijn dat ouders de gezondheid van hun kind positiever inschatten dan het kind zelf.

Schoolsoorten

vmbo = voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs;
havo = hoger algemeen voortgezet onderwijs;
vwo = voorbereidend wetenschappelijk onderwijs;
mbo = middelbaar beroepsonderwijs;
hbo = hoger beroepsonderwijs;
wo = wetenschappelijk onderwijs.

Sociaal Statistisch Bestand (SSB)

Het doel van het SSB is het verschaffen van microdata waarmee een samenhangende, consistente beschrijving kan worden gegeven van een aantal aspecten van de bevolking van Nederland. Hiertoe zijn registers (onder andere van de belastingdienst, uitkeringsinstanties, Informatie Beheergroep) per individu gekoppeld aan de Gemeentelijke basisadministratie (GBA). Naast deze registraties worden ook resultaten van persoonsenquêtes aan het SSB gekoppeld. Het SSB bevat daarmee individuele gegevens van alle inwoners van Nederland over onder andere demografische kenmerken, type huishouden, werk, uitkeringen en inkomen.

Startkwalificatie

Een startkwalificatie is de minimale opleiding die nodig is om succesvol de stap naar de arbeidsmarkt te kunnen maken. In Nederland is het niveau hiervan vastgesteld op een diploma op havo-, vwo- of mbo-niveau 2 of hoger.

Vrijwilligerswerk of maatschappelijke stage (AVO)

Jongeren van 12 tot 16 jaar die vrijwilligerswerk of een maatschappelijke stage doen als onderdeel van een vak of lessen op school. Dit kan op de eigen school zijn, maar ook bijvoorbeeld bij een zorginstelling, een sportvereniging, een buurthuis of een bedrijf.

Vrijwilligerswerk en/of informele hulp (POLs)

Jongeren van 18 tot 25 jaar die vrijwilligerswerk in organisaties verrichten en/of informele hulp bieden. Onder vrijwilligerswerk wordt het georganiseerde vrijwilligerswerk in één of meer organisaties verstaan. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om jeugdwerk, sportverenigingen en levensbeschouwelijke organisaties. Informele hulp is het vrijwilligerswerk niet in organisaties. Daarbij gaat het om onbetaalde hulp aan anderen buiten het eigen huishouden zoals aan zieken, burens, familie, vrienden en bekenden.

Voogdij

Gezag over minderjarige en diens goederen, van rechtswege of op beslissing van de rechter aan een ouder of een derde opgedragen, wanneer het ouderlijk gezag niet over het kind wordt uitgeoefend.

Voortijdig schoolverlaters

Iemand die het (bekostigd) onderwijs heeft verlaten en niet in het bezit is van een startkwalificatie.

Het aantal voortijdig schoolverlaters in Nederland kan op twee manieren worden benaderd, namelijk vanuit het totale volume of vanuit de nieuwe aanwas.

Het totale volume is het totaal aantal personen zonder startkwalificatie in Nederland. Dit aantal is ontleend aan de Enquête Beroepsbevolking (EBB). De uitkomsten van de EBB zijn gebaseerd op een steekproef van ongeveer 90 000 personen onder de Nederlandse bevolking van 15 tot 64 jaar.

De nieuwe aanwas is het aantal personen dat in een bepaald schooljaar het onderwijs verlaat zonder startkwalificatie. Dit aantal is gebaseerd op onderwijsregistraties. Aan de hand van de directe door- en uitstroom tussen twee opeenvolgende schooljaren binnen het door de overheid bekostigde onderwijs en het bezit van startkwalificerende diploma's wordt het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters (de nieuwe aanwas) bepaald.

Bij het afbakenen van de groep voortijdig schoolverlaters wordt dikwijls een leeftijdsgrens aangehouden. Bij de Europese doelstelling om het voortijdig schoolverlaten terug te dringen (m.b.t. het totale volume), wordt uitgegaan van jongeren van 18 tot 25 jaar. Bij de Nederlandse beleidsdoelstellingen (m.b.t. de nieuwe aanwas) wordt uitgegaan van de groep 12- tot 23-jarigen.

Westers allochtoon

Allochtoon met als herkomstsgroepering een van de landen van de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westers allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Werkloosheidsuitkering

Je hebt recht op een werkloosheidsuitkering in het kader van de Werkloosheidswet (WW) als:

- je bent ontslagen;
- je van de afgelopen vijf jaar er vier minimaal hebt gewerkt;
- je van de afgelopen 39 weken er minimaal 26 hebt gewerkt.

Werkloze beroepsbevolking jongeren

Niet schoolgaande jongeren van 15 tot 23 jaar zonder werk, of met werk voor minder dan twaalf uur per week, die actief op zoek zijn naar betaald werk voor twaalf uur of meer per week en die daarvoor direct beschikbaar zijn.

Medewerkers aan deze publicatie

Auteurs

Jeugd in Nederland

Francis van der Mooren (CBS) en Annelies Boerdam (CBS).

1. Jeugd en gezin

Arie de Graaf (CBS).

2. Jeugd en opvoeding

Caroline van Weert (SCP) en Elke Zeijl (SCP).

3. Jeugd en gezondheid

Francis van der Mooren (CBS): preventieve gezondheidszorg, alcohol, drugs, jeugdzorg en kindermishandeling.

Kim Knoops (CBS): gezond voelen en overgewicht.

Tarquinia Zeegers (STIVORO): roken.

4. Jeugd op school

Theo van Miltenburg (CBS): deelname en diploma's onderwijs.

Jantien van Zeijl (CBS): voortijdige schooluitval.

5. Jeugd actief in de maatschappij

Caroline van Weert (SCP) en Elke Zeijl (SCP).

6. Jeugd op de arbeidsmarkt

Ingrid Beckers (CBS) en Francis van der Mooren (CBS): werkend en werkloos.

Caroline Bloemendal (CBS): uitkeringen.

Astrid Visschers-Pleijers (CBS): cursussen en bedrijfsopleidingen.

7. Jeugd en veiligheid

Cecile Schut (CBS): Slachtofferschap, onveiligheidsgevoelens, daderschap, voogdij en ondertoezichtstelling.

Wendy Jenje-Heijdel (CBS): voortijdig schoolverlaten en verdacht van misdrijf.

Jasper Laterveer (Ministerie van Justitie): reguliere jeugdreclassering.

Redactie

Annelies Boerdam (CBS).